

IJsselmonde:
een archeologische kartering,
inventarisatie en waardering

R. J. B. Hageman

Deel II: catalogus

BOORrapporten 8

Bureau Oudheidkundig Onderzoek van Gemeentewerken Rotterdam

B 300 611

B81.3
2H

IJSSELMONDE

EEN ARCHEOLOGISCHE KARTERING, INVENTARISATIE EN WAARDERING

DEEL II

CATALOGUS

Bodemonderzoek

R.J.B. HAGEMAN

BOORrapporten 8
1991

Bureau Oudheidkundig Onderzoek van Gemeentewerken Rotterdam

INHOUDSOPGAVE

DEEL II

Toelichting bij de catalogus van archeologische sites	3
Lijst van gebruikte afkortingen	9
Catalogus van archeologische sites	10

TOELICHTING BIJ DE CATALOGUS VAN ARCHEOLOGISCHE SITES

Inleiding

De catalogus betreft de op 1 januari 1990 bekende archeologische sites in het landinrichtingsgebied IJsselmonde. In hoofdstuk 1 is aangegeven aan welke criteria een vindplaats diende te voldoen om als site in de catalogus te worden opgenomen. De catalogus telt in totaal 114 sites. Sommige van de opgenomen lokaties bevatten meer dan één archeologisch object.

Op kaartbijlage 1 zijn ligging en voorgestelde bestemming van alle sites aangegeven. Kaartbijlage 2 geeft een overzicht van de aan het oppervlak zichtbare sites (veelal huiswerven). Van de terreinen die worden voorgesteld als meldingsgebied of als wettelijk te beschermen archeologisch monument zijn de omtrek en de ligging ten opzichte van de percelering af te lezen van kaartbijlage 3.

De nummering van de sites in de genoemde kaartbijlagen correspondeert met die in de catalogus.

De beschrijving van de sites in de catalogus is geschied aan de hand van een aantal vaste rubrieken, die naar gelang de aard van de informatie zijn gegroepeerd in een aantal categorieën.

Eerst wordt enkele kerngegevens van de site vermeld, die een 'signalement' van de vindplaats opleveren. Dan volgt de nodige informatie omtrent de historisch- en fysisch-geografische situering. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de onderzoeksomstandigheden: de huidige toestand van het terrein wordt belicht en er wordt ingegaan op het eventueel reeds eerder (voorafgaand aan de kartering) op dit terrein verrichte archeologisch(e) (relevante) onderzoek.

Volgend op de kerngegevens en de achtergrondinformatie komen de concrete resultaten van het archeologisch onderzoek van de betreffende site aan de orde. Tenzij anders vermeld zijn de bevindingen ontleend aan de gegevens van de kartering. Deze feitelijke uitkomsten van het veldonderzoek vormen uiteraard de kern van de catalogus. Zij leveren de basis voor een interpretatie en waardering van de vindplaats.

Na de beschrijving van de aangetroffen archeologische resten worden deze in een historisch kader geplaatst: het geheel van sporen wordt (per object) gedateerd en gerelateerd aan de beschikbare kennis omtrent de bewoningsgeschiedenis van IJsselmonde.

Op grond van de informatie uit alle vorige categorieën kunnen tenslotte uitspraken over het belang van de site worden gedaan. In de afsluitende rubrieken, met een concluderend en evaluerend karakter, staat de archeologisch-wetenschappelijke waarde van de site centraal, maar wordt indien van toepassing ook de belevingswaarde gehonoreerd en zo nodig het verrichte onderzoek van kanttekeningen voorzien.

Ten aanzien van alle soorten gegevens geldt dat in voorkomende gevallen gedetailleerde informatie in voetnoten is verstrekt. Hieronder volgt een overzicht van de verschillende rubrieken met een korte bespreking van de daaronder te vinden informatie.

Basisinformatie

1. Site

Deze rubriek bevat een typering van de site op basis van de aard van het aanwezige object, resp. de aanwezige objecten, en de datering daarvan. De beide elementen van de typering zijn uit de onderzoeksbevindingen (zie onder) afgeleid.

Ten aanzien van de objecten kunnen worden onderscheiden nederzettingen en overige objecten.

Luidt de typering 'nederzettingsterrein', dan betreft het object een woonplaats waarvan geen bijzonderheden zijn te noemen. Als vaststaat dat een site meer dan één (gelijktijdige) woonplaats betreft is dit vermeld.

Woonplaatsen met een kennelijk bijzonder karakter zijn voorzover mogelijk specifiek aangeduid, bijv. kasteelterrein, kloosterterrein.

Ook de aard van de overige objecten is zoveel mogelijk gepreciseerd; gebruikte typeringen zijn o.m. dijkmuur, kapel, steenoven.

Is op het terrein een (intentionele) kunstmatige ophoging waarneembaar, dan is ter typering het achtervoegsel -werf gebruikt. Ter onderscheiding van woonplaatsen en overige objecten is deze algemene aanduiding altijd gespecificeerd: de voorkomende benamingen zijn huiswerf, kerkwerf en molenwerf.

De gehanteerde perioden zijn Mesolithicum, Neolithicum, Bronstijd, IJzertijd, Romeinse Tijd, Vroege Middeleeuwen, Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd (zie Deel I, afbeelding 4 voor de tijdgrenzen).

Zijn op een site bijkomende vondsten aangetroffen, daterend uit een andere periode dan het/de genoemde object(en), dan is dit tussen haakjes toegevoegd.

Als de aard of het tijdvak van een object, of het tijdvak van bijkomende vondsten niet geheel zeker, onzeker of zeer onzeker zijn, wordt dit resp. aangegeven door gebruik van de termen waarschijnlijk (wsch.), vermoedelijk (verm.) en eventueel (evt.).

Gaat het bij een site om een bewoond/bebouwd terrein en is de site dus niet gewaardeerd, dan is ook dit meegedeeld.

2. Code

Ieder archeologisch object heeft bij het BOOR een registratienummer, dat tevens fungeert als dossiernummer waaronder in het archief van het BOOR de eigen onderzoeksgegevens over dit object zijn opgeslagen. De code is tevens ingang tot de vondstadministratie. Ten aanzien van een reeds bij de ROB bekende site is tussen haakjes het registratienummer vermeld waaronder in het archief van deze dienst de vindplaats bekend staat.

3. Lokatie

De coördinaten van het centrum van de site, benaderd tot op 10 meter nauwkeurig, en het kaartblad (uit de serie topografische kaarten van Nederland 1:25.000 van de Topografische Dienst) waarop de vindplaats kan worden teruggevonden. Ligt een site op de grens van het landinrichtingsgebied, dan wordt dit in een voetnoot vermeld.

4. Gemeente

De gemeente waarin de site ligt volgens de huidige grenzen (1-1-1990).

Situering

5. Gebied

Het ambacht en de polder, en/of het waterschap/hoogheemraadschap waarin de site oudtijds was gelegen, met vermelding van het bedijkingsjaar.

Bronnen: oude kaarten; literatuur: Hoek 1973, Jorissen 1955, Regt 1848, Vervloet en Mulder 1985.

6. Ligging

De situering van de vindplaats ten opzichte van de historische hoofdlijnen van het omringende cultuurlandschap.

Bronnen: als 5.

7. Reliëf (indien van toepassing)

Morfologische bijzonderheden van de site en zijn directe omgeving, beperkt tot fysische landschapselementen.

Bronnen: eigen waarnemingen; hoogtelijnenkaart IJsselmonde 1:10.000 (Heidemij); bodemkaarten IJsselmonde (STIBOKA).

8. Bodem

Schematische omschrijving van het natuurlijk bodemprofiel van de site en zijn directe omgeving, tot minstens drie meter onder het maaiveld.

Bronnen: concepten van de geologische kaarten 37-Oost en 38-West (RGD); bodemkaart IJsselmonde 1985 (STIBOKA); boorgegevens eigen kartering.

Onderzoeksomstandigheden

9. Terrein

Topografische schets van het terrein van de site en zijn directe omgeving, met aandacht voor grondgebruik, eventuele indeling en bebouwing en andere terreincondities, voorzover deze van invloed zijn geweest op aard en omvang van de kartering en eventueel eerder archeologisch onderzoek, of van belang kunnen zijn i.v.m. een toekomstige archeologische bestemming.

Bronnen: eigen waarnemingen.

10. Onderzoek (indien van toepassing)

Beschrijving van aard, omvang en aanleiding van eerder (voorafgaand aan de kartering) verricht archeologisch (relevant) onderzoek van de site, met vermelding van het jaartal en de onderzoeksinstantie of onderzoeker en onder verwijzing naar de geraadpleegde documentatie en literatuur.

Indien onder een volgende rubriek gegevens of resultaten van een eerder onderzoek zijn ingevuld is dit altijd kenbaar gemaakt, korthedshalve veelal door voorafgaand aan de informatie van derden het jaartal van het onderzoek te vermelden.

Bronnen: documentatie BOOR, ROB, RMO, OWZW, HVB, HVZ; mond. mededelingen; literatuur. (Zie de verwijzingen onder deze rubriek in de catalogus.)

Onderzoeksbevindingen

11. Areaal

Deze rubriek betreft de uitgestrektheid van de site in het platte vlak. Doorgaans worden de maximale lengte en breedte opgegeven, in veelvouden van 5 meter. De uit deze oppervlaktematen te construeren rechthoek omvat alle aangetroffen sporen, zowel die aan het oppervlak als die in de bodem. Toch zijn de opgegeven maten te beschouwen als schattingen; niet waargenomen grondsporen kunnen zich tot buiten het areaal voortzetten.

Betreft een site meer percelen, dan wordt zoveel mogelijk aangegeven in hoeverre de vindplaats zich in elk daarvan uitstrekt.

Voorts wordt meegedeeld op grond waarvan de uitgestrektheid is bepaald: vondstverspreiding, boringen, antropogeen reliëf en/of eerder onderzoek.

Wanneer de bepaling van het areaal (mede) heeft plaatsgevonden aan de hand van oppervlaktekenmerken, zoals een vondstconcentratie of een antropogene verhoging, is zo mogelijk iets toegevoegd over de omtrekform daarvan (ovaal, trapeziumvormig, etc.), de gerichtheid ten opzichte van de in rubriek 6 genoemde landschapselementen en het verloop van de begrenzing.

Van vondstconcentraties worden tevens de vondstomstandigheden aangegeven (op geploegd land, onbegroeid land e.d.); deze concentraties zijn verder in voorkomende gevallen nader aangeduid naar hun intensiteit (vondstdichtheid) en duidelijkheid (scherpte/vaagheid van de begrenzing).

12. Hoogte (alleen toegepast bij werven)

Opgave van het verschil in decimeters tussen de maximale hoogte in NAP van het archeologisch object t.o.v. de gemiddelde hoogte in NAP van het omringende maaiveld. Van de werven worden ook de steilheid en eventuele andere morfologische aspecten aangeduid.

13. Zicht (niet toegepast bij sites zonder antropogeen reliëf)

Visuele impressie van de site vanuit historisch perspectief. De aandacht gaat primair uit naar de mate van zichtbaarheid en de uiterlijke gaafheid van het object; voorts naar een eventuele accentuering door randstructuren (sloten, greppels), oude bebouwing of een bijzonder terreingebruik.

Tenslotte wordt de visuele werking van de ophoging in relatie tot het omringende cultuurlandschap aangestipt.

14. Vondst (indien van toepassing)

Een opsomming van de losse vondsten (alleen artefacten), uitgesplitst naar periode, materiaal en soort (eventueel type of functie). Vondsten met een stratigrafische betekenis, in situ aangetroffen in boringen, profielen of vlakken zijn apart opgesomd, volgend op de rubriek Diepte.

Tenzij anders vermeld gaat het in deze rubriek om aardewerkfragmenten.

Dit materiaal is zoveel mogelijk gedateerd in eeuwen; bij de datering is het woord 'eeuw' weggelaten: bijv. 13e = 13e eeuw(s).

Materiaal uit de Nieuwe Tijd is alleen vermeld als het relevant is voor de datering van de site, of in belangrijke hoeveelheden werd aangetroffen.

Voorzover niet reeds vermeld in rubriek 11 worden ook de vondstomstandigheden aangeduid (in uitgeworpen grond, van geploegd land, aan de slootkant e.d.).

Vondsten uit een andere periode dan het object staan apart vermeld.

15. Diepte (i.h.a. niet toegepast bij bewoonde terreinen)

Een samenvatting van de resultaten van het bodemonderzoek, tenzij anders vermeld gebaseerd op (eigen) grondboringen. Deze boringen zijn systematisch gezet, in raaien of rasters, over het areaal en daarbuiten.

Allereerst wordt aangegeven vanaf en tot welke diepte antropogene sporen zijn aangetroffen. Daaronder zijn zowel artefacten en andere antropogene elementen (bijv. brokjes houtskool) als cultuurlagen begrepen.

Uitgangspunt van de dan volgende stratigrafische beschrijving is de natuurlijke bodemopbouw, vanaf het maaiveld tot 1,5 à 4 meter daaronder, afhankelijk van de diepte van de archeologische sporen.

De kolom aan de linkerzijde, met de diepten in decimeters, geeft alleen de top van de beschreven lagen. Vaak is deze top binnen het areaal op verschillende diepten aangetroffen, als gevolg van natuurlijke variaties in de bodemopbouw en/of door menselijk ingrijpen; in deze gevallen zijn de minimale en de maximale diepte opgegeven.

Van de natuurlijke lagen worden behalve de grondsoort een of meer kenmerkende eigenschappen (kleur, humositeit, zandigheid e.d.) genoemd. Verder is meegedeeld op of tot welke diepte daarin bepaalde antropogene elementen zijn aangetroffen.

Kennelijke cultuurlagen (in, onder of op natuurlijke lagen) zijn gemerkt met een asterisk (*). Hun voorkomen wordt wat uitvoeriger beschreven; ook van deze lagen wordt vermeld welke antropogene elementen en artefacten daarin zijn gevonden.

Daar de stratigrafische beschrijving een samenvatting is van een aantal waarnemingen op verschillende punten wordt eveneens aangegeven in hoeverre de genoemde natuurlijke lagen, cultuurlagen en antropogene elementen binnen het boorgebied zijn aanbeoord: vrijwel overal (algemeen), op diverse uit elkaar gelegen plaatsen in het areaal (frequent), in een beperkt gedeelte van het areaal (lokaal), of slechts sporadisch of incidenteel.

De in situ aangetroffen artefacten worden in een volgende rubriek **Vondst** nog eens opgesomd, op dezelfde wijze als de losse vondsten (zie rubriek 14).

Interpretatie

16. Datering

De ouderdom in eeuwen van de sporen of het object. Vermeld zijn doorgaans een ondergrens en een bovengrens in tijd. De ondergrens duidt de eeuw aan waarin de sporen op zijn vroegst zijn ontstaan, of waarin de oudste sporen zijn ontstaan; de bovengrens de eeuw waarin de laatste sporen zijn ontstaan of waarin de sporen op zijn laatst zijn ontstaan. De datering berust waar niet anders wordt vermeld op de ouderdom van de vondsten.

17. Context

Een beschrijving van de site in relatie tot de bewoningsgeschiedenis van een zeker, nader omschreven deelgebied. Daartoe worden verbanden gelegd met andere vindplaatsen uit dezelfde periode en zijn zo mogelijk ook historische en historisch-geografische inzichten verwerkt.

Archeologisch en cultuurhistorisch belang

18. Waardering

Vermelding van het puntenaantal dat de site is toegekend voor de aspecten zeldzaamheid, gaafheid en samenhang, eventueel ook voor de belevingswaarde, toepassing van de beoordelingsformule (zie hoofdstuk 1) en vermelding van het totale aantal behaalde punten. Ten aanzien van niet beoordeelde sites wordt vermeld waarom de waardering achterwege is gebleven (terrein bebouwd, site geheel vernield, etc.).

De beoordeling van de sites op de genoemde aspecten is steeds voorzien van een korte toelichting (a t/m c, eventueel d), zodat de feitelijke waardering kan worden getoetst aan de criteria daarvoor, die in hoofdstuk 1 zijn genoemd.

De toelichting bevat afgezien van een vermelding van de grondwatertrap (onder b) en verwijzingen naar andere sites in dezelfde context (onder d) geen nieuwe inhoudelijke gegevens. Zij is dan ook tevens te beschouwen als een concluderende samenvatting van de veelheid aan informatie in de vorige rubrieken.

Onder a (zeldzaamheid) wordt vooral teruggegrepen op gegevens in de rubrieken Site, Areaal, Vondst, Diepte en Datering; bij b (gaafheid) wordt informatie uit met name de rubrieken Bodem, Terrein, Onderzoek en Diepte te berde gebracht; onder c (samenhang) komen vooral gegevens uit de rubrieken Context, Gebied, Ligging en Bodem naar voren. Onder d (beleving) tenslotte wordt gerefereerd aan de beschrijvingen in de rubrieken Hoogte, Zicht, Terrein en Reliëf.

19. Bestemming

Voorstel omtrent de toekomstige archeologische bestemming (status) van de site, voortvloeiend uit de waardering. De verschillende mogelijkheden zijn attentiegebied, meldingsgebied, of wettelijke bescherming als archeologisch monument. Ten aanzien van niet gewaardeerde terreinen wordt geen voorstel gedaan.

20. Aanbeveling (indien van toepassing)

Deze rubriek is slechts in een klein aantal gevallen gebruikt, aangezien de algemene en categorische aanbevelingen reeds in hoofdstuk 5 zijn genoemd. De rubriek biedt plaats aan opmerkingen omtrent een gewenste specifieke ingreep of maatregel in verband met het beheer, het behoud of de acute bedreiging van een site. De aanbevelingen hebben dus niet alleen op de landinrichting betrekking.

De voetnoten, bijv. aangeduid (1), volgen na de laatste rubriek.

LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN

aw	= aardewerk
BOOR	= Bureau Oudheidkundig Onderzoek van Gemeentewerken Rotterdam
bs	= baksteen
GWT	= grondwatertrap
D	= (afzettingen van) Duinkerke
hk	= houtskool
HVB	= Historische Vereniging Barendrecht
HVZ	= Historische Vereniging Zwijndrecht
IJT	= IJzertijd
l	= links, linker
LME	= Late Middeleeuwen
mv	= maaiveld
n	= noord, noordelijk(e)
NT	= Nieuwe Tijd
o	= oost, oostelijk(e)
OWZW	= Oudheidkundige Werkgroep voor de Zwijndrechtse Waard
r	= rechts, rechter
RGD	= Rijks Geologische Dienst
RJ	= Rotterdams Jaarboekje
RMO	= Rijksmuseum van Oudheden
RMZ	= Rijksdienst voor de Monumentenzorg
ROB	= Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
RT	= Romeinse Tijd
STIBOKA	= Stichting voor Bodemkartering
VME	= Vroege Middeleeuwen
w	= west, westelijk(e)
z	= zuid, zuidelijk(e)

Cat.nr. 1

Site huiswerf (bewoond), LME en NT
Code BOOR 18-19 (ROB 37G-18z)
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 86.12/430.27 (1)
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in de ca. 1180 bedijkte kern van de polder het Land van Poortugaal.
Ligging aan de Achterweg, een dorpsstraat in de oude kern van Poortugaal, tussen bebouwing.
Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen.

Terrein de werf staat bij de weg op een bewoond erf, nu woonperceel. Het centrum is bebouwd met een in de huidige vorm 19e/20e eeuwse boerderij. De flanken zijn ten dele onbebouwd.

Onderzoek in 1972 is door het BOOR bij grondwerk op het erf een sleufje door de ophoging gegraven (BOOR 18-19; Hoek 1972, RJ). (2)

Areaal de ovale ophoging meet 60 x 30 m en ligt evenwijdig aan de kavelrichting, naar de weg gericht.

Hoogte het woonplatform ligt ca. 10 dm boven het omliggende terrein en heeft smalle, glooiende flanken.

Zicht de werf op het vrij gave erf is goed zichtbaar en geeft een historische dimensie aan de traditionele bebouwing, temeer daar lengterichting van werf en boerderij overeenstemmen.

Diepte 1972: diverse ophogingslagen, waartussen en -onder tot 13 dm -mv andere antropogene lagen, op klei.

Vondst 1972: enig NT aw en LME aw, gevonden in, resp. in en onder de ophoging (vanaf 13e).

Datering in 1972 is gebleken dat de werf in diverse stadia is opgeworpen, vanaf het laatste kwart van de 14e eeuw. Gezien vondsten uit de 13e eeuw in een antropogene laag onder de ophoging is hier of in de nabijheid wsch. al eerder gewoond, op het toenmalige maaiveld.

Context de werf betreft de oude bewoning van het dorp Poortugaal, als zodanig ontstaan na de bedijking. Deze bewoning was enerzijds geconcentreerd langs de oude buitendijk van het Land van Poortugaal, anderzijds aan weerszijden van de thans verdwenen Brede Vliet, aan Achterweg en Kerkstraat (deels op werven: vgl. 2), met een kleine kern rond de aansluiting van deze vliet op de dijk. De werf lag aan de w-kant van de Brede Vliet, voor de bedijking een getijdegeul, in verbinding met de Maas. Al in de 9e eeuw was aan de oevers van de vliet enige bewoning gevestigd (zie 4).

Waardering niet aan de orde.

Bestemming het terrein is wettelijk beschermd als archeologisch monument.

(1) De site ligt juist buiten het landinrichtingsgebied.

(2) In 1963 zijn nabij het erf tijdens drainage-werkzaamheden losse vondsten uit de RT aangetroffen (BOOR 18-07; ROB 37G-7z).

Cat.nr. 2

Site huiswerf (bewoond), NT en wsch. LME (1)
Code BOOR 18-117 (ROB 37G-19z)
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 86.11/430.39
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in de ca. 1180 bedijkte kern van de polder het Land van Poortugaal.
Ligging aan de Kerkstraat, een dorpsstraat in de oude kern van Poortugaal, tussen bebouwing.
Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen.
Terrein de werf staat wat van de weg af, op een bewoond ruim erf. Het centrum is bebouwd met een monumentale oude boerderij. De flanken zijn voor een groot deel onbebouwd (grasveld aan de wegzijde).
Areaal de ovale ophoging meet 60 x 50 m en ligt evenwijdig aan de kavelrichting, naar de weg gericht.
Hoogte het woonplatform ligt ca. 13 dm boven het omliggende terrein en heeft brede, glooiende flanken.
Zicht de ophoging op het gaaf bewaarde erf is uitstekend zichtbaar en draagt zeer bij tot de monumentale werking van de historische boerderij, temeer daar de lengterichting van boerderij en werf overeenstemmen. (2)

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (vgl. 1). (3)
Context de werf betreft de oude bewoning van het dorp Poortugaal, als zodanig ontstaan na de bedijking. Deze bewoning was enerzijds geconcentreerd langs de oude buitendijk van het Land van Poortugaal, anderzijds aan weerszijden van de thans verdwenen Brede Vliet, aan Achterweg en Kerkstraat (deels op werven: vgl. 1), met een kleine kern rond de aansluiting van deze vliet op de dijk. De werf lag aan de w-kant van de Brede Vliet, voor de bedijking een getijdegeul, in verbinding met de Maas. Al in de 9e eeuw was aan de oevers van de vliet enige bewoning gevestigd (zie 4). (4)

Waardering niet aan de orde.

Bestemming het terrein is wettelijk beschermd als archeologisch monument.

(1) De site ligt op de grens van het landinrichtingsgebied.

(2) Van de resterende huiswerven te Poortugaal is dit de enige die nog grenst aan landelijk gebied. Aanbevolen wordt de weilanden aan de achterzijde met de bijbehorende sloten en greppels intact te laten, zodat de authentieke relatie van het complex met zijn omgeving gespaard blijft.

(3) Evenals bij 1 kunnen onder de werf echter oudere ME sporen aanwezig zijn.

(4) De Brede Vliet is nog te herkennen in de gekromde loop van de Kerkstraat.

Cat.nr. 3

Site RT, nederzettingsterrein
Code BOOR 18-01 (ROB 37G-9z)
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 86.01/430.47 (1)
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in de ca. 1180 bedijkte kern van de polder het Land van Poortugaal.

Ligging ten w. van de Kerkstraat in Poortugaal.

Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen.

Terrein thans dichte recente bebouwing (dorpsuitbreiding) en volkstuintjes. De site beslaat zuidwaarts misschien de n-rand van een resterend weideperceel (zie noot 3). Tussen dit grasland en de bebouwde kom ligt een sloot. (2)

Onderzoek in 1949 zijn door de STIBOKA bij grondboringen voor bodemkartering t.p. RT sporen aangetroffen, in toenmalig grasland (ROB 37G-9z).

Areaal 1949: 50 x 50 m, afgeleid uit boringen. (3)

Diepte 1949: aangeboord een vuile, hk-rijke laag op 10 dm -mv, waarin RT vondsten, gelegen op en onder klei.

Vondst 1949: uit boringen enig RT aw (div. geverfd, 1 ruwwandig, div. inheems).

Datering ondergrens RT sporen verm. 1e eeuw; bovengrens verm. 3e eeuw.

Context de site lag nabij de w-oever van een reeds in de IJT bestaande getijdegeul/veenstroom, uitkomend in de (Romeinse) Maas, waarlangs ook de eerste ME bewoning van het gebied is ontstaan. Langs dit verdwenen watertje, de Brede Vliet, zijn diverse losse vondsten uit de RT alsook een tweede RT nederzetting aangetroffen (zie 4). De beide woonplaatsen behoren tot een patroon van verspreide RT nederzettingen op een brede kleistrook, doorsneden met getijdegeulen, langs de r-oever van een verdwenen Maasbocht om de Albrandswaard tussen Hoogvliet en Rhoon.

Waardering zeldzaamheid 4 (a), gaafheid 1 (b), samenhang 2 (c):

4 x 1 + 2 = 6 punten.

a RT vindplaats, gezien het eerder onderzoek een nederzetting.

b (bijna) geheel vernield dan wel overdekt bij dorpsuitbreiding.

c element van verspreide RT bewoning bij de Romeinse Maas tussen Hoogvliet en Rhoon (sites 3, 13, 15-17, 19; vgl. ook 4 en de ME sites 1 en 14, met RT aw).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) De site ligt op de grens van het landinrichtingsblok.

(2) In het resterende perceel grasland zou zich nog een tweede RT vindplaats bevinden, ook bij bodemkartering door de STIBOKA ontdekt (ROB 37G-8z; coörd. 86.050/430.415). Rond die lokatie zijn bij onze kartering geen antropogene sporen aangeboord. Gezien overeenkomsten tussen de twee vondstmeldingen gaan wij ervan uit dat beide betrekking hebben op dezelfde site, en dat in het laatste geval onjuiste coördinaten zijn overgeleverd.

(3) Gerekend naar het opgegeven areaal zou de vindplaats zich uitstrekken tot in het n-deel van het resterende grasland. Hier zijn bij de kartering geen duidelijke antropogene sporen aangeboord. Wel is onder een bruin LME kleidek (waarin op 7 dm -mv een pingsdorfscherf) in grijze klei lokaal enig hk geconstateerd vanaf 8 tot 10 dm -mv.

Cat.nr. 4

Site LME, (fragment van een) nederzettingsterrein
Code BOOR 11-68
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 86.29/430.88 (1)
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in de ca. 1180 bedijkte kern van de polder het Land van Poortugaal.

Ligging v/h nabij de samenkomst van enkele polderwegen, thans bij de metrobaan Rotterdam-Hoogvliet, ten n. van het dorp Poortugaal.

Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen.

Terrein de z-kant van een perceel bouwland, aan de wegsloot van de langs de metrobaan gelegen recente Hoogvlietse Kerkweg.

Onderzoek de wegbaan heeft hier deel uitgemaakt van een opgravingsterrein: een even ten z. van de site gelegen, sinds 1839 onbebouwde huiswerf (ROB 37G-16z; coördinaten 86.27/430.84) moest wijken voor de aanleg van de metro; in 1970 en later is in en rond de werf door het BOOR een opgraving uitgevoerd (Hoek 1970, 1972, RJ). De site is door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd (De Vries e.a. 1985). (2)

Areaal 40 x 15 m (excl. het vroegere opgravingsterrein). Het areaal betreft een vrij vage en lichte, boogvormige LME vondstconcentratie langs de sloot, op gefreesde grond.

Vondst 8 pingsdorp, 2 andenne (11e-13e); 10 paffrath (ca. 12e); 1 protosteengoed (13e); 4 steengoed, 6 grijs, 38 rood (vanaf 13e, rood wsch. deels NT).

Diepte antropogene sporen (0)-14 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME aw.

04 bruine klei, licht humeus:

alom wat fijn hk en bs-gruis, lokaal fosfaatvlekjes.

* Incidenteel vanaf 06 tot 10/12: tamelijk vuile, hk-rijke, humeuze klei, waarin wat bs-brokjes en sporadisch sinteltjes.

07/08 grijze klei, afwisselend minder en meer humeus gelaagd:

incidenteel wat fijn hk (tot 14).

20 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens ca. 14e eeuw. (3)

Context de site behoort tot een voor de rest geheel opgegraven, voornamelijk ME bewoningscomplex (Hof van Poortugaal), dat zich in verschillende fasen vanaf de 9e tot in de 14e eeuw heeft ontwikkeld langs beide oevers van de verdwenen Brede Vliet, voor de bedijking een getijdegeul/veenstroompje in verbinding met een oude Maasbocht om de Albrandswaard, nadien een sloot en thans geheel gedempt. (4) Aan de oevers van de Brede Vliet, alsook elders bij de genoemde Maasbocht zijn vele LME bewoningssporen aangetroffen. (5)

Waardering zeldzaamheid 1 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 5 (c):

1 x 4 + 5 = 9 punten.

a LME vindplaats, mede gezien de opgraving een marginaal onderdeel van de bewoning van het hofterrein; aanwezige grondsporen zijn wsch. uitlopers van reeds opgegraven structuren.

b verm. enigszins aangetast bij de NT bewoning van de nabije werf; organisch materiaal is wsch. vrij slecht bewaard (GWT V).

c fragment van een (verder opgegraven) LME voornamelijk wooncomplex.

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) De site ligt aan de grens van het landinrichtingsblok.

(2) Bij de opgraving van de werf zijn onder de resten van een NT boerderij de sporen aangetroffen van een 13e eeuwse bakstenen woontoren op een omgrachte motte. Enige tientallen meters ten o. van de ophoging zijn resten van een omgrachte houten woontoren (ca. 1200) en van een 14e eeuwse stenen boerderij opgegraven. Deze objecten waren indertijd gelegen aan de n-oever van de Brede Vliet. Direct ten z. van dit verdwenen water zijn bij de opgraving de resten van een oudere ME hof aangetroffen (9e-12e eeuw). Hier werden dicht onder de ME sporen bovendien de resten gevonden van een RT woonplaats en van een IJT nederzetting (BOOR 11-09 t/m 11-14).

(3) Gezien de ouderdom van de Hof van Poortugaal en de aanwezigheid van een RT en een IJT woonplaats op het hofterrein zijn wellicht ook hier oudere sporen aanwezig, uit de genoemde perioden. De NT vondsten van de site houden verband met de boerderij op de verdwenen huiswerf.

(4) De hof is in de Karolingische periode ontstaan als een houten boerderij met dito bijgebouwen op een ruim, omtuind erf, gelegen aan een bocht van de Brede Vliet. Het complex is met allerlei wijzigingen en uitbreidingen zo blijven bestaan tot overstromingen ca. 1170. Omstreeks 1200 werd aan de overzijde van de vliet, waar voordien al enige bebouwing had gestaan (verm. dienstwoningen e.d.), een nieuwe woonplaats aangelegd. Daar verrees eerst het houten torentje, later het bakstenen exemplaar, en na afbraak daarvan in de 14e eeuw de grote bakstenen boerderij.

Tot de hof kan ook worden gerekend een houten, later bakstenen kerkje. De op dezelfde plaats gelegen huidige, 15e eeuwse dorpskerk is daarvan de opvolger.

(5) De Hof van Poortugaal kan worden beschouwd als het geografische en historische uitgangspunt van de uitgebreide bewoning aan de z-kant van de kop van IJsselmonde die ontstond met de ontginning van dit gebied ca. 1000. Deels strekte deze bewoning zich wsch. uit langs de Brede Vliet naar het zuiden; deels kwam zij tot stand langs de Oostdorpse Weg en de latere Slotse Dijk, richting Rhoon. Daarmee volgde deze bewoning een brede kleistrook, doorsneden met getijdegeulen en uit het achterliggende veengebied komende stroompjes, langs en bij de n-oever van een oude Maasbocht om de Albrandswaard (vgl. o.m. 5-9). Ook in de eerste bedijking van het Land van Poortugaal, aangelegd na de overstromingen van ca. 1170, lag het terrein van de oude hof centraal. Het binnen de ringpolder ontstane dorp Poortugaal heeft zich uiteindelijk evenwel niet gevormd rond het hofterrein en het aangrenzende kerkje, maar ten z. daarvan, dicht bij de 'nieuwe' Oude Maas (vgl. 1 en 2).

Cat.nr. 5

Site LME, nederzettingsterrein (met RT vondsten)
Code BOOR 11-05
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 86.49/430.90 (1)
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in de ca. 1180 bedijkte kern van de polder het Land van Poortugaal.

Ligging v/h aan een polderweg (Oostdorpse Weg), thans bij de metrobaan Rotterdam-Hoogvliet, ten n. van het dorp Poortugaal.

Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen op Hollandveen.

Terrein hoofdzakelijk een recente wegbaan (Hoogvlietse Kerkweg) langs de metrodijk. Voorts, over een wegsloot, de z-kant van een perceel grasland.

Onderzoek in 1970 zijn door het BOOR bij het graven van de wegsloot voor de nieuwe weg in de uitgeworpen grond en de slootkanten LME sporen aangetroffen (BOOR 11-05; Hoek 1970, RJ).

Areaal 30 x 30 m, waarvan hooguit 30 x 10 m langs de sloot in het grasland. Het areaal is geschat, uitgaande van gegevens van 1970.

Vondst 1970: in de uitgeworpen grond LME aw, nml. pingsdorp, kogelpot, andenne (11e-13e) en paffrath (ca. 12e); voorts houtfragmenten, verm. LME constructieresten. Idem tevens 2 RT aw, inheems.

Diepte 1970: in de ontsluiting vanaf ca. 5 tot 10 dm -mv een antropogeen pakket, op en onder klei, bestaande uit ophogingslagen met een tussenliggend mest- of strobandje, afgedekt door een vuile kleilaag. (2)

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens 13e eeuw.

Context met de ontginning ca. 1000 raakte het voordien spaarzaam bewoonde w-deel van IJsselmonde dichter bevolkt. De bewoning aan de zuidkant daarvan was geconcentreerd op een brede kleistrook langs de r-oever van een oude Maasbocht om de Albrandswaard, doorsneden met getijdegeulen en uit het venige achterland komende stroompjes. Tot die bewoningsgordel behoorde ook een voorname hof, nabij de site (zie 4). Na overstromingen (vanaf) ca. 1170 werd een klein gebied rond de oude hof bedijkt. Deze oudste ringpolder is in de 13e en 14e eeuw steeds verder uitgebreid, waarmee de dijkring van het Land van Poortugaal en Pernis ontstond. Zie de nabije sites 3 en 4 voor de RT vondsten.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 3 (c):

3 x 2 + 3 = 9 punten.

a LME vindplaats, gezien het eerder onderzoek een nederzetting.

b doorgraven (wegsloot) en overigens grotendeels vernield dan wel overdekt geraakt bij de wegaanleg.

c element van een reeks LME sites nabij de r-oever van een oude Maasbocht, ten n.o. van Poortugaal (sites 4-9; wellicht ook 11-15 en 18).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) De site ligt aan de grens van het landinrichtingsblok.

(2) In het huidige grasland is geen antropogene laag aangeboord. Wel zijn in het areaal vanaf 5 tot 10 dm -mv in bruine klei incidenteel wat fijn hk en kleine brokjes verbrande klei aangetroffen.

Cat.nr. 6

Site LME, nederzettingsterrein

Code BOOR 11-61

Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 86.65/430.97

Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in de ca. 1180 bedijkte kern van de polder het Land van Poortugaal.

Ligging bij een polderweg (Oostdorpse Weg), ten n. van het dorp Poortugaal.

Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen.

Terrein grotendeels de o-kant van een onbewoond recent erf aan weg, t.p. overwegend bebouwd met moderne schuren en stallen. Voorts, over een slootje, de w-kant van een perceel bouwland.

Onderzoek het erf en zijn direkte omgeving zijn door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd (De Vries e.a. 1985).

Areaal 30 x 30 m, waarvan 30 x 20 m op het erf en 30 x 10 m in bouwland. Het areaal is gebaseerd op boringen, uitgaande van een strook met LME vondsten in het bouwland langs de sloot, op geploegde grond.

Vondst 5 pingsdorp, 2 kogelpot, 5 andenne (11e-13e); 6 paffrath (ca. 12e); 2 protosteengoed (13e); 2 steengoed, 2 grijs, 2 rood (vanaf 13e). Tevens 1 RT aw, ruwwandig.

Diepte antropogene sporen (0)-9 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME aw.

03/04 bruine klei, licht humeus:

frequent wat fijn hk en verbrande klei.

* lokaal vanaf 05 tot 09: vuile, hk-rijke, grijze, rulle klei, waarin verbrande klei en lemige brokjes.

06/07 grijze klei, afwisselend minder en meer humeus gelaagd, vanaf 10/12 toenemend zandig en voorzien van zandbandjes.

20 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens 13e eeuw.

Context met de ontginning ca. 1000 raakte het voordien spaarzaam bewoonde w-deel van IJsselmonde dichter bevolkt. De bewoning aan de zuidkant daarvan was geconcentreerd op een brede kleistrook langs de r-oever van een oude Maasbocht om de Albrandswaard, doorsneden met getijdegeulen en uit het venige achterland komende stroompjes. Tot die bewoningsgordel behoorde ook een voorname hof, nabij de site (zie 4). Na overstromingen (vanaf) ca. 1170 werd een klein gebied rond de oude hof bedijkt. Deze oudste ringpolder is in de 13e en 14e eeuw steeds verder uitgebreid, waarmee de dijkring van het Land van Poortugaal en Pernis ontstond. Zie de nabije sites 3 en 4 voor de RT vondst.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 3 (c):

$3 \times 2 + 3 = 9$ punten.

a LME vindplaats, gezien de grondsporen een nederzetting.

b doorgraven (sloot) en voorzover in het erf gelegen sterk aangetast dan wel ontoegankelijk geworden bij de aanleg van schuren etc.; organisch materiaal is wsch. vrij slecht bewaard (GWT V).

c element van een reeks LME sites nabij de r-oever van een oude Maasbocht, ten n.o. van Poortugaal (sites 4-9; wellicht ook 11-15 en 18).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

Cat.nr. 7

Site LME, wsch. nederzettingsterrein (met RT vondsten)
Code BOOR 11-62
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 86.82/431.00
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in de ca. 1180 bedijkte kern van de polder het Land van Poortugaal.

Ligging bij een polderweg (Oostdorpse Weg), niet ver van de Slotse Dijk, deel van de LME buitendijk van het Land van Poortugaal.

Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen op Hollandveen, dat plaatselijk wordt doorneden met D-geulafzettingen.

Terrein een perceel bouwland. Hierin liggen tevens 8 en (deels) 9.

Areaal 40 x 30 m, ongeveer o-w. Het areaal betreft een tamelijk lichte, ovale LME vondstconcentratie op geploegde grond.

Vondst 28 pingsdorp, 16 andenne (11e-13e); 30 paffrath (ca. 12e); 3 protosteengoed (13e); 9 steengoed, 17 grijs, 20 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT). Tevens enig RT aw: 1 terra sigillata, 1 blauwgrijs, 1 ruwwandig.

Diepte antropogene sporen (0)-7 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME aw.

03/04 bruine klei, licht humeus:

lokaal wat grof hk en verbrande klei (tot 07).

07/08 bruingrijze klei, vrij zandig.

15 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens 13e eeuw.

Context met de ontginning ca. 1000 raakte het voordien spaarzaam bewoonde w-deel van IJsselmonde dichter bevolkt. De bewoning aan de zuidkant daarvan was geconcentreerd op een brede kleistrook langs de r-oever van een oude Maasbocht om de Albrandswaard, doorsneden met getijdegeulen en uit het venige achterland komende stroompjes. Tot die bewoningsgordel behoorde ook een voorname hof, nabij de site (zie 4). Na overstromingen (vanaf) ca. 1170 werd een klein gebied rond de oude hof bedijkt. Deze oudste ringpolder is in de 13e en 14e eeuw steeds verder uitgebreid, waarmee de dijkring van het Land van Poortugaal en Pernis ontstond. Zie de nabije sites 3 en 4 voor de RT vondsten.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 3 (c):

3 x 2 + 3 = 9 punten.

a LME vindplaats, gezien de vondstconcentratie wsch. een nederzetting.

b blijkbaar sterk verploegd; org. materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT V).

c element van een reeks LME sites nabij de r-oever van een oude Maasbocht, ten n.o. van Poortugaal (sites 4-9; wellicht ook 11-15 en 18).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

Cat.nr. 8

Site LME, nederzettingsterrein
Code BOOR 11-63
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 86.85/431.05
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in de ca. 1180 bedijkte kern van de polder het Land van Poortugaal.
Ligging bij een polderweg (Oostdorpse Weg), niet ver van de Slotse Dijk, deel van de LME buitendijk van het Land van Poortugaal.
Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen op Hollandveen.
Terrein een perceel bouwland. Hierin liggen ook 7 en (deels) 9.
Areaal 70 x 40 m, ongeveer o-w. Het areaal betreft een zeer dichte, ovale LME vondstconcentratie op geploegde grond.
Vondst 112 pingsdorf, 130 kogelpot, 115 andenne (11e-13e); 299 paffrath (ca. 12e); 13 protosteengoed (13e); 4 steengoed, 1 langerwehe, 4 grijs, 15 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT).
Diepte antropogene sporen (0)-7 dm -mv.
00(dm) bouwvoor met LME aw.
03/04 bruine klei, licht humeus:
lokaal brokjes hk en verbrande klei (tot 07). Ook 3 LME aw.
07/08 bruingrijze klei, vrij zandig.
15 einde boringen.
Vondst 3 LME aw: 1 pingsdorf, 1 kogelpot (11e-13e); 1 onduidelijk.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens 13e eeuw.

Context met de ontginning ca. 1000 raakte het voordien spaarzaam bewoonde w-deel van IJsselmonde dichter bevolkt. De bewoning aan de zuidkant daarvan was geconcentreerd op een brede kleistrook langs de r-oever van een oude Maasbocht om de Albrandswaard, doorsneden met getijdegeulen en uit het venige achterland komende stroompjes. Tot die bewoningsgordel behoorde ook een voorname hof, nabij de site (zie 4). Na overstromingen (vanaf) ca. 1170 werd een klein gebied rond de oude hof bedijkt. Deze oudste ringpolder is in de 13e en 14e eeuw steeds verder uitgebreid, waarmee de dijkring van het Land van Poortugaal en Pernis ontstond.

Waardering zeldzaamheid 4 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 3 (c):
4 x 2 + 3 = 11 punten.

a LME vindplaats, gezien de vondstconcentratie een nederzetting.

1 extra punt voor de grote omvang.

b blijkbaar sterk verploegd; org. materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT V).

c element van een reeks LME sites nabij de r-oever van een oude Maasbocht, ten n.o. van Poortugaal (sites 4-9; wellicht ook 11-15 en 18).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 9

Site LME, nederzettingsterrein
Code BOOR 11-64
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 86.90/431.08
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in de ca. 1180 bedijkte kern van de polder het Land van Poortugaal.

Ligging bij een polderweg (Oostdorpse Weg), niet ver van de Slotse Dijk, deel van de LME buitendijk van het Land van Poortugaal.

Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen op Hollandveen.

Terrein deels de no-hoek van een perceel bouwland aan de weg (waarin ook 7 en 8 liggen). Voorts, oostelijk daarvan, verm. een aangrenzend deel van een met schuren bebouwd erf langs de dijk. Ten n. van beide terreinen tenslotte de z-kant van een weideperceel, hier deels bebouwd met kotten voor kleinvee. Tussen bouwland en grasland ligt een perceelslootje.

Onderzoek het erf ligt met 10-12 in een door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd areaal langs de dijk (De Vries e.a. 1985).

Areaal 50 x 50 m (incl. een aangenomen uitbreiding op het erf), waarvan 30 x 30 m in het bouwland en een strook van 50 x 20 langs de sloot in het grasland. Het areaal is gebaseerd op boringen, uitgaande van een vrij lichte, vage LME vondstconcentratie in de no-hoek van het bouwland, op geploegde grond.

Vondst 17 pingsdorp, 6 kogelpot, 6 andenne (11e-13e); 20 paffrath (ca. 12e); 6 steengoed, 2 grijs, 6 rood (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen (0)-10 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME aw.

03 bruine klei, licht humeus, vanaf 05/06 grijzer en rullig; frequent wat fijn hk, bs-gruis en verbrande klei.

* lokaal (in het grasland) tot 08: vuile, hk-rijke, humeuze klei, waarin wat verbrande klei en bot. Ook 3 LME aw.

07/09 bruingrijze klei met dunne min of meer humeuze bandjes; incidenteel wat fijn hk (tot 10).

11/13 plaatselijk humeuze, elders venige klei, afgewisseld met laagjes baggerige klei en gyttja.

20 einde boringen.

Vondst 3 LME aw: 1 kogelpot (11e-13e); 1 paffrath (ca. 12e);
1 onduidelijk.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens 13e eeuw.

Context met de ontginning ca. 1000 raakte het voordien spaarzaam bewoonde w-deel van IJsselmonde dichter bevolkt. De bewoning aan de zuidkant daarvan was geconcentreerd op een brede kleistrook langs de r-oever van een oude Maasbocht om de Albrandswaard, doorsneden met getijdegeulen en uit het venige achterland komende stroompjes. Tot die bewoningsgordel behoorde ook een voorname hof, nabij de site (zie 4). Na overstromingen (vanaf) ca. 1170 werd een klein gebied rond de oude hof bedijkt. Deze oudste ringpolder is in de 13e en 14e eeuw steeds verder uitgebreid, waarmee de dijkring van het Land van Poortugaal en Pernis ontstond.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

3 x 3 + 3 = 12 punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

b enigszins doorgraven (slootje), in het bouwland deels verploegd en op het erf wsch. aangetast door graafwerk dan wel overdekt geraakt; in het grasland lijkt de site evenwel goed behouden; organisch materiaal is wsch. vrij slecht bewaard (GWT V).

c element van een reeks LME sites nabij de r-oever van een oude Maasbocht, ten n.o. van Poortugaal (sites 4-9; wellicht ook 11-15 en 18).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 10

Site LME, nederzettingsterrein
Code BOOR 11-65
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 86.96/431.11
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in de polder het Land van Poortugaal, op de grens van de ca. 1180 bedijkte kernpolder en een aandijking uit de 13e eeuw.

Ligging op een voormalige dijkzate (de Poortugaalsche Dijkwal), nabij de aansluiting op de Slotse Dijk, een deel van de LME buitendijk van het Land van Poortugaal.

Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen op Hollandveen.

Terrein drie percelen, gescheiden door slootjes: de z-punt van een hier zeer smal perceel grasland (met oprit naar de dijk), ten w. daarvan de zo-hoek van een volgend perceel grasland en ten o. van het eerste perceel een aangrenzend deel van een derde perceel grasland.

Onderzoek de site ligt met 9 (deels), 11 en 12 in een door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd areaal aan de dijk (De Vries e.a. 1985).

Areaal 50 x 50 m. Het areaal is gebaseerd op boringen in de omtrek van enige verspreide LME vondsten in de baggerspecie van de sloten.

Vondst 5 grijs (vanaf 13e); 1 LME baksteen, formaat 28 x 13,5 x 7 cm.

Diepte antropogene sporen 3-10 dm -mv.

00(dm) topzode met wat baksteengruis.

03 bruine klei, licht humeus:
alom wat fijn hk, bs-gruis en verbrande klei, sporadisch sinteltjes en bot.

* Lokaal tot 06: tamelijk vuile, hk-rijke, grijze en baggerige klei, waarin bs-brokjes. Ook 3 LME aw: 1 grijs, 2 rood.

04/05 wat stugge grijsbruine klei:
frequent wat fijn hk en bs-gruis. Ook 1 LME aw: andenne.

* Incidenteel vanaf 05/06 tot 07/10: een laag bs-puin.

12/15 plaatselijk humeuze, elders venige klei, afgewisseld met laagjes baggerige klei en gyttja.

20 einde boringen.

Vondst 4 LME aw: 1 andenne (ca. 13e); 1 grijs, 2 rood (vanaf 13e).

Datering ondergrens ME sporen 13e eeuw; bovengrens 14e eeuw of later.

Context de site betreft de ME bewoning van het Land van Poortugaal tijdens het bedijkingsproces. De lokatie ligt op de Poortugaalse Dijkwal, een relict van de dijkzate van de oudste ringpolder van het Land van Poortugaal, die wsch. ca. 1180 tot stand is gekomen. Toen in de tweede helft van de 13e eeuw dit ringpoldertje naar het n. en o. werd uitgebreid, is het dijkdeel van de Poortugaalse Dijkwal als buitenwaterkering in onbruik geraakt. Wellicht is de dijkzate toen als woonplaats 'vrijgegeven'. In de nieuwe uitbreiding is in het begin van de 14e eeuw het kasteel Valkenstein gebouwd (17). Een deel van het oorspr. dijklichaam is verderop, ten w. van de site, nog behouden. (1)

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

3 x 3 + 3 = 12 punten.

a LME vindplaats, gezien de grondsporen een nederzetting.

b doorgraven (slootjes, drainering) en plaatselijk overdekt (oprit van dijk), maar voor het grootste deel goed behouden; organisch materiaal is wsch. vrij slecht bewaard (GWT V).

c element van verspreide LME bewoning in de 13e eeuwse polderuitbreiding, waarvan verdere sporen wsch. schuilgaan onder de bestaande erven langs de dijken, zoals ook elders in het Land van Poortugaal is gebleken (zie bijv. 1, 2 en de nabije site 11).

1 extra punt voor de bijzondere ondergrond, de dijkzate van het eerste ringdijkje in het Land van Poortugaal.

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) Zie voor de loop van de Poortugaalse Dijkwal Kaartbijlage 2. Ten z. van de site volgde het oudste ringdijkje het tracé van de huidige Slotse Dijk-Molendijk. Dit dijkdeel is altijd een onderdeel van de buitendijk van het Land van Poortugaal blijven vormen; wel verloor hij zijn functie als primaire waterkering met de inpoldering van Zwaardijk (1376 en na 1421).

De Poortugaalse Dijkwal is bij de site niet meer als dijkzate te herkennen. Verder westelijk bij de Hofweg echter wel; daar is aan de z-kant van de wetering zelfs nog een duidelijke rug in het landschap te zien, restant van het oorspronkelijke (bescheiden) dijklichaam.

Cat.nr. 11

Site huiswerf (bewoond), NT en wsch. LME
Code BOOR 11-66 (ROB 37G-15z)
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 86.95/430.97
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in de ca. 1180 bedijkte kern van de polder het Land van Poortugaal.
Ligging aan de Molendijk (waterkering tot 1376), deel van de LME buitendijk van het Land van Poortugaal, bij de aansluiting van een polderweg uit het achterland (Oostdorpsse Weg).
Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen.

Terrein de werf staat tegen de dijk op een bewoond erf op de dijkzate dat o.m. wordt begrensd door een dijk- en een wegsloot. Het centrum van de ophoging is overwegend bebouwd, met een 19e eeuwse boerderij aan de rijweg over de dijk. De flanken zijn grotendeels onbebouwd. Ter hoogte van het erf vertoont de dijksloot een afbuiging naar buiten: het erf ligt op een verbreding van de dijkzate.

Onderzoek de site ligt met 9 (deels), 10 en 12 in een door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd areaal aan de dijk (De Vries e.a. 1985).

Areaal de boogvormige werf ligt langs de dijk en meet 50 x 30 m, de breedte tot de dijkweg gerekend.

Hoogte het woonplatform ligt ca. 17 dm boven het achterland, bereikt het niveau van de dijkkruin en heeft aan de landzijden overwegend glooiende brede flanken.

Zicht De werf op het gaaf bewaarde erf is vanuit het achterland goed zichtbaar en geeft een historische dimensie aan de traditionele bebouwing. De ophoging wordt benadrukt door het afbuigen van de dijksloot bij het erf.

Vondst De boerderij staat dwars op de richting van de ophoging, naar de dijkweg gericht. Haar voorganger lag net als de werf langs de dijk. op geploegde grond langs de dijksloot buiten het erf naast wat NT aw ook enig LME aw: 1 pingsdorp, 2 andenne (11e-13e); 2 paffrath (ca. 12e); 2 protosteengoed (13e); 3 steengoed, 13 grijs, 8 rood (vanaf 13e).

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (vgl. 1). (1)

Context de boerderij betreft de oude landelijke bewoning van de polder. Deze was grotendeels geconcentreerd aan de binnenkant van de Molendijk en zijn vervolg (Slotse Dijk en Van der Poest Clementlaan). Bij onderzoek door het BOOR in 1972 op een boerenerf aan de Molendijk (BOOR 11-16; ROB 37G-17z) bleek de bewoning daar ca. 1400 te beginnen, dus kort nadat de dijk als kering van het buitenwater had afgedaan. Onder de bekende huiswerven van Poortugaal is deze wel de enige aan een dijk.

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.

Bestemming geen voorstel (thans reeds meldingsgebied).

(1) Gezien de vondsten rond het erf en de ligging in een strook met LME sites uit de 11e-13e eeuw tussen Poortugaal en Rhooon (zie o.m. 4-9) zijn onder(in) de ophoging wellicht ook oudere LME sporen aanwezig.

Cat.nr. 12

Site NT en verm. LME, nederzettingsterrein
Code BOOR 11-67
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 86.97/431.06
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in de polder Zwaardijk, ca. 1376 en na 1421 aangedijkt tegen (o.m.) het Land van Poortugaal.

Ligging aan de buitenzijde van de Slotse Dijk, deel van de LME buitendijk van het Land van Poortugaal, t.o. de aansluiting van een polderweg (Oostdorpse weg).

Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen op Hollandveen, dat plaatselijk wordt doorsneden met D-geulafzettingen.

Terrein een perceel grasland in een binnenbocht van de dijk. T.p. reikt dit weiland tot aan de rijweg op de dijk en is het talud verbreed en afgevlakt tot een geleidelijk naar de polder aflopende glooiing, verm. i.v.m. de NT bewoning.

Onderzoek de site ligt met 9 (deels), 10 en 11 in een door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd areaal aan de dijk (De Vries e.a. 1985).

Areaal 40 x 40 m. Het areaal is gebaseerd op boringen, uitgaande van een zwakke antropogene verhoging (diameter ca. 20 m), die zich vertoont als een lichte welving op het glooiende vlak van de dijkhelling. Van een huiswerf lijkt overigens geen sprake te zijn.

Diepte antropogene sporen (0)-12 dm -mv (op de dijkhelling tot 16 dm -mv).
00(dm) topzode met wat recent afval (glas, bot, e.d.).
03 grijsbruine klei, tamelijk humeus:
alom vrij veel grof hk en bs-brokjes, sporadisch roestklompjes. Ook enig NT aw en 1 LME aw, rood.

06/10 bruinrijze, wat zandige klei:
frequent wat fijn hk en bs-gruis. Ook enig NT aw en 1 rood LME aw.

* Lokaal vanaf 08/13: licht humeuze, grijze klei, waarin wat fijn hk, 1-2 dm dik. Ook 1 LME aw, grijs.

17/22 grijze klei, afwisselend minder en meer humeus gelaagd, plaatselijk overgaand in venige klei en veen.

25 einde boringen.

Vondst 3 LME aw: 1 grijs, 2 rood (vanaf 13e). Voorts wat NT aw (ca. 17e).

Datering ondergrens sporen verm. LME; bovengrens 17e eeuw. (1) -
Context de site betreft de oude bewoning van de polder, waarvan de meeste boerderijen echter aan de Kruisdijk lagen, de oude buitendijk van de polder, die grenst aan de polder Albrandswaard (aangedijkt 1411 en na 1421).

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 2 (c):

2 x 2 + 2 = 6 punten.

a LME en NT vindplaats, gezien de grondsporen althans een NT nederzetting; onzeker is of de lokatie ook reeds in de LME een nederzetting was.

b evt. LME grondsporen zullen bij de NT bewoning sterk zijn aangetast.

c element van deels nog bestaande verspreide bewoning van na de bedijking aan de dijk(en) van de polder.

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) Gezien de ligging in een strook met ME sites uit de 11e-13e eeuw tussen Poortugaal en Rhoon (zie ook 14) zijn hier of nabij wellicht ook oudere LME sporen aanwezig, van voor de bedijking van de polder.

Cat.nr. 13

Site RT, nederzettingsterrein (met LME vondsten)
Code BOOR 12-44
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 87.17/431.13
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in de polder Zwaardijk, ca. 1376 en na 1421 aangedijkt tegen (o.m.) het Land van Poortugaal.
Ligging nabij de Slotse Dijk, een deel van de LME buitendijk van het Land van Poortugaal.
Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen op Hollandveen.

Terrein twee smalle percelen bouwland. Hierin ligt verder ten n. ook 14. Tussen de beide akkers ligt een sloot.

Areaal 70 x 50 m, ongeveer n-z. Het areaal is gebaseerd op boringen in de omtrek van verspreide RT en LME vondsten op geploegde grond, vooral bij de slootkanten.

Vondst 2 terra sigillata, 7 geverfd, 4 gladwandig, 8 blauwgrijs (wellicht deels LME), 2 ruwwandig. Tevens verspreid enig LME aw: 5 pingsdorf, 2 kogelpot, 7 andenne (11e-13e); 5 paffrath (ca. 12e); 2 protosteengoed (13e); 1 steengoed, 4 grijs (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen (0)-17 dm -mv, m.n. vanaf 8 dm.
00(dm) bouwvoor met enig RT en LME aw.
03/04 bruine klei:
lokaal wat fijn hk.
06/07 grijsbruine, wat zandige klei, plaatselijk met zandbandjes:
frequent wat fijn hk en bs-gruis.
08/09 grijze, licht humeuze klei:
frequent wat fijn hk.
***** Lokaal tot 12: vuile, hk-rijke, licht humeuze, rulle, grijze klei, waarin bs-gruis, verbrande klei en lemige brokjes; soms sintels, roestklompjes, kiezels, schelpgruis, bot en stukjes hout.
Ook 9 RT aw en RT glas.
12/14 plaatselijk vrij compacte, humeuze grijze klei:
lokaal wat fijn hk en verbrande klei.
15/17 grijze klei, afwisselend minder en meer humeus gelaagd, plaatselijk overgaand in venige klei en veen.
25 einde boringen.
Vondst 9 RT aw: 1 terra sigillata, 3 blauwgrijs, 1 rood, 1 ruwwandig;
2 onduidelijk, 1 inheems; voorts splintertjes RT glas.

Datering ondergrens RT sporen 1e eeuw; bovengrens 3e eeuw. (1)
Context de site lag evenals 15 niet ver van de r-oever van een reeds voor de RT ontstane en tot in de ME bestaande oude Maasbocht om de Albrandswaard, tussen Poortugaal en Rhoon, die ook door de polder Zwaardijk liep. Beide sites behoren tot een patroon van verspreide RT bewoning tussen Hoogvliet en Rhoon op een brede kleistreek, doorsneden met getijdegeulen, langs en bij deze rivierbocht. (2) Zie de nabije site 14 voor de LME vondsten.

Waardering zeldzaamheid 4 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 2 (c):

$4 \times 4 + 2 = 18$ punten.

a RT vindplaats, gezien de grondsporen een nederzetting.

b door een dik ME kleipakket goed afgedekt; misschien als 15 aangetast door erosie en, gezien de jongere vondsten, door ME ingravingen (zie noot 1); organisch materiaal is gelet op de diepteligging wsch. redelijk bewaard (bij het onderzoek van 15 in 1962 bleek RT houtwerk bewaard).

c element van verspreide RT bewoning bij de Romeinse Maas tussen Hoogvliet en Rhoon (sites 3, 13, 15-17, 19; vgl. ook 4 en de ME sites 1 en 14, met RT aw). **Bestemming** voorgesteld wordt het terrein als archeologisch monument wettelijk te beschermen.

(1) Gezien de verspreide LME vondsten en de ligging in een strook met LME sites uit de 11e-13e eeuw tussen Poortugaal en Rhoon (zie o.m. 14) zijn hier of nabij evt. ook LME grondsporen aanwezig van voor de bedijking van de polder.

(2) De bocht was een meander van de uit de huidige Hoeksche Waard noordwaarts stromende 'Romeinse' Maas, waarin ter hoogte van de Rhoonse Grienden de Zuidhollandse Waal uitmondde, die onder Barendrecht ongeveer de loop van de bestaande Oude Maas moet hebben gevolgd. De meander is in de ME geleidelijk verland (evenals de 'Romeinse' Maas door de Hoeksche Waard) met de toenemende omvang van een jongere (doorbraak)geul t.p.v. de huidige Beerenplaat, die zich zal hebben ontwikkeld in samenhang met de huidige Oude Maas. Een restgeul van de oude Maasbocht is de Zantel, een wetering door de polder Albrandswaard.

Cat.nr. 14

Site LME, verm. nederzettingsterrein (met RT vondsten)
Code BOOR 12-45
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 87.16/431.21
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in de polder Zwaardijk, ca. 1376 en na 1421 aangedijkt tegen (o.m.) het Land van Poortugaal.
Ligging aan de Slotse Dijk, een deel van de LME buitendijk van het Land van Poortugaal.
Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen op Hollandveen, dat plaatselijk wordt doorsneden met D-geulafzettingen.

Terrein deels de kop van twee smalle percelen bouwland. In deze percelen ligt ook 13. Voorts betreft de site verm. (wellicht in hoofdzaak) ook het grasland van de dijkszate ten n. van beide akkers, aan de overzijde van de dijksloot. Ook tussen de akkers ligt een sloot.

Areaal 40 x 20 m (excl. een evt. uitbreiding in de dijkszate). Het areaal betreft een vrij lichte en vage, boogvormige LME vondstconcentratie langs de dijksloot, op geploegde grond.

Vondst 17 pingsdorp, 2 kogelpot, 17 andenne (11e-13e); 16 paffrath (ca. 12e); 2 protosteengoed (13e); 1 steengoed, 2 grijs, 2 rood (vanaf 13e). Tevens enig RT aw: 2 terra sigillata, 1 geverfd, 1 ruwwandig, 1 (verm.) gladwandig.

Diepte antropogene sporen (0)-10 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME en enig RT aw.

03/04 bruine klei:

lokaal wat fijn hk en verbrande klei.

06/08 grijsbruine, wat zandige klei, plaatselijk met zandbandjes: lokaal wat fijn hk.

08/09 grijze, plaatselijk licht humeuze klei:

incidenteel wat fijn hk en verbrande klei (tot 10).

15/17 grijsbruine, humeuze klei, afgewisseld met minder humeuze lagen, overgaand in venige klei en veen.

25 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens 13e eeuw. (1)

Context met de ontginning ca. 1000 raakte het voordien spaarzaam bewoonde w-deel van IJsselmonde dichter bevolkt. De bewoning aan de zuidkant daarvan was geconcentreerd op een brede kleistrook langs de r-oever van een oude Maasbocht om de Albrandswaard, doorsneden met getijdegeulen en uit het venige achterland komende stroompjes. Tot die bewoningsgordel behoorde ook een voorname hof (zie 4). Na overstromingen (vanaf) ca. 1170 werd het vroeger ontgonnen gebied stukje bij beetje door bedijking herwonnen. Zie de nabije sites 13 en 15 voor de RT vondsten.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 2 (c):

$3 \times 4 + 2 = 14$ punten.

a LME vindplaats, gezien de zwakke sporen is bewoning onzeker.

1 extra punt voor de relatief vele RT vondsten, vgl. noot 1.

b doorgraven (dijksloot), maar althans in het bouwland door een dik later ME kleipakket goed afgedekt; organisch materiaal is gezien de diepteligging wsch. vrij goed bewaard.

c element van LME bewoning van voor de bedijking in het n-deel van de polder, te beschouwen als de voortzetting van een reeks LME sites ten n.o. van Poortugaal (sites 4-9); vgl. 13 en 15.

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) Gezien de RT vondsten en de ligging nabij 13 en 15 zijn hier of in de directe nabijheid wellicht ook sporen van RT bewoning aanwezig.

Cat.nr. 15

Site RT, nederzettingsterrein (met IJT en LME vondsten)
Code BOOR 12-06 (ROB 37G-14n)
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 87.28/431.22
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in de polder Zwaardijk, ca. 1376 en na 1421 aangedijkt tegen (o.m.) het Land van Poortugaal.

Ligging nabij de Slotse Dijk, een deel van de LME buitendijk van het Land van Poortugaal.

Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen op Hollandveen, dat plaatselijk wordt doorsneden met D-geulafzettingen.

Terrein deels de o-kant van een breed perceel bouwland, deels de w-kant van een aangrenzend, smaller stuk bouwland. De site wordt doorsneden door een drinkwaterleiding (hier ca. nw-zo lopend). Waar de sleuf de sloot tussen beide percelen heeft gekruist, zijn de slootkanten wat ingezakt.

Onderzoek in 1962 zijn door het BOOR bij het trekken van de sleuf voor de drinkwaterleiding in vlak, kanten en uitgeworpen grond sporen uit de RT, IJT en LME waargenomen (BOOR 12-06; Hoek 1963, RJ). (1)

Areaal 30 x 30 m. Het areaal is gebaseerd op boringen in de omtrek van enige verspreide RT vondsten op geploegde grond, vooral bij de slootkanten, rondom de vondstlokatie van 1962. (2)

Vondst 1 terra sigillata, 3 geverfd, 2 blauwgrijs, 5 glad-, 2 ruwwandig, 1 inheems. (3)

Diepte 1962: in de ontsluiting onder een jong kleidek vanaf 10 dm -mv een kleilige geulvulling, waarin tot ca. 20 dm verspoelde RT vondsten. Direct naast de geul een kuilvulling met LME vondsten, ingestoken vanaf 10 dm in humeuze klei. Aldaar op 12 dm een humeus niveau met verspreide IJT vondsten, deels verstoord door de LME ingraving.

Vondst 1962: uit de ontsluiting 30 RT aw, w.o. 10 inheems; voorts div. RT bouwfragmenten. (4) Idem tevens 13 IJT aw (ca. 400 v.C.) en voorts 24 LME aw, o.m. pingsdorf (11e-13e) en paffrath (ca. 12e).

Datering ondergrens RT sporen 1e eeuw; bovengrens 3e eeuw. (5)

Context de site lag evenals 13 niet ver van de r-oever van een reeds voor de IJT ontstane en tot in de ME bestaande oude Maasbocht om de Albrandswaard, tussen Poortugaal en Rhoon, die ook door de polder Zwaardijk liep. Beide RT sites behoren tot een patroon van verspreide bewoning tussen Hoogvliet en Rhoon op een brede kleistreek, doorsneden met getijdegeulen, langs en bij deze rivierbocht. De waarneming van 1962 gaf het idee dat de nederzetting aan een kreek lag die in de ME sterk is uitgeschuurd, waarbij de woonplaats grotendeels is geërodeerd. Zie de nabije sites 17 en 14 voor de IJT, resp. de LME vondsten.

Waardering zeldzaamheid 5 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 2 (c):

$5 \times 2 + 2 = 12$ punten.

a RT vindplaats, gezien het eerder onderzoek een nederzetting.

1 extra punt voor de IJT vondsten in situ (1962), vgl. noot 5.

b voorzover niet al door erosie aangetast, klaarblijkelijk bij het graafwerk voor de leidingsleuf voor het overgrote deel vernield; organisch materiaal bleek in 1962 goed behouden, zie noot 4.

c element van verspreide RT bewoning bij de Romeinse Maas tussen Hoogvliet en Rhoon (sites 3, 13, 15-17, 19; vgl. ook 4 en de ME sites 1 en 14, met RT aw).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) Al eerder waren langs geschoonde sloten nabij de lokatie enig RT aw en stukken daktegel gevonden, o.a. door de STIBOKA (ROB 37G-14n, coördinaten 87.30/431.28); zie ook Westerheem 9 (1960), 66; idem 12 (1963), 103).

(2) Bij de kartering is een gebied van 60 x 60 m rond de vondstlokatie van 1962 afgeboord. Daarbij zijn geen antropogene lagen gevonden. In het areaal is plaatselijk vanaf 8 tot 12 dm -mv in humeuze klei, afgedekt door zand en klei, soms wat hk en verbrande klei aangeboord, op klei met daaronder kleilig veen.

(3) Verspreid over beide percelen, op geploegde grond, tevens wat LME aw: 14 pingsdurf, 5 kogelpot, 8 andenne (11e-13e); 16 paffrath (ca. 12e); 2 protosteengoed (13e); 1 steengoed, 10 grijs, 6 rood (vanaf 13e).

(4) De bouwfragmenten zijn: 6 tegula, 1 imbrex, 3 vloertegel, 2 brokken kalk- en leisteen, alsmede div. fragmenten constructiehout (gepunte paaltjes). Aan sommige keramische bouwfragmenten zaten resten RT cement aangekoekt.

(5) Gezien de LME en de IJT vondsten in situ van 1962 zijn hier of nabij wellicht ook sporen van LME en IJT bewoning aanwezig. De IJT vondsten van 1962 dateren uit de Midden-IJzertijd, ca. 400 v.C.

Cat.nr. 16

Site RT, nederzettingsterrein (1)
Code BOOR 12-25 (ROB 37G-13n)
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 87.44/431.45 (2)
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in een 13e eeuwse uitbreiding van de polder het Land van Poortugaal.
Ligging nabij de Slotse Dijk, een deel van de LME buitendijk van het Land van Poortugaal.
Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen.

Terrein een strook grasland van ca. 100 m breed, een baan voor ondergrondse brandstoftransportleidingen vanuit Pernis. Deze leidingstraat loopt hier ongeveer w-o. (3)

Onderzoek in 1958 zijn door de ROB en C. Hoek bij het trekken van de sleuf voor een olietransportleiding in vlak, wanden en uitgeworpen grond RT sporen waargenomen (ROB 37G-13n; ROB brievenarchief, Poortugaal; Westerheem 7 (1958), 90-91).

Areaal 30 x 30 m. Het areaal is geschat, op grond van gegevens van 1958.
Diepte 1958: in de ontsluiting vanaf 6 tot 8 dm -mv een vuile laag met RT vondsten, onder klei en op de klei van een geulvulling.
Vondst 1958: uit de ontsluiting veel RT aw, o.m. terra sigillata, geverfd, terra nigra, blauwgrijs, ruwwandig en inheems; voorts 1 RT tegula.

Datering ondergrens RT sporen verm. 1e eeuw; bovengrens verm. 3e eeuw.
Context de site lag, met 17, op enige afstand van de r-oever van een voor de RT ontstane en tot in de LME bestaande rivierbocht om de Albrandswaard, tussen Poortugaal en Rhoon, die door de ten z. van de Slotse Dijk gelegen polder Zwaardijk liep. Beide RT sites behoren tot een patroon van verspreide bewoning tussen Hoogvliet en Rhoon op een brede kleistrook, doorsneden met getijdegeulen, langs en bij deze rivierbocht. Deze site lag evenals 17 op de vulling van een reeds dichtgeslibde geul.

Waardering zeldzaamheid 4 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 2 (c):
 $4 \times 2 + 2 = 10$ punten.

a RT vindplaats, gezien het eerder onderzoek een nederzetting.
b voor een belangrijk deel door graafwerk vernield en gelet op de bestemming van het terrein slechts beperkt toegankelijk voor archeologisch onderzoek.
c element van verspreide RT bewoning bij de Romeinse Maas tussen Hoogvliet en Rhoon (sites 3, 13, 15-17, 19; vgl. ook 4 en de ME sites 1 en 14, met RT aw).
Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) Gezien de bestemming van het terrein was het bij onze kartering niet mogelijk de site te onderzoeken.

(2) Lokatie vlgs. documentatie BOOR; coördinaten vlgs. ROB: 87.40/431.40.

(3) De leidingstraat loopt vanaf rijksweg A15, ten n. van Poortugaal, door het landinrichtingsgebied. De baan passeert Rhoon ten noorden en loopt dan in zuidelijke richting naar de Oude Maas. Archeologische begeleiding i.s.m. de NAM van verder graafwerk in de leidingstraat biedt goede mogelijkheden de kennis omtrent de landschappelijke wording en de bewoningsgeschiedenis van IJsselmonde, m.n. van het Riederwaardgebied, aan te vullen.

Cat.nr. 17

- Site** LME en NT, kasteelterrein (Slot Valkenstein);
tevens RT, nederzettingsterrein en IJT, nederzettingsterrein
- Code** BOOR 12-03, 12-04, 12-05 (ROB 37G-12n)
- Lokatie** top. kaartblad 37G, coördinaten 87.58/431.52
- Gemeente** Albrandswaard
- Gebied** ambacht Poortugaal, in een 13e eeuwse uitbreiding van de polder het Land van Poortugaal.
- Ligging** nabij de Slotse Dijk, een deel van de LME buitendijk van het Land van Poortugaal, even ten w. van de aansluiting op de voormalige landscheiding tussen deze polder en de in 1373 verdrongen Riederwaard (Slot Valkensteinse Dijk, v/h Karvelsche Dijk).
- Bodem** DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen en Hollandveen.
- Terrein** een ongeveer vierkant perceel, vrijwel geheel ingenomen door een verhard platform dat wordt gebruikt als stalling voor caravans. Het terrein, met puinstort aan de randen, wordt grotendeels door een slootje omgeven, dat de buitenomtrek van de voorm. slotgracht volgt. De zo-hoek, met oprit, sluit aan op een bijbehorend tuinbouwperceel, waar ook kassen en schuren staan.
- Onderzoek** in 1962 is het kasteelterrein door het BOOR opgegraven (Hoek 1962 en 1963, RJ).
- Areaal** het perceel meet ca. 60 x 60 m; dit gebied betreft gezien de opgravingsgegevens van 1962 het voorm. kasteeleiland met inbegrip van een omringende, 10-20 m brede grachtvulling.
- Zicht** het terrein wordt geaccentueerd door zijn wat hogere ligging en de omringende sloot. Bij het huidige gebruik van het terrein is de belevingswaarde van de lokatie, die een grote cultuur-historische betekenis voor het gebied bezat, helaas nog slechts zeer gering. Zie Aanbeveling.
- Diepte** 1962: tot ca. 2 m onder het huidige maaiveld antropogene lagen, meest puin en funderingen van het kasteel. Idem is dicht onder het LME loopvlak en (dus) zeer verstoord door allerlei LME en NT ingravingen, frequent een RT vondstlaag aangetroffen, gelegen op de vulling van een pre-Romeinse kreek. Ca. 3 dm dieper, in de kreekvulling, zijn lokaal IJT sporen gevonden. De (veronderstelde) bijbehorende IJT woonplaats, aan de toen verlandende kreek is wsch. in de LME vernield, bij het graven van de slotgracht.
- Vondst** 1962: LME en NT funderingen (vooral begin 14e en eind 16e) van het omgrachte, rechthoekige bakstenen slot, met velerlei andere LME en NT vondsten (vanaf begin 14e). Idem in de RT vondstlaag veel RT aw en brokken RT maalsteen; voorts veel IJT aw, tussen in de geulvulling neergevleide takkenbossen, opgevat als de resten van een IJT voorde door het kreekje.
- Datering** het slot Valkenstein is ca. 1305 gebouwd, enige malen verbouwd (m.n. in de 16e eeuw) en na leegstand uiteindelijk afgebroken in 1828. De IJT vondsten wijzen op bewoning ca. 400 v.C. (Midden-IJzertijd). De RT woonplaats heeft bestaan in de periode 1e-3e eeuw.
- Context** samen met andere ambachten in de w-helft van IJsselmonde vormde Poortugaal in de LME (en de NT) het 'Overmase' deel van de bezittingen van de heren van Putten, die in Geervliet resideerden. Kort na de Vlaamse inval, waarbij Nicolaas van Putten de Hollandse graaf had bijgestaan, stond deze hem toe een slot op te richten in een nog niet zo lang bestaande bedijking tussen

Poortugaal en Rhoon, van waar het Overmase gebiedsdeel kon worden beheerd. Tot in de 18e eeuw vervulde het de functie van voorname woonplaats. Ondanks modernisering heeft het slot altijd zijn verdedigbare ME karakter behouden. De RT woonplaats lag, evenals 16, op enige afstand van de r-oever van een reeds voor de IJT ontstane, tot in de LME bestaande rivierbocht om de Albrandswaard, tussen Poortugaal en Rhoon, die door de ten z. van de Slotse Dijk gelegen polder Zwaardijk liep. Beide RT sites behoren tot een patroon van verspreide bewoning tussen Hoogvliet en Rhoon op een brede kleistroom, doorsneden met getijdegeulen, langs en bij deze rivierbocht. De woonplaats lag, wederom evenals 16, op de vulling van een reeds dichtgeslibde geul. De IJT woonplaats bevond zich aan de toen nog open kreek (zie boven). Van de kleiige oeverzone langs de oude Maasbocht is nog een tweede IJT nederzetting bekend, ook aan een daarop uitkomende kreek (zie 4). Enige IJT sporen elders in de omgeving (zie 15, 18) lijken er op te duiden dat het gebied langs de oude Maasbocht in de Midden-IJT wellicht meer dan incidenteel bewoond was, hoewel verm. minder intensief dan in de RT.

Waardering zeldzaamheid 6 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 6 (c), beleving 3 (d): $6 \times 2 + 6 + 3 = 21$ punten.

Bij de waardering is niet gelet op de thans verdwenen IJT en RT sporen.

a LME en NT vindplaats, gezien eerder onderzoek een LME en NT nederzetting.

3 extra punten: voor de omvang, de bijzondere aard en de complexiteit.

b vrijwel geheel vernield door de opgraving.

1 extra punt voor de intacte aanwezigheid (afgedekt) van de bij de opgraving aangetroffen ME en NT funderingen.

c deel van een LME voornaam wooncomplex.

1 extra punt i.v.m. de specifieke betekenis van dit kasteelcomplex voor de bewoningsgeschiedenis van IJsselmonde.

d herkenbaar als een lichte verhoging in het land.

1 extra punt voor de accentuering door de omgevende sloot.

Bestemming voorgesteld wordt om het kasteelterrein, met inbegrip van de voormalige grachtvulling, wettelijk te beschermen als archeologisch monument.

Aanbeveling indien de funderingsresten van het slot worden blootgelegd en geconsolideerd en enige aanvullende ingrepen worden uitgevoerd, zoals het ten dele uitgraven van de slotgracht, wordt de belevingswaarde van Valkenstein sterk vergroot.

Cat.nr. 18

Site LME en NT, terrein voorburcht (Slot Valkenstein)
Code BOOR 12-43
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 87.57/431.45
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Poortugaal, in een 13e eeuwse uitbreiding van de polder het Land van Poortugaal.
Ligging direkt ten z. van het terrein van het eigenlijke slot (17), aan de Slotse Dijk.
Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen en Hollandveen.

Terrein in hoofdzaak een uitgestrekt grasland tussen dijk en slotterrein, waarin zich een leidingstraat bevindt (zie 16). Alleen de zw-hoek van de site valt echter binnen het afgebakende tracé; de rest is gewoon weiland. Het o-deel van de site betreft grotendeels een tuinbouwperceel. T.p. staan op dit deels verharde terrein enkele schuren. De zo-hoek van de site ligt in een aangrenzend (bebouwd) deel van een erf langs de Slotse Dijk. Tussen het grasland en de andere percelen ligt een sloot, vanaf de dijk tot het slotterrein.

Onderzoek in 1927, bij het graven van de genoemde sloot, is het terrein door Dr. H. Brunsting verkend. (1)
In 1978 zijn bij het trekken van een sleuf door de leidingstraat aan de zw-kant van de site, bij de Slotse Dijk, door het BOOR in de wanden en uitgeworpen grond enige LME en NT sporen waargenomen (BOOR 12-26; Hoek 1962, RJ; Van Trierum e.a. 1988, 66 [nr.47], 83 [nr.103]). Het bijbehorende kasteelterrein is opgegraven (zie 17).

Areaal het trapeziumvormige gebied (met een enkele schuine zijde langs de Slotse Dijk) is 60-80 m lang (n-z) en 60 m breed (o-w). Het areaal is hoofdzakelijk gebaseerd op boringen en betreft de voorburcht met inbegrip van een voorm. gracht langs drie van de vier zijden, met een aangenomen breedte van 10-20 m. (2)

Diepte antropogene sporen (0)-12 dm -mv.
00(dm) topzode met o.m. veel grof hk en bs-gruis.
03 grijsbruine klei, licht humeus:

alom veel hk en bs-brokjes (rood en geel). Ook wat NT en 2 LME aw.

* lokaal tot 12: een antropogeen pakket van sterk variërende dikte, grotendeels bestaande uit bs-puin, overigens uit vuile, hk-rijke, soms baggerige klei.

06/07 bruingrijze, wat zandige klei:

lokaal wat fijn hk en bs-gruis.

11/12 grijze klei, plaatselijk humeus.

14/17 meest venige klei afgewisseld met humeuze grijze klei, elders veen.

20 einde boringen.

Vondst 2 LME aw: 1 grijs, 1 rood (vanaf 13e); voorts enig NT aw (ca. 17e).
1978: uit de ontsluiting naast enig LME en NT aw (vanaf 14e) ook NT bakstenen funderingen (16e), wsch. van een poortgebouwtje.
Idem tevens enig ouder LME aw, o.m. pingsdorf (11e-13e), in een band vuile klei onder de NT muurresten, ca. 10 dm -mv; voorts 1 IJT aw, verm. Midden-IJzertijd (ca. 400 v.C.).

Datering de voorburcht zal ca. 1305 tegelijk met het kasteel zijn aangelegd, mogelijk t.p.v. van een oudere LME woonplaats (zie Vondst) en is wsch. deels afgebroken in de 16 eeuw. Nadien hebben hier ten minste een boerderij en een poortgebouwtje gestaan (Hoek 1962, RJ).

Context de site betreft het bedrijfsgedeelte van slot Valkenstein (17), dat zoals gebruikelijk bij een LME kasteel, was afgezonderd van het woongedeelte. Op het omgrachte en verm. ommuurde terrein zullen agrarische bedrijfsgebouwen en behuizingen voor personeel hebben gestaan.

De oudere LME vondsten kunnen erop duiden dat hier ook voor het ontstaan van de polder reeds werd gewoond, in de periode vanaf de grote ontginning van het w. van IJsselmonde ca. 1000. Deze oudere bewoning van westelijk IJsselmonde was deels geconcentreerd aan de z-kant, op een brede kleistrook langs de r-oever van een oude Maasbocht om de Albrandswaard, waarin ook een voorname hofstede lag (zie 4). Na overstromingen vanaf de 12e eeuw wordt dit vroeger ontgonnen gebied stukje bij beetje herwonnen door bedijking. Zie de nabije site 17 voor de IJT-vondst.

Waardering zeldzaamheid 6 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 6 (c):

6 x 3 + 6 = 24 punten.

a LME en NT vindplaats, mede gezien het eerdere onderzoek een LME en NT nederzetting.

3 extra punten: voor de omvang, de bijzondere aard en de wsch. complexiteit.

b buiten de leidingstraat voor het grootste deel niet ernstig verstoord; wel zullen LME sporen zijn aangetast bij de NT bewoning, zoals ook is gebleken bij de opgraving van het slot zelf.

c deel van een (voor de rest opgegraven) LME voornaam wooncomplex.

1 extra punt i.v.m. de specifieke betekenis van dit kasteelcomplex voor de bewoningsgeschiedenis van IJsselmonde.

Bestemming voorgesteld wordt om het terrein van de voorburcht, met inbegrip van de grachtvulling, wettelijk te beschermen als archeologisch monument, met uitzondering van het deel dat in de leidingstraat ligt.

(1) In 1927 schijnen bij het graven van deze sloot o.m. LME stenen kogels en muurwerk te zijn aangetroffen (Hoek 1962, RJ).

(2) De gracht aan de noordkant, tussen voorburcht en kasteel, valt binnen het areaal van site 17.

Cat.nr. 19

Site RT, evt. nederzettingsterrein (met LME vondsten)
Code BOOR 12-39
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 87.72/432.03 (1)
Gemeente Rotterdam

Gebied ambacht Poortugaal, in een 13e eeuwse uitbreiding van de polder het Land van Poortugaal.
Ligging bij de LME landscheiding tussen de polder en de in 1373 verdrongen Riederwaard (Slot Valkensteinse Dijk, v/h Karvelsche Dijk).
Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen op Hollandveen, dat plaatselijk wordt doorsneden met D-geulafzettingen.

Terrein ten dele de n-kant van een perceel bouwland (akker en moestuin), deels, over een recent slootje, de z-kant van een groenstrook langs de berm van de rijksweg A15, welke verder naar de weg toe met bomen en struiken is beplant. (2)

Areaal 50 x 20 m (excl. een evt. uitbreiding in struikgewas/boomaanplant), ongeveer o-w. Het areaal is gebaseerd op boringen, uitgaande van een strook met verspreide RT vondsten langs de sloot in het bouwland, op onbegroeid, deels geploegd land.

Vondst 1 terra sigillata, 4 blauwgrijs, 1 rood, 1 gladwandig, 1 ruwwandig. Tevens, verspreid over de n-helft van het bouwland, enig LME aw: 3 pingsdorf, 1 kogelpot, 1 andenne (11e-13e); 3 paffrath (ca. 12e); 2 grijs (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen (0)-8 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met enig RT en LME aw.

03/04 bruine klei:

lokaal wat fijn hk en bs-gruis.

05/06 grijze klei, licht humeus, soms met vegetatiebandjes:

lokaal wat brokjes hk en fijn bs-gruis.

07/08 grijze humeuze klei, soms baggerig.

08/11 venige klei, elders veen.

20 einde boringen.

Datering ondergrens RT sporen 1e eeuw; bovengrens 3e eeuw. (3)

Context de site lag op ruime afstand van de r-oever van een voor de RT ontstane en tot in de LME bestaande Maasbocht om de Albrandswaard, tussen Poortugaal en Rhoon, die door de ten z. van de Slotse Dijk gelegen polder Zwaardijk liep. Op een brede kleistrook langs deze rivierbocht, doorsneden met getijdegeulen, was verspreide RT bewoning aanwezig. De site, verm. bij een dergelijke kreek, ligt op de n-rand van die kleistrook, bij de overgang naar het achterliggende veengebied. Zie de nabije sites 14 en 17 voor de LME vondsten.

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 2 (c):

2 x 3 + 2 = 8 punten.

a RT vindplaats, gezien de boringen is bewoning zeer onzeker; de site betreft misschien een uitloper van een nabije nederzetting.

b doorgraven (sloot) en in de groenstrook wsch. door wortels aangetast; org. materiaal kan redelijk goed zijn bewaard (GWT III).

c element van verspreide RT bewoning bij de Romeinse Maas tussen Hoogvliet en Rhoon (sites 3, 13, 15-17, 19; vgl. ook 4 en de ME sites 1 en 14, met RT aw).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) De site ligt aan de grens van het landinrichtingsblok.

(2) In de omgeving zijn in 1990 watergangen en een vijver gegraven, in het kader van de realisering van een parkrand om een geprojecteerd container-overslagterrein (Distripark).

(3) Gezien de verspreide LME vondsten zijn in de nabijheid wellicht sporen van bewoning uit de 11e-13e eeuw aanwezig (zie de nabije site 18).

Cat.nr. 20

Site NT en verm. LME, nederzettingsterrein
Code BOOR 12-40
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 87.95/430.06 (1)
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Rhoon, in de polder De Huiters, bedijkt 1411 en na 1421, in de 1373 verdrinken Riederwaard.

Ligging aan de lage Dorpsdijk, relict van de buitendijk van de Riederwaard, tussen lintbebouwing.

Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen op Hollandveen.

Terrein een grotendeels onbebouwd erf op een verbreding van de dijkzate, in gebruik bij een naburige tuinderij. Het terrein gaat schuil achter enkele woonpercelen (wsch. oorspr. bij het erf behorend) aan de weg op de dijk. Op het erf heeft (evenwijdig aan de weg) een boerderij gestaan die, uitgezonderd een schuur, in deze eeuw is afgebroken. Het terrein wordt aan de achterkant begrensd door een dijkslootje, dat ter hoogte van het erf sterk naar buiten afbuigt.

Areaal het erf meet ca. 50 x 50 m.

Vondst verspreid over het erf, op deels onbegroeide grond, naast veel NT aw en bakstenen ook enig LME aw: 4 pingsdorp, 2 andenne (11e-13e); 1 protosteengoed (13e); 8 grijs, 5 rood (vanaf 13e).

Diepte nabij het oppervlak zijn bakstenen funderingen aanwezig van de NT boerderij. Het afbraakpuin in de bovengrond maakte het zetten van grondboringen t.p. niet mogelijk.

Datering ondergrens sporen verm. LME; bovengrens 20e eeuw. (2)

Context de site betreft de oude bewoning van de polder, waarin verder naar het z. langs deze dijk de kern van het dorp Rhoon ligt, als zodanig ontstaan bij de (her)bedijking in het begin van de 15e eeuw. De bewoning van de polder lijkt zoals hier te hebben bestaan uit woonplaatsen aan de dijken. De oudere LME vondsten hebben betrekking op de bewoning van de Riederwaard, waarvan weinig bekend is. Zij was verm. geconcentreerd langs de oevers van de omringende rivieren. De Dorpsdijk ligt langs een in de ME verlande Maasbocht door de latere polder Zwaardijk en maakte deel uit van de in de 13e eeuw gesloten dijkring om de waard (vgl. 21 en 22).

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 2 (c): -

$3 \times 2 + 2 = 8$ punten.

a LME en NT vindplaats, in elk geval een NT nederzetting; onzeker is of hier reeds in de 15e eeuw is gewoond.

1 extra punt voor de oudere LME vondsten, vgl. noot 2.

b evt. LME sporen zijn verm. door de intensieve NT bewoning sterk aangetast.

c element van deels nog bestaande verspreide bewoning van na de bedijking aan de dijk(en) van de polder (sites 20 en 23).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) De site ligt aan de grens van het landinrichtingsblok.

(2) Gezien de oudere LME vondsten is hier of nabij wellicht ook voor de ondergang van de Riederwaard gewoond.

Cat.nr. 21

Site LME, evt. nederzettingsterrein
Code BOOR 12-41
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 88.10/431.05
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Rhoon, in de polder De Huiters, bedijkt 1411 en na 1421, in de 1373 verdrongen Riederwaard.
Ligging in de omgeving van de lage Dorpsdijk, relict van de buitendijk van de Riederwaard.
Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen op Hollandveen.
Terrein een perceel bouwland.

Areaal 20 x 20 m. Het areaal betreft een zeer lichte en zeer vage LME vondstconcentratie op geploegde grond.
Vondst 3 steengoed, 6 grijs, 7 rood (vanaf 13e).
Diepte antropogene sporen zijn niet aangeboord.
00(dm) bouwvoor met enig LME aw.
03/04 bruine klei.
08/09 grijze klei, met afwisselend minder en meer humeuze lagen.
13/15 venige klei, overgaand in veen.
20 einde boringen.

Datering ondergrens ME vondsten 13e eeuw; bovengrens verm. 14e eeuw.
Context de site betreft de bewoning van de Riederwaard, waarvan weinig bekend is. Zij was verm. geconcentreerd langs de oevers van de omringende rivieren. De Dorpsdijk ligt langs een in de ME verlande Maasbocht door de latere polder Zwaardijk en maakte deel uit van de in de 13e eeuw gesloten dijkkring om de waard. Het ambacht Rhoon, aan de genoemde Maasbocht, is ca. 1200 uitgegeven, wsch. bij de bedijking van eerder (vanaf de 11e eeuw) ontgonnen gebieden in het ca. 1170 overstroomde w-deel van IJsselmonde.

Waardering zeldzaamheid 1 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 3 (c):

1 x 4 + 3 = 7 punten.

a LME vindplaats, gezien het booronderzoek is bewoning zeer onzeker.

b evt. grondsporen zijn wsch. goed afgedekt door latere kleiafzettingen.

c element van veronderstelde verspreide LME bewoning van voor de bedijking langs de Dorpsdijk (2; sites 21 en 22; wellicht ook 20).

1 extra punt i.v.m. de betekenis voor de bewoningsgeschiedenis van de Riederwaard.

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

Cat.nr. 22

Site LME, nederzettingsterrein
Code BOOR 12-42
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 88.21/430.82 (1)
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Rhoon, in de polder De Huiters, bedijkt 1411 en na 1421, in de 1373 verdronken Riederwaard.

Ligging nabij de lage Dorpsdijk, een relict van de buitendijk van de Riederwaard, nabij bebouwing. De site ligt direkt ten n. van het terrein van het Kasteel van Rhoon, bij de aan de dijk gelegen dorpskern van Rhoon.

Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen op Hollandveen.

Terrein een perceel grasland. Wellicht reikt de site verder zuidwaarts tot in een aangrenzend deel van het Kasteelbos. Tussen beide percelen loopt een oud kerkklaantje, met aan weerszijden een slootje.

Onderzoek de site ligt in een door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd areaal langs de dijk (De Vries e.a. 1985).

Areaal 60 x 60 m (afgezien van een evt. uitbreiding in het Kasteelbos). Het areaal is gebaseerd op boringen.

Diepte antropogene sporen m.n. (0)-17 dm -mv, m.n. vanaf 7 dm.

00(dm) topzode met wat NT bs-gruis.

03 bruine klei, licht humeus:

frequent wat fijn hk, bs-gruis. Ook enig NT aw.

07 bruingrijze, vrij zandige klei:

frequent wat grof hk, bs-gruis en verbtrande klei.

* Lokaal tot 10: vuile, hk-rijke, humeuze klei, soms fijn gelaagd (zwarte baggerlaagjes en humeuze zandbandjes), met bs-brokjes, verbrande klei en lemige brokjes. Ook 1 LME aw.

09/10 grijze klei (Nb geen antropogene sporen).

12/13 grijze humeuze klei:

frequent wat fijn hk.

Lokaal vanaf 13/14 tot 14/16: vuile, hk-rijke, humeuze rulle klei, met verbrande klei en lemige brokjes, soms met schelpgruis, bot en fosfaatvlekjes.

15/17 venige klei:

incidenteel wat fijn hk (tot 17).

17/19 veen.

25 einde boringen.

Vondst 1 LME aw, verm. kogelpot (11e-13e). Voorts enig NT aw.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens verm. 14e eeuw.

Context de site betreft de bewoning van de Riederwaard, waarvan weinig bekend is. Zij was verm. geconcentreerd langs de oevers van de omringende rivieren. De Dorpsdijk ligt langs een in de ME verlande Maasbocht door de latere polder Zwaardijk en maakte deel uit van de in de 13e eeuw gesloten dijkkring om de waard. Het ambacht Rhoon, aan de genoemde Maasbocht, is ca. 1200 uitgegeven, wsch. bij de bedijking van eerder (vanaf de 11e eeuw) ontgonnen gebieden in het ca. 1170 overstroomde w-deel van IJsselmonde; dan ook wordt een kasteel gebouwd (ROB 37G-20z; BOOR 12-177), 300 m ten o. van het huidige (in aanleg 15e eeuws). (2)

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 3 (c):

$3 \times 4 + 3 = 15$ punten.

a LME vindplaats, gezien de grondsporen een nederzetting.

b voorzover in grasland gelegen goed afgedekt door een later ME kleipakket; org. mat. kan bij de gegeven diepteligging redelijk zijn bewaard (GWT VI).

c element van veronderstelde verspreide LME bewoning van voor de bedijking langs de Dorpsdijk (2; sites 21 en 22; wellicht ook 20).

1 extra punt i.v.m. de betekenis voor de bewoningsgesch. van de Riederwaard.

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) De site ligt aan de grens van het landinrichtingsblok.

(2) De lokatie van dit 'oudste kasteel van Rhoon' bevindt zich juist buiten het landinrichtingsgebied.

Cat.nr. 23

Site huiswerf, NT en LME

Code BOOR 12-36

Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 88.54/431.59

Gemeente Albrandswaard

Gebied Kortambacht, in de polder De Huiters, bedijkt 1411 en na 1421, in de 1373 verdrinken Riederwaard.

Ligging bij de polderdijk (Groene Dijk), buitendijk tot 1455. (1)
De dijk is t.p. grotendeels afgegraven tot even boven het niveau van het aanliggende terrein.

Bodem DIII-dekafzettingen op oudere D-afzettingen op Hollandveen, dat plaatselijk wordt doorsneden met D-geulafzettingen.

Terrein de werf lag tot 1989 in een vrij smal perceel bouwland langs de dijk, wsch. oorspr. een verbreding van de dijkzate. In 1989/90 is de site overdekt bij het ophogen van het n-deel van de polder, i.v.m. de bestemming van dit gebied als container-overslagterrein.

Onderzoek wegens de dreigende verdwijning van de werf is in het najaar van 1989 door het BOOR een beperkt archeologisch onderzoek uitgevoerd, waartoe een sleufje door de ophoging is gegraven.

Areaal de ovale werf meet 60 x 40 m en ligt evenwijdig aan de dijk. Over de ophoging is een vrij dichte en vage NT en LME vondstconcentratie aangetroffen, op geploegde grond.

Hoogte de top van de werf ligt ca. 10 dm boven het achterliggende gebied.

Zicht de werf, v/h goed zichtbaar als een bult in het bouwland, is thans door ophoging van het gebied geheel aan het oog onttrokken.

Vondst in het bouwland op de werf naast zeer veel NT aw en baksteenpuin (16e-18e) ook enig LME aw: 3 pingsdorp, 2 kogelpot (11e-13e); 30 grijs, 22 rood (wsch. 15e).

Diepte antropogene sporen (0)-11 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME en NT aw en NT baksteen.

03 bruinrijke humeuze klei met vuile kleillaagjes (ophoging, gelaagd): alom wat fijn hk en bs-gruis.

* Frequent tot 05 (soms tot 07): een laag NT bs-puin en mortel.

08/09 grijze humeuze klei:
sporadisch grof 'hk en bs-gruis (tot ca. 11).

14/16 venige klei, overgaand in veen.

20 einde boringen.

Datering de ophoging dateert wsch. uit de 15e eeuw. (2)

Context de werf betreft de oude bewoning van de polder, waarin verder zuidelijk het dorp Rhoon ligt, als zodanig ontstaan bij de (her)bedijking in het begin van de 15e eeuw. De bewoning van de polder lijkt te hebben bestaan uit woonplaatsen tegen de dijken. Andere huiswerven in de polder zijn echter niet bekend. De ophoging kan zijn aangelegd omdat de woonplaats wat van de beschutting biedende dijk aflag, maar kan ook zijn opgeworpen toen de Groene Dijk was afgegraven (na aandijking), om meer bescherming te bieden. Zie de nabije sites 21 en 22 voor de oudere LME vondsten.

Waardering niet van toepassing, gezien de verdwijning van de site.

Bestemming geen voorstel.

(1) De Groene Dijk, aan de n-kant van de polder, wordt o.g.v. van historische en historisch-geografische aanwijzingen wel beschouwd als relict van een dijk uit de tijd van de Riederwaard. De dijk zou deel hebben uitgemaakt van een aparte bedijking (wsch. 13e eeuws) van het 's-Gravenambacht, een gebied ten n. van Rhoon, tot aan de Nieuwe Maas, dat althans geografisch tot de Riederwaard behoorde.

(2) Bij het onderzoek van 1989 zijn geen aanwijzingen gevonden dat de werf is opgeworpen voor de bedijking van de polder. Gezien de oudere LME vondsten die hier, maar ook in de omgeving, aan het oppervlak zijn gevonden, zijn in de nabijheid wellicht sporen van LME bewoning van voor de overstroming van de Riederwaard aanwezig.

Cat.nr. 24

- Site** huiswerf (bewoond), NT en wellicht LME
Code BOOR 19-04 (ROB 37G-40z)
Lokatie top. kaartblad 37G, coördinaten 89.47/430.13
Gemeente Albrandswaard
- Gebied** ambacht Rhoon, in de polder Ghijseland, bedijkt 1475, in de 1373 verdrongen Riederwaard.
- Ligging** aan de polderdijk (Rijsdijk), buitendijk tot 1580.
Reliëf vanuit het achterliggende vlakke polderland loopt een smalle lage kreekkrug (waarlangs een restgeultje) op de werf aan, een relict van de verlande geul waarop de werf is aangelegd (zie Context).
- Bodem** dek- en geulafzettingen van DIII, mogelijk op oudere D-afzettingen en Hollandveen.
- Terrein** de werf ligt tegen de dijk op een bewoond erf en is bebouwd met een in oorsprong oude boerderij aan de rijweg over de dijk. De flanken aan de landzijden zijn deels onbebouwd. De dijk buigt enigszins om de boerderij heen; het wegdek t.p. vertoont een lichte welving.
- Onderzoek** het erf is door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd (De Vries e.a. 1985).
- Areaal** de boogvormige werf ligt langs de dijk en meet 60 x 30 m, de breedte tot de weg gerekend.
- Hoogte** het woonplatform ligt ca. 20 dm boven het achterland, reikt tot aan de dijkkruin en heeft aan de landzijden smalle, steile flanken.
- Zicht** ondanks de ligging tegen de dijk is de werf duidelijk herkenbaar als zelfstandige ophoging, mede door de hoogte en steilheid van de ophoging. De werf geeft een historische dimensie aan de traditionele bebouwing, temeer daar de lengterichting van boerderij en werf overeenkomen. De ophoging wordt verder goed geaccentueerd door de uitbuiging van de weg en de welving van het wegdek.
- Datering** de ophoging dateert verm. uit de 15e eeuw of later. (1)
Context de werf betreft de oude bewoning van de polder, die bestond uit verspreide woonplaatsen aan en op de dijken. Onder deze huisplaatsen is dit echter de enige op een verhoging. De werf is opgeworpen op de zandige geulvulling van een verlande kreek, wsch. ontstaan na de ondergang van de Riederwaard in het overstroomde gebied.
- Waardering** gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.
Bestemming geen voorstel.

(1) Gezien het 'gedrag' van de dijk ter hoogte van de werf (zie Terrein) lijkt het of de dijk is aangelegd om en over een al bestaande ophoging. De welving van de dijk zal echter een natuurlijke oorzaak hebben: de ondergrond is bij de werf minder onder het gewicht van de dijk ingeklonken dan elders, omdat de dijk hier de zandige kreekvulling kruist waarop de werf ligt (zie Reliëf). In de polders van midden-IJsselmonde zijn dergelijke welvingen op dijkwegen niet uitzonderlijk. De uitbuiging van de dijk bij de werf betreft verm. een secundaire aanpassing van het dijktracé, die is ontstaan bij dijkverzwaring toen de werf al bestond.

Cat.nr. 25

Site huiswerf (bewoond), NT
Code BOOR 19-05 (ROB 37H-9z)
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 91.31/429.89
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Pendrecht, in de polder Buitenland van Rhoon, bedijkt 1580, in de 1373 verdronken Riederwaard.

Ligging bij de aansluiting van twee polderwegen (Achterweg en Lage Weg).
Bodem dek- en geulafzettingen van DIII, mogelijk op Hollandveen.

Terrein de werf staat direkt aan de beide wegen, op een bewoond erf dat aan twee zijden door wegsloten is begrensd. De werf is bebouwd met een 19e-20e eeuwse boerderij (verm. een voorm. schuur) en een vrij recent woonhuis daarnaast. De flanken zijn deels onbebouwd.

Onderzoek het erf is door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd (De Vries e.a. 1985).

Areaal de ovale ophoging meet 40 x 30 m en ligt langs de Achterweg, gericht naar de Lage Weg.

Hoogte het woonplatform ligt ca. 10 dm boven het aangrenzende polderland en heeft glooiende flanken.

Zicht de werf is als ophoging rondom zeer goed zichtbaar en geeft aan het traditionele karakter van de aanwezige bebouwing een historische dimensie. Bebouwing en ophoging vormen echter geen eenheid, doordat er twee huizen naast elkaar op de werf staan; wel komt de richting van de 19e eeuwse boerderij overeen met de lengteas van de werf.

Vondst in de baggerspecie van de geschoonde wegsloten langs het erf naast zeer veel NT aw (16e-20e) ook 1 LME aw, grijs (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen (0)-9 dm -mv, bij boringen in de w-flank.

00(dm) tuingrond met recent afval (sintels e.d.), NT aw en bs-gruis.

02/04 bruine klei, licht humeus (ophoging, niet duidelijk gelaagd):
alom wat fijn hk en bs-gruis.

09 grijs kleilig zand.

20 einde boringen.

Datering de ophoging dateert wsch. uit de 16e eeuw. (1)

Context de werf betreft de oude bewoning van de polder. Deze bestond uit woonplaatsen tegen de dijken en een klein aantal boerderijen verspreid in het land, waarvan enkele (25 en 26) op een werf. Totdat de polder rondom door aandijkingen min of meer was gevrijwaard van overstromingen, was het zinvol de woonplaatsen in het open land op een kunstmatige verhoging te plaatsen. De werf is opgeworpen op de zandige geulvulling van een verlande zijkreek van de nog bestaande Koedood, de hoofdgeul van een wijdvertakt krekensysteem, ontstaan na ondergang van de Riederwaard in het overstroomde gebied. (2)

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.

Bestemming geen voorstel.

(1) Gezien de vondst van 1 LME aw zijn in de omgeving misschien ook sporen van de ME bewoning uit de tijd van Riederwaard aanwezig (zie de sites 21-22, 27 en 29-30, in de jonge polders tussen Rhoon en Barendrecht).

(2) De Achterweg ligt over deze kreekruig heen.

Cat.nr. 26

Site huiswerf (bewoond), NT
Code BOOR 19-06 (ROB 37H-10z)
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 92.41/429.55
Gemeente Albrandswaard

Gebied ambacht Carnisse (later Pendrecht), in de polder het Buitenland van Rhoon, bedijkt 1580, in de 1373 verdrongen Riederwaard.

Ligging aan het einde van een polderweggetje, dat de loop volgt van een oude ambachtsgrens. De site ligt bij de Koedood, een oude polderboezem en voor de bedijking een kil in verbinding met de Nieuwe Maas. (1)

Bodem dek- en geulafzettingen van DIII, erosief op oudere D-afzettingen en Hollandveen.

Terrein de werf staat wat achterwaarts op een bewoond ruim erf aan de weg. Het centrum is bebouwd met een monumentale oude boerderij (Reestein). De flanken zijn overwegend onbebouwd.

Onderzoek het erf is door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd (De Vries e.a. 1985). Zie ook noot 2.

Areaal de ovale ophoging meet 70 x 40 m en ligt evenwijdig aan de kavelrichting, naar de weg gericht.

Hoogte het woonplatform ligt ca. 10 dm boven het omringende land en heeft glooiende flanken.

Zicht de werf op het gave erf is als ophoging rondom duidelijk zichtbaar. verhoging draagt bij tot de monumentale werking van de historische bebouwing en vormt daarmee een eenheid, die wordt geaccentueerd doordat boerderij en ophoging dezelfde lengterichting hebben.

Vondst langs de slootkanten rond het erf, op geploegd bouwland, wat NT aw (vanaf 16e).

Datering de ophoging dateert verm. uit de 16e eeuw. De boerderij staat als het 'Binnenlandsche Huys' afgebeeld op een kaart uit het begin van de 17e eeuw in het Heerlijheidsarchief van Barendrecht. (2)

Context de werf betreft de oude bewoning van de polder. Deze bestond uit woonplaatsen tegen de dijken en een klein aantal boerderijen verspreid in het land, waarvan enkele (25 en 26) op een werf. Totdat de polder rondom door aandijkingen min of meer was gevrijwaard van overstromingen, was het zinvol de woonplaatsen in het open land op een kunstmatige verhoging te plaatsen. De werf is verm. opgeworpen op het zand van een verlande zijkreek van de Koedood, hoofdgeul van een wijdvertakt krekensysteem, ontstaan na ondergang van de Riederwaard in het overstroomde gebied.

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.

Bestemming geen voorstel (thans reeds meldingsgebied).

(1) De grens betrof die tussen de ambachten Pendrecht en Carnisse, twee dorpen in de Riederwaard die in 1373 bij de overstroming daarvan zijn verdrongen. De (later omstreden) grenslijn is getrokken in 1461, t.t.v. de (stapsgewijze) herdijking van het gebied; hij liep vanaf de Charloisse Lage Dijk naar het zuiden, raaiend op de kerktoren van Heinenoord. Daar de grens met een beroep op de toestand voor de overstroming is vastgesteld, is deze ook relevant voor de ME bewoning in de Riederwaard.

(2) G.J. Vermaat, amateur-archeoloog te Poortugaal, wilde de werf voor 1373 dateren, gezien zijn waarneming van het profiel van een leidingsleuf langs de werf: het jonge overstromingsdek (14e eeuws en later) zou uitwijken tegen de woonheuvel, die naar hij vaststelde was gefundeerd op zandige klei (ROB 37H-10z). Bestond de werf inderdaad al voor de ondergang van de Riederwaard, dan mocht men echter aannemen dat -in plaats van zandige klei- vrij dicht onder de zool veen aanwezig zou zijn. Overigens zijn noch uit de genoemde sleuf, noch van elders op het terrein LME vondsten bekend.

Cat.nr. 27

Site LME, verm. nederzettingsterrein
Code BOOR 20-21
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 93.35/428.75
Gemeente Barendrecht

Gebied ambacht Carnisse, in de Zuidpolder, bedijkt 1650, in de 1373 verdrinken Riederwaard.
Ligging v/h aan de n-kant van een o-w lopende lage polderboezem, de bedding van een oude kil van voor de bedijking, in verbinding met de Oude Maas. Deze Zuidpoldersche Boezem is na 1945 grotendeels opgevuld en in cultuur gebracht, waarbij de restgeul van de kil is uitgegraven tot een brede watergang. De boezem sloot even ten w. van de site aan op de nog bestaande Korte Koedood, ook de rest van een kil.
Reliëf het terrein heeft een licht golvend oppervlak, culminerend in een 4 dm hoge, wsch. natuurlijke, rondlopende terreinverhoging over een deel van de site (diameter ca. 40 m).
Bodem dek- en geulafzettingen van DIII, erosief op oudere D-afzettingen en Hollandveen.
Terrein de o-kant van een uitgestrekte akker, tot aan een recente wetering.
Areaal 80 x 50 m, ongeveer o-w. Het areaal betreft een gebied met verspreide LME vondsten op en rond de genoemde terreinverhoging, op geploegde grond.
Vondst 5 steengoed, 25 grijs, 15 rood (vanaf 13e). Tevens 1 RT aw, terra sigillata.
Diepte antropogene sporen zijn niet aangeboord.
00(dm) bouwvoor met LME aw en wat bs-brokjes (verm. LME).
03 bruine zandige klei, afgewisseld met zandlagen.
08/12 grijze klei met zandbandjes (geulafzettingen), gyttja en brokjes verslagen veen.
14/28 kleilig veen, met aan de top duidelijke sporen van erosie (rafelige grens, veenresten vermengd met zand).
35 einde boringen.

Datering ondergrens ME vondsten 13e eeuw; bovengrens verm. 14e eeuw.
Context de site betreft de bewoning van de Riederwaard, waarvan weinig bekend is. Zij was verm. geconcentreerd langs de oevers van de omringende stromen, van waar sinds ca. 1000 het achterland was ontgonnen. Een van deze rivieren was de (Zuidhollandse) Waal; de site ligt in de buurt van de Oude Maas, die hier in de plaats stroomt van de Waal, en waaraan tot 1373 tussen Heerjansdam en Rhooon van o. naar w. de dorpjes Barendrecht, Carnisse en Pendrecht lagen. Een 17e eeuwse kaart in het Heerlijkheidsarchief van Barendrecht beeldt in de omgeving van de site, toen nog een gorzengebied, het verdrinken kerkhof van Pendrecht af (moet echter zijn: Carnisse). De kerk van Carnisse wordt al in 1100 genoemd. Zie de nabije site 28 voor de RT vondst.

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 4 (c):

$2 \times 2 + 4 = 8$ punten.

a LME vindplaats, gezien het booronderzoek is bewoning onzeker.

b evt. grondsporen (hier of in de buurt) zijn wsch. sterk geërodeerd.

c element van veronderstelde verspreide LME bewoning bij de Oude Maas/Waal (sites 27 en 29).

2 extra punten: i.v.m. de betekenis voor de bewoningsgeschiedenis van de Riederwaard in het algemeen en, meer in het bijzonder, gezien het verband

tussen de sporen hier en de lokatie van het onbekende, verdronken Carnisse.
Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

Cat.nr. 28

Site RT, nederzettingsterrein
Code BOOR 20-22
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 93.55/428.81
Gemeente Barendrecht

Gebied ambacht Carnisse, in de Zuidpolder, bedijkt 1650, in de 1373 verdrongen Riederwaard.

Ligging v/h in een ca. 100 m brede, o-w lopende lage polderboezem, bedding van een oude kil van voor de bedijking, in verbinding met de Oude Maas. Deze Zuidpoldersche Boezem is na 1945 ten dele opgevuld en in cultuur gebracht. Hierbij is de restgeul van de kil uitgegraven tot een brede watergang. De site ligt aan en in deze weterring.

Reliëf van de oude bedding resteert thans een ca. 10 dm diepe depressie, met een glooiende helling van 70 m lengte langs de n-kant van de weterring en een hoge steile kant aan de z-kant daarvan.

Bodem DIII-geulafzettingen, erosief op oudere D-afzettingen en Hollandveen.

Terrein in hoofdzaak de zw-hoek van een perceel bouwland direkt ten n. van de weterring, alsook de bodem van de weterring zelf. De site beslaat westwaarts de o-rand van een tweede perceel bouwland en zuidwaarts, aan de overkant van de watergang, wellicht een aangrenzend deel van eentuinbouwperceel. Tussen de percelen ten n. van de watergang ligt een sloot.

Areaal 70 x 40 m (excl. een evt. uitbreiding ten z. van de weterring). Het areaal betreft een boogvormige, dichte RT vondstconcentratie langs de weterring, alsook een aanliggende strook met RT vondsten op de bodem en in de kanten daarvan. Rond het midden van deze strook is in de beschoeide waterkant over een lengte van ca. 30 m houtwerk waargenomen, vanaf 6 dm -mv.

Vondst op het geploegde bouwland, in de slootkanten en op de bodem van de watergang: 23 terra sigillata, 22 geverfd, 56 terra nigra, 149 blauwgrijs, 77 rood, 46 gladwandig, 17 dikwandig, 43 ruwwandig, 35 inheems (ca. 2e); voorts enige RT tegulae, w.o. 1 met stempel van legio X; 1 RT leren zool, met ijzeren nagels beslagen; 1 RT bronzen munt, sest. van Marcus Aurelius; div. brokken basaltlava, wsch. RT maalsteen; 1 brok hutteleem, verm. RT.

Diepte antropogene sporen (0)-16 dm -mv in het bouwland, aan de waterkant (0)-9 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met RT aw.

03 baggerige klei, sterk humeus (broekgrond).

04/07 slappe grijze klei met zandlaagjes.

06/11 grijsbruine, humeuze klei met aan de top sporen van erosie (rafelige grens, kleiklompjes vermengd met zand): frequent grof hk tot ca. 5 dm onder de top.

* In deze laag in de slootkant van 06 tot ten minste 10: RT houtwerk. einde boringen.

Vondst 20 in situ, in de kant en op de bodem van de weterring, diverse grotere en kleinere stukken liggend hout en losgetrokken paaltjes, wsch. RT constructieresten.

Datering ondergrens RT sporen 1e eeuw; bovengrens 3e eeuw.

Context deze site, de enige zekere RT nederzetting tussen Poortugaal/Rhoon en de Zw. Waard, ligt niet ver van de n-oever van de Oude Maas, die hier de oude loop volgt van de (Zuidhollandse) Waal. Deze stroomde in de RT en later, tot in de LME, vanaf Heerjansdam naar het w. om in de buurt van de Rhoonse Grienden uit te komen in de 'Romeinse' Maas (vgl. 13, 15-17). Bovenstrooms, in de Zw. Waard zijn langs de daar nog bestaande Waal diverse sporen van RT bewoning aangetroffen (vgl. o.m. 45, 50). Dat in de RT ook westelijk van de Zw. Waard aan de Waal/Oude Maas nederzettingen lagen, kon al worden vermoed door baggervondsten, gedaan in 1968, bij de aanleg van de Heinenoordtunnel (ROB 37H-3z; BOOR 20-15). Zoals uit de aard van deze vondsten blijkt, zullen RT nederzettingen aan de Oude Maas door de sterke rivierontwikkeling in de LME en NT veelal zijn opgeruimd. (1)

Waardering zeldzaamheid 4 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 3 (c):

$4 \times 2 + 3 = 11$ punten.

a RT vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

b sterk beschadigd, deels door de aanleg van de watergang, deels als gevolg van erosie (het eigenlijke woonniveau lijkt grotendeels te zijn opgeruimd); org. mat. is gezien de staat van hout- en leervondsten goed bewaard (GWT II).
c uit de jonge polders onder Rhoon en Barendrecht zijn slechts enkele losse RT vondsten bekend (zie echter ook Context).

2 extra punten voor de unieke ligging t.o.v. de overige bekende RT sites van IJsselmonde.

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Aanbeveling gezien uiterst kwetsbare ligging van de site, aan en in de wetering, wordt aanbevolen deze op korte termijn op te graven.

(1) Wellicht liggen in de Zuidpolder meer RT sites. In de polder is bij de aanleg van een oliepijpleiding in 1958 door G.J. Vermaat, amateur-archeoloog te Poortugaal, in de sleuf liggend houtwerk met daarbij enig RT of ME aw aangetroffen (ROB Brievenarchief, Poortugaal). Helaas kon de lokatie van deze vondst, noch het vondstmateriaal worden achterhaald.

Cat.nr. 29

Site LME, evt. nederzettingsterrein
Code BOOR 20-23
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 93.66/428.85 (1)
Gemeente Barendrecht

Gebied ambacht Carnisse, in de Zuidpolder, bedijkt 1650, in de 1373 verdrongen Riederwaard.

Ligging v/h op de steile n-kant van een ca. 100 m brede, o-w lopende, lage polderboezem, de bedding van een oude kil van voor de bedijking, in verbinding met de Oude Maas. Deze Zuidpoldersche Boezem is na 1945 ten dele opgevuld en in cultuur gebracht, waarbij de restgeul van de kil is uitgegraven tot een brede watergang.

Reliëf door opvulling is de steile n-kant van de boezem niet waarneembaar: de site ligt thans aan de bovenkant van een 70 m lange glooiing die ca. 10 dm afloopt naar de recente wetering zuidwaarts.

Bodem dek- en geulafzettingen van DIII, erosief op oudere D-afzettingen en Hollandveen.

Terrein de o-kant van een perceel bouwland.

Onderzoek in 1945 is door de STIBOKA in de nu verdwenen steile n-kant van de boezem LME aw gevonden (ROB brievenarchief, Barendrecht).

Areaal onbekend. Rond de vermoedelijke vondstlokatie van 1945 (zie noot 1) is verspreid op geploegde grond enig LME aw aangetroffen.

Vondst 2 pingsdorp (11e-13e); 1 paffrath (ca. 12e); 4 grijs, 2 rood (vanaf 13e). (2)

Diepte antropogene sporen zijn niet aangeboord. (3)

00(dm) bouwvoor met wat LME aw.

03 bruine zandige klei, afgewisseld met zandlagen.

Lokaal zijn vanaf 10 tot 30 geulafzettingen aangeboord. (grijze klei, gelaagd met zand).

27/30 kleilig veen en veen.

35 einde boringen.

Datering ondergrens ME vondsten 11e eeuw; bovengrens verm. 14e eeuw.

Context de site betreft de bewoning van de Riederwaard, waarvan weinig bekend is. Zij was verm. geconcentreerd langs de oevers van de omringende stromen, van waar sinds ca. 1000 het achterland was ontgonnen. Een van deze rivieren was de (Zuidhollandse) Waal; de site ligt in de buurt van de Oude Maas, die hier in de plaats stroomt van de Waal, en waaraan tot 1373 tussen Heerjansdam en Rhooen van o. naar w. de dorpjes Barendrecht, Carnisse en Pendrecht lagen. Een 17e eeuwse kaart in het Heerlijkheidsarchief van Barendrecht beeldt in de omgeving van de site, toen nog een gorzengebied, het verdrongen kerkhof van Pendrecht af (moet echter zijn: Carnisse). De kerk van Carnisse wordt al in 1100 genoemd.

Waardering zeldzaamheid 1 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 4 (c):

1 x 2 + 4 = 6 punten.

a LME vindplaats, gezien het booronderzoek is bewoning zeer onzeker.

b evt. grondsporen (hier of in de buurt) zijn wach. sterk geërodeerd.

c element van veronderstelde verspreide LME bewoning aan de Oude Maas/Waal (sites 27 en 29).

2 extra punten: i.v.m. de betekenis voor de bewoningsgeschiedenis van de Riederwaard in het algemeen en, meer in het bijzonder, gezien het verband tussen de sporen hier en de lokatie van het onbekende, verdrongen Carnisse.

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) De coördinaten zijn afgeleid van een overtrekje van een top. kaart, waarop de vindplaats van 1945 indertijd de vondstlokatie hebben ingetekend.

(2) Vondst 1945 zijn vlgs. melding STIBOKA: 'scherven 12e-15e eeuw'.

(3) Het LME aw bevond zich vlgs. melding STIBOKA 1945 'vrij diep onder later
aangeslibden grond'.

Cat.nr. 30

Site LME, wsch. nederzettingsterrein
Code BOOR 13-39
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 94.67/430.89
Gemeente Barendrecht

Gebied ambacht Carnisse, in de polder het Binnenland van Barendrecht, bedijkt 1483, in de 1373 verdrinken Riederwaard.
Ligging tegen de w-kant van de Carnisseweg, een rechte polderweg en tevens oude ambachtsgrens. (1)
Bodem DIII-dekafzettingen op Hollandveen.

Terrein de zo-hoek, resp. de no-hoek van twee percelen bouwland aan de weg. Verm. betreft de site tevens de door sloten begrensde wegbaan zelf en oostwaarts daarvan wellicht het land aan de overkant van de weg.

Areaal 50 x 40 m (excl. een evt. uitbreiding onder en aan de overkant van de weg), ongeveer n-z. Het areaal is gebaseerd op boringen in de omtrek van enige verspreide LME vondsten, deels in de baggerspecie van de geschoonde wegsloot, deels op geploegde grond in het aanliggende bouwland.

Vondst 4 pingsdorf, 2 andenne (11e-13e); 18 paffrath (ca. 12e); 1 rood (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen m.n. 12-15 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met enig LME aw.

03 bruine klei, tamelijk zandig.

08/10 zandige bruingrijze klei met zandlaagjes.

12/14 venige klei:

lokaal wat grof hk en verbrande klei (tot ca. 15).

* Incidenteel vanaf 13 tot 15: een laagje mest of stro.

13/16 veen.

20 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens verm. 14e eeuw.

Context de site betreft de weinig bekende bewoning van de Riederwaard. Deze was verm. geconcentreerd langs de oevers van de omringende rivieren, van waar sinds ca. 1000 het venige achterland werd ontgonnen. De site ligt echter in het hart van IJsselmonde, waar tot in de LME het veen nog aan de oppervlakte lijkt te hebben gelegen. Uit dit binnenland van IJsselmonde zijn nauwelijks andere woonplaatsen bekend van voor 1373. Wel is aan slootkanten in de polder bij de kartering op diverse lokaties enig LME aw aangetroffen. Mogelijk bevonden zich in de LME op de in het centrale deel van IJsselmonde veronderstelde hoogveenkussens een of meer veenontginnings-bewoningslinten, zoals o.m. bekend uit het aangrenzende Hollands-Utrechtse veengebied. (2)

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 3 (c):

3 x 4 + 3 = 15 punten.

a LME vindplaats, gezien grondsporen en vondsten wsch. een nederzetting.

b enigszins doorgraven (wegsloot); verm. ook deels overdekt door de weg, maar voor het grootste deel goed afgedekt door een dik kleipakket; org. materiaal is gezien de diepteligging wsch. goed bewaard (GWT VI).

c uit de omgeving zijn alleen losse vondsten uit dezelfde periode bekend.

2 extra punten: i.v.m. de betekenis voor de bewoningsgeschiedenis van de Riederwaard in het algemeen en, meer in het bijzonder, voor de opvallende situering in een veengebied.

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) Deze grens met (West-)Barendrecht is in de 15e eeuw getrokken bij de (stapsgewijze) herdikking van het in 1373 overstroomde gebied. Omdat toen beoogd werd de toestand van voor de ondergang van de Riederwaard, toen de

genoemde ambachten al bestonden, te herstellen, is de grenslijn ook van belang voor de ME bewoning van de Riederwaard.

(2) Nadere aanwijzingen hiervoor zijn wellicht ook verschillende lokaties met LME vondsten vanaf de 11e/12e eeuw uit ontsluitingen nabij de Zevenbergse Dijk (buiten het landinrichtingsgebied): vgl. Van Trierum e.a. 1988, 61 e.v. Voortgezet booronderzoek in de omgeving van de site, rond de lokaties waar losse vondsten uit deze tijd aan het oppervlak zijn gevonden, is gewenst.

Cat.nr. 31

Site LME, bakstenen dijkmuur
Code BOOR 20-31
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 98.48/429.47
Gemeente Barendrecht

Gebied ambacht Oost-Barendrecht, in de polder Ziedewij, aangedijkt 1496 tegen de Zwijndrechtse Waard, in de 1373 verdronken Riederwaard.
Ligging de muur staat tegen de Noldijk, relict van de Waaldijk van de Riederwaard, na 1373 deel van de ringdijk van de Zw. Waard. (1)
Bodem DIII-dekafzettingen op oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein de muur vormt de w-kant van het dijklichaam, i.p.v. een aarden talud. Voor de muur ligt een perceel bouwland (tuinderij).
Onderzoek in 1974 is de muur ontdekt door de OWZW (I/1; BOOR, dossier OWZW). In 1980 zijn opmetingen verricht door de HVB (BOOR 20-17).

Areaal de muur staat langs de dijk en is ca. 75 m lang, afgezien van een evt. voortzetting in de aangrenzende woonpercelen langs de dijk.
Hoogte de wat afgebrokkelde, opstaande muur reikt tot nabij de dijk kruin, ca. 20 dm boven het maaiveld aan de voet.
Zicht de muur is vanuit de polder goed zichtbaar, is echter tamelijk vervallen, afgebrokkeld en plaatselijk overwoekerd. Zie noot 2.
Vondst de muur bestaat uit in koppenverband gemetselde, secundair gebruikte rode LME bakstenen, formaat 25-26 x 11-13 x 5-6 cm (14e). Een 10 dm lang fragment springt 5 dm in en bestaat uit oudere rode LME bakstenen, formaat 28-30 x 14-5 x 6-7 cm (13e).
Diepte onbekend is tot welke diepte de muur zich ondergronds voortzet.

Datering het bestaan van twee 'muurdijken' langs de Noldijk blijkt uit een historische bron van ca. 1470 (Van der Gouw 1971, 509, 518-519). De muren moeten zijn aangelegd na de ondergang van de Riederwaard, met gebruikmaking van oude stenen, verm. van bouwsels uit het overstroomde gebied.

Context langs de w-kant van de Noldijk is ca. 150 m uit elkaar een tweetal 'muurdijken' aanwezig (zie 32). Na de ondergang van de Riederwaard moest de vroegere landzijde van de Noldijk (hier de w-kant) als zeewering van de Zw. Waard gaan fungeren. Kennelijk om de dijk op deze taak te berekenen zijn de beide muren, die tot aan de dijk kruin reiken, aangelegd. De muren verloren hun betekenis met de bedijking van de voorliggende polder Ziedewij. De Noldijk is tot de opheffing van het hoogheemraadschap in 1955 een grens van de Zw. Waard gebleven.

Waardering niet van toepassing, gezien het primair bovengrondse karakter.
Bestemming geen voorstel. (2)

(1) Door het leggen van twee dammen door de Waal (Heerjans-dam en Oosten-dam) aansluitend op de Waaldijk van de Riederwaard is de Zw. Waard in 1331/3 tegen de Riederwaard aangedijkt. De Waaldijk van de Riederwaard werd zo de landscheiding tussen de beide hoogheemraadschappen.

(2) De dijkmuur dient als cultuurhistorisch monument te worden beschouwd en komt uit dien hoofde in aanmerking voor plaatsing op de monumentenlijst van de RMZ. Gezien de vrij slechte staat van de muur valt te hopen dat door de Gemeente Barendrecht en/of het Waterschap IJsselmonde snel stappen worden ondernomen die leiden tot herstel en blijvend behoud.

Cat.nr. 32

- Site** LME, bakstenen dijkmuur
Code BOOR 20-32
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 98.55/429.33
Gemeente Barendrecht
- Gebied** ambacht Oost-Barendrecht, in de polder Ziedewij, aangedijkt 1496 tegen de Zwijsrechtse Waard, in de 1373 verdronken Riederwaard.
Ligging de muur staat tegen de Noldijk, relict van de Waaldijk van de Riederwaard, na 1373 deel van de ringdijk van de Zw. Waard. (1)
Bodem DIII-dekafzettingen op oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.
- Terrein** de muur vormt de w-kant van het dijklichaam, i.p.v. een aarden talud. Voor de dijkmuur ligt een smalle strook bouwland (dijkzate), begrensd door een dijkslootje.
Onderzoek in 1974 is de muur ontdekt door de OWZW (I/2; BOOR, dossier OWZW). In 1980 zijn opmetingen verricht door de HVB (BOOR 20-17).
- Areaal** de muur staat langs de dijk en bestaat uit twee delen, resp. 20 en 5 m lang, met een tussenruimte van 5 m. De muurdikte is 4-5 dm.
Hoogte de nu nogal afgebrokkelde, opstaande muur reikte wsch. tot nabij de dijkkruin, ca. 20 dm boven het maaiveld aan de voet (vgl. 31).
Zicht de muur is vanuit de polder goed zichtbaar, is echter tamelijk vervallen, afgebrokkeld en plaatselijk overwoekerd. Zie noot 2.
Vondst de muur bestaat uit in strekverband gemetselde, secundair gebruikte rode (w.o. enige groen verglaasde) LME bakstenen, formaat 29-30 x 14 x 6-7 cm (13e).
Diepte onbekend is tot welke diepte de muur zich ondergronds voortzet.
- Datering** het bestaan van twee 'muurdijken' langs de Noldijk blijkt uit een historische bron van ca. 1470 (Van der Gouw 1971, 509, 518-519). De muren moeten zijn aangelegd na de ondergang van de Riederwaard, met gebruikmaking van oude stenen, verm. van bouwsels uit het overstroomde gebied.
Context langs de w-kant van de Noldijk is ca. 150 m uit elkaar een tweetal 'muurdijken' aanwezig (zie 31). Na de ondergang van de Riederwaard moest de vroegere landzijde van de Noldijk (hier de w-kant) als zeewering van de Zw. Waard gaan fungeren. Kennelijk om de dijk op deze taak te berekenen zijn de beide muren, die tot aan de dijkkruin reiken, aangelegd. De muren verloren hun betekenis met de bedijking van de voorliggende polder Ziedewij. De Noldijk is tot de opheffing van het hoogheemraadschap in 1955 een grens van de Zw. Waard gebleven.
- Waardering** niet van toepassing, gezien het primair bovengrondse karakter.
Bestemming geen voorstel. (2)

(1) Vgl. 31, noot 1.

(2) De dijkmuur dient als cultuurhistorisch monument te worden beschouwd en komt uit dien hoofde in aanmerking voor plaatsing op de monumentenlijst van de RMZ. Gezien de vrij slechte staat van de muur valt te hopen dat door de Gemeente Barendrecht en/of het Waterschap IJsselmonde snel stappen worden ondernomen die leiden tot herstel en blijvend behoud.

Cat.nr. 33

- Site** NT, bakstenen dijkmuur
Code BOOR 20-17 (ROB 37H-11z)
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 97.75/427.89
Gemeente Barendrecht
- Gebied** ambacht Oost-Barendrecht, in de Zuidpolder, aangedijkt 1650 tegen (o.m.) de Zwijndrechtse Waard, in de 1373 verdrongen Riederwaard.
Ligging de muur staat tegen de Noldijk, relict van de Waaldijk van de Riederwaard, na 1373 deel van de ringdijk van de Zw. Waard. (1)
Bodem DIII-dekafzettingen op komafzettingen van Tiel op Hollandveen.
- Terrein** de muur vormt de z-kant van het dijklichaam, i.p.v. een aarden talud, en fungeert thans als tuinmuur van het onderaan gelegen woonperceel.
Onderzoek in 1970 is het terrein verkend door de ROB (37H-11z). In 1980 zijn opmetingen verricht door de HVB (BOOR 20-17). Vgl. ook 31 en 32.
- Areaal** de muur staat langs de dijk en is ca. 35 m lang.
Hoogte de opstaande muur reikt tot nabij de dijk kruin, ca. 30 dm boven het maaiveld aan de voet.
Zicht de muur is goed zichtbaar (doch niet vanaf de openbare weg), maar nogal overwoekerd. Zie noot 2.
Vondst de muur bestaat uit in strekverband gemetselde rode en gele NT bakstenen, waaronder veel halve, bezit een bovenrand van gele NT baksteen en is voorzien van enige ijzeren muurankers. Het formaat van de rode stenen is 19-20 x 9-10 x 4-5 cm; de gele stenen meten 18 x 8-9 x 4 cm (alles wsch. begin 16e).
Diepte onbekend is tot welke diepte de muur zich ondergronds voortzet.
- Datering** gezien het formaat van de verwerkte bakstenen is de bestaande muur niet ouder dan begin 16e eeuw.
Context de muur is aangelegd ter versterking van de zeewering van de Zw. Waard en verloor zijn functie met de bedijking van de voorliggende Zuidpolder (zie ook 31 en 32, die oudere muren betreffen).
- Waardering** niet van toepassing, gezien het primair bovengrondse karakter.
Bestemming geen voorstel. (2)

(1) De Noldijk is hier een stuk van de Waaldam, die in 1331/3 is aangelegd. Door de aanleg van deze Heerjans-dam en van een tweede dam door de Waal (Oostendam) werd de Zw. Waard tegen de Riederwaard aangedijkt; de Waaldijk van de Riederwaard (Pruimendijk en Noldijk) vormde nadien de scheiding tussen de beide hoogheemraadschappen. De rivierdijk van de Riederwaard ten w. van Heerjansdam (langs de huidige Oude Maas) sloot zoals blijkt uit processtukken uit de 16e en 17e eeuw, eveneens op de Waaldam bij Heerjansdam aan.

(2) De dijkmuur dient als cultuurhistorisch monument te worden beschouwd en komt uit dien hoofde in aanmerking voor plaatsing op de monumentenlijst van de RMZ.

Cat.nr. 34

- Site** LME, steenoven, evt. ook nederzettingsterrein (op een donk, met Mesolithische en/of Neolithische vondsten)
- Code** BOOR 14-10, 14-09 (ROB 37H-1n)
- Lokatie** top. kaartblad 37H, coördinaten 99.43/433.37 (1)
- Gemeente** Ridderkerk
- Gebied** ambacht Ridderkerk, in de polder Nieuw Reijerwaard, bedijkt 1441, in de 1373 verdrinken Riederwaard.
- Ligging** v/h even ten z. van een rechte polderweg (Kievitsweg), thans t.p.v. een recente verkeersweg.
- Reliëf** de site lag op de w-kant van de Kievitsdonk, een omvangrijke, vrij lichte verhoging, ongeveer o-w gericht. Van het natuurlijke reliëf is thans is nog een zwakke welving van het wegdek over, m.n. te zien op een even ten o. gelegen kruispunt.
- Bodem** komafzettingen van Tiel op donkzand (Formatie van Kreftenheye).
- Terrein** een hier ca. 70 m brede verkeersbaan met een hoofdweg, brede berm en een parallelweg, het geheel door bermsloten begrensd. De site ligt juist ten w. van een groot kruispunt.
- Onderzoek** in 1949 is t.p. door de STIBOKA een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (ROB 37H-1n; vgl. 35). In 1977 zijn na het graven van het cunet voor de weg door het BOOR in het vlak en de uitgeworpen grond div. LME sporen aangetroffen, alsook enige prehistorische vondsten (BOOR 14-10, 14-09; Van Trierum e.a. 1988, 20 [nr.5], 67 [nr.58], 85 [nr.112]). (2)
- Areaal** 50 x 50 m. Het areaal is geschat, op grond van gegevens van 1977.
- Vondst** 1977: in de uitgeworpen grond LME bakstenen (14e); voorts enig LME aw, o.m. steengoed, grijs en rood (vanaf 13e). Idem tevens enige Neolithische en/of Mesolithische vuurstenen artefacten (ca. 6000-2000 v.C.). (3)
- Diepte** 1977: in de ontsluiting tot ca. 10 dm -mv de resten van een LME steenoven (14e eeuw); hier en daar rond deze resten op dit niveau de onderkanten van diverse oudere LME kuil-/greppelvullingen.
- Vondst** 1977: uit de ontsluiting vele LME bakstenen (14e) van de steenoven; voorts uit de kuil-/greppelvullingen enig LME aw, o.m. pingsdorp (11e-13e) en paffrath (ca. 12e).
- Datering** ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens 14e eeuw. De steenoven dateert uit de 14e eeuw, voor 1373. De donk is wsch. meermalen gebruikt als kampplaats in de periode 6000-2000 v.C.
- Context** de site betreft de bewoning van de Riederwaard, waarvan nog weinig bekend is. Zij was verm. geconcentreerd langs de oevers van de omringende rivieren, van waar sinds ca. 1000 het achterland werd ontgonnen. Uit de ligging van deze site kan echter worden opgemaakt dat ook meer landinwaarts, althans op hogere delen, bewoning aanwezig is geweest. (4) Elders in West-Nederland zeldzame sporen uit de Steentijd zijn op de in het rivierengebied voorkomende donken regel: in de voedselrijke delta vormden ze geschikte verblijfplaatsen voor de al dan niet nomadische gemeenschappen die daar hun leefgebied hadden (zie ook 35 en 83).
- Waardering** zeldzaamheid 5 (a), gaafheid 1 (b), samenhang 4 (c):
5 x 1 + 4 = 9 punten.
- a LME vindplaats, met eenvoudige 14e eeuwse structuur (steenoven, 2 punten) en enige oudere LME sporen, evt. van bewoning (1 punt).
2 extra punten voor de zeer zeldzame Steentijdvondsten.
- b evenals 35 bijna geheel vernield dan wel ontoegankelijk geworden door de aanleg van de verkeersbaan; wellicht zijn buiten de weg nog sporen in situ aanwezig.
- c element van verspreide LME bewoning in het binnenland van IJsselmonde, ten zuiden van het gelijknamige dorp (sites 34 en 35; zie ook noot 5).

2 extra punten: i.v.m. de betekenis voor de bewoningsgeschiedenis van de Riederwaard, en voor de bijzondere ondergrond, een donk.
Bestemming voorgesteld als attentiegebied (thans meldingsgebied).

- (1) De site ligt op de grens van het landinrichtingsgebied.
- (2) Kaartbijlage 1 geeft de omtrek van deze donk weer volgens een oude bodemkaart van IJsselmonde (Van der Meer 1950).
- (3) In 1949 m.n. pingsdorp en kogelpot (11e-13e eeuw).
- (4) Verdere aanwijzingen voor landinwaartse bewoning in deze omgeving zijn diverse lokaties met losse LME vondsten (vanaf 11e/12e eeuw) bij de Zevenbergse Dijk. De landschappelijke context van deze sporen is nog zeer onduidelijk; zij kunnen slechts zeer ten dele aan donken worden gerelateerd (vgl. ook 30).

Cat.nr. 35

- Site** LME, nederzettingsterrein (op een donk, met Mesolithische en/of Neolithische vondsten)
- Code** BOOR 14-08, 14-09 (ROB 37H-1n)
- Lokatie** top. kaartblad 37H, coördinaten 99.52/433.37 (1)
- Gemeente** Ridderkerk
- Gebied** ambacht Ridderkerk, in de polder Nieuw Reijerwaard, bedijkt 1441, in de 1373 verdrinken Riederwaard.
- Ligging** v/h even ten z. van een rechte polderweg (Kievitsweg), thans t.p.v. een recente verkeersweg.
- Reliëf** de site lag op de o-kant van de Kievitsdonk, een omvangrijke, vrij lichte verhoging, ongeveer o-w gericht. Van het natuurlijke reliëf is thans is nog een zwakke welving van het wegdek over, m.n. te zien op een even ten w. gelegen kruispunt.
- Bodem** komafzettingen van Tiel op donkzand (Formatie van Kreftenheye).
- Terrein** een hier ca. 70 m brede verkeersbaan met een hoofdweg, bermen en een parallelweg, het geheel door bermsloten begrensd. De site ligt juist ten o. van een groot kruispunt.
- Onderzoek** door de STIBOKA is t.p. een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (ROB 37H-1n, gemeld in 1957; vgl. 34). In 1977 zijn na het graven van het cunet voor de weg door het BOOR in het vlak en de uitgeworpen grond LME sporen aangetroffen, alsook enige prehistorische losse vondsten (BOOR 14-08, 14-09; Van Trierum e.a. 1988, 20 [nr.4] en 85 [nr.111]). (2)
- Areaal** 50 x 50 m. Het areaal is geschat, op grond van gegevens van 1977.
- Vondst** 1977: in de uitgeworpen veel LME aw, m.n. steengoed, grijs en rood, voorts vele bakstenen, div. fragmenten van 4 geornamenteerde zandstenen vijzels en een ijzeren dolk; alles 14e eeuw en behorend tot een bij het graafwerk vernielde woonplaats (zie Diepte). Idem meer verspreid ook ouder LME aw, o.m. pingsdorp (11e-13e); tevens enige Neolithische en/of Mesolithische vuurstenen artefacten (ca. 6000-2000 v.C.). (3)
- Diepte** 1977: in de ontsluiting door graafwerk vernielde LME grondsporen, behorend tot een woonplaats (zie Vondst), verm. tot ca. 6 dm -mv.
- Datering** ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens 14e eeuw. De genoemde woonplaats dateert uit de 14e eeuw, voor 1373. De donk is wsch. meermalen gebruikt als kampplaats in de periode 6000-2000 v.C.
- Context** de site betreft de bewoning van de Riederwaard, waarvan weinig bekend is. Zij was verm. geconcentreerd langs de oevers van de omringende rivieren, van waar sinds ca. 1000 het achterland werd ontgonnen. Uit de ligging van de site kan echter worden opgemaakt dat ook meer landinwaarts, althans op de hogere delen, bewoning aanwezig is geweest (zie 34, noot 4). Elders in West-Nederland zeldzame sporen uit de Steentijd zijn op de in het rivierengebied voorkomende donken regel: in de voedselrijke delta vormden ze geschikte verblijfplaatsen voor de al dan niet nomadische gemeenschappen die daar hun leefgebied hadden (zie ook 34 en 83).
- Waardering** zeldzaamheid 5 (a), gaafheid 1 (b), samenhang 4 (c):
5 x 1 + 4 = 9 punten.
- a LME vindplaats, gezien het eerder onderzoek een 14e eeuwse nederzetting.
2 extra punten voor de zeer zeldzame Steentijdvondsten.
- b evenals 34 is de site bijna geheel vernield dan wel ontoegankelijk geworden door de wegaanleg; wellicht zijn daarbuiten nog grondsporen aanwezig.
- c element van verspreide LME bewoning in het binnenland van IJsselmonde, ten zuiden van het gelijknamige dorp (sites 34 en 35).
2 extra punten: i.v.m. de betekenis voor de bewoningsgeschiedenis van de Riederwaard, en voor de bijzondere ondergrond, een donk.
- Bestemming** voorgesteld als attentiegebied (thans meldingsgebied).

- (1) De site ligt op de grens van het landinrichtingsblok.
- (2) Kaartbijlage 1 geeft de omtrek van de donk weer volgens een oude bodemkaart van IJsselmonde (Van der Meer 1950).
- (3) Bij de STIBOKA-katering: LME aw, m.n. 14e-15e eeus steengoed.

Cat.nr. 36

Site LME, nederzettingsterrein (wsch. voorname hofstede)
Code BOOR 21-02
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.24/430.26
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Ridderkerk, in de polder Nieuw Reijerwaard, bedijkt 1441, in de 1373 verdronken Riederwaard.
Ligging ten n. van de Noldijk, relict van de Waaldijk van de Riederwaard en na 1373 deel van de ringdijk van de Zwijndrechtse Waard.
Bodem komafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein een perceel bouwland. De aangrenzende sites 37 en 38 liggen deels in dit zelfde perceel.

Areaal 50 x 50 m. Het areaal is gebaseerd op boringen, uitgaande van een cirkelvormige, dichte concentratie LME bs-gruis en brokjes mortel, waartussen enig LME aw, op geploegde grond.

Nb het areaal omvat een omringende geulvulling (zie Diepte).
Vondst 17 steengoed, 36 grijs, 12 rood (ca. 14e); voorts brokken LME rode baksteen (verm. 14e).

Diepte antropogene sporen (0)-15 dm -mv (A) en (0)-28 dm -mv (B).

00(dm) bouwvoor met LME bs-gruis en enig aw.

03 bruine klei, licht humeus:
alom wat grof hk en bs-brokjes.

A de volgende gelaagdheid is aangeboord in een ongeveer rond gebied, 15-20 m in doorsnede, t.p.v. de concentratie LME bs-gruis aan het maaiveld:

* Frequent tot 07/10: pakket bs-puin en mortel, soms ondoordringbaar.

* Elders vanaf ca. 07: vuile, grijsbruine, hk-rijke klei, waarin bs-brokken en mortel. Ook 1 LME aw.

09/11 stugge grijze klei (wellicht een ophogingslaag):
wat fijn hk en bs-gruis.

13/15 zware bruingrijze humeuze klei, een laag die direkt ten o. van de site geleidelijk in venige klei overgaat.

25 einde boringen.

B Rond A is een ca. 10 m brede geulvulling aangetroffen (wsch. een grachtrest, na 1373 opgevuld):

09 een gelaagd pakket, bestaande uit afwisselende lagen grijs zand en grijze klei.

24/26 een afsluitende baggerige laag, waarin plantenresten:
frequent fijn bs-gruis, soms ook bs-brokjes.

26/28 humeuze klei.

35 einde boringen.

Vondst 1 LME aw, steengoed (14e).

Datering ME sporen uit de 14e eeuw, voor 1373.

Context de site betreft de bewoning van de Riederwaard, waarvan weinig bekend is. Zij was verm. geconcentreerd langs de oevers van de omringende rivieren, waaronder de Waal, van waar sinds ca. 1000 het achterland was ontgonnen. Wsch. betreft de site een voorname, omgrachte bakstenen hofstede, waarbij ook enige bedrijfsgebouwen/boerderijen behoorden (zie 37 en 38). Hoewel dergelijke voorname woonplaatsen uit de LME in het Maasmondgebied meer zijn gevonden, vormen ze uiteraard een kleine minderheid t.o.v. de gewone boerderijen. De resten van een andere omgrachte hofstede in de Riederwaard liggen in de kom van Rijsoord, niet ver ten o. van de site (BOOR 21-01).

Waardering zeldzaamheid 4 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 5 (c):

4 x 4 + 5 = 21 punten.

a LME vindplaats, gezien de vondsten en grondsporen een nederzetting.

1 extra punt voor de bijzondere aard.

b hoewel de top van het pakket baksteenpuin is verploegd, is de site door kleiafzettingen na de inundatie van het gebied verder goed afgedekt; org. mat. is gezien de diepteligging wsch. goed bewaard, vgl. 37 en 38 (GWT VI).
c grenzend aan de wsch. bijbehorende sites 37 en 38.
1 extra punt i.v.m. de betekenis voor de bewoningsgeschiedenis van de Riederwaard.

Bestemming voorgesteld wordt een terrein dat de sites 36, 37 en 38 omvat, wettelijk te beschermen als archeologisch monument.

Cat.nr. 37

Site LME, nederzettingsterrein (wsch. behorend bij 36)
Code BOOR 21-03
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.23/430.30
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Ridderkerk, in de polder Nieuw Reijerwaard, bedijkt 1441, in de 1373 verdronken Riederwaard.
Ligging ten n. van de Noldijk, relict van de Waaldijk van de Riederwaard en na 1373 deel van de ringdijk van de Zwijndrechtse Waard.
Bodem komafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein twee percelen bouwland, gescheiden door een sloot. In deze beide akkers bevinden zich ook de aangrenzende sites 36 en 38.

Areaal 50 x 40 m, ongeveer n-z. Het areaal is gebaseerd op boringen rond de lokatie van een rijtje rode LME bakstenen, met de lange zijden tegen elkaar gevleid, onderin de beide kanten van de sloot.

Vondst aan weerszijden van de sloot verspreid, op geploegde grond, enig LME aw: 9 steengoed, 23 grijs, 28 rood (ca. 14e).

Diepte antropogene sporen m.n. (0)-21 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met o.m. LME aw.

03 bruine klei, licht humeus:

lokaal wat hk en bs-gruis.

06/07 grijsbruine, vrij zware klei:

frequent wat grof hk en bs-gruis.

* Lokaal tot 09/12: een uit diverse lagen samengesteld antropogeen pakket, overwegend bestaande uit vuile, soms baggerige, hk-rijke klei, waarin o.m. bs-broekjes. Ook 1 LME aw.

* In de slootkanten op 08-09 een concentratie LME bakstenen.

09/12 zeer compacte donkergrijze klei, sterk humeus (ophoging?).

* Lokaal hieronder: mestpakketten, deels sterk gelaagd ('bladerdeeg'), deels kluitiger en vermengd met bruingrijze klei, sporadisch met wat grof hk, wsch. opgevulde mestkuilen (tot 21/22).

11/14 zware bruingrijze humeuze klei.

25 einde boringen.

Vondst 1 LME aw, grijs (ca. 14e). In de slootkanten, wsch. in situ, 12 of meer bijeenliggende LME bakstenen, formaat 25-26 x 12-13 x 6-7 cm (14e).

Datering ME sporen uit de 14e eeuw, voor 1373.

Context de site betreft de bewoning van de Riederwaard, waarvan weinig bekend is. Zij was verm. geconcentreerd langs de oevers van de omringende rivieren, waaronder de Waal, van waar sinds ca. 1000 het achterland was ontgonnen. Wsch. gaat het hier evenals bij site 38 om een boerderij of bedrijfsgebouw van een aangrenzende omgrachte voorname hofstede (36).

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 5 (c):

3 x 4 + 5 = 17 punten.

a LME vindplaats, gezien de grondsporen een nederzetting.

b enigszins doorgraven (sloot), maar door kleiafzetting na de inundatie van het gebied verder goed afgedekt; organisch materiaal lijkt redelijk bewaard: de aangeboorde mestpakketten verkeerden in goede staat (GWT VI).

c met 38 grenzend aan een LME voorname hofstede (36), wsch. een deel daarvan. 1 extra punt i.v.m. de betekenis voor de bewoningsgeschiedenis van de Riederwaard.

Bestemming voorgesteld wordt een terrein dat de sites 36, 37 en 38 omvat, wettelijk te beschermen als archeologisch monument.

Cat.nr. 38

Site LME, nederzettingsterrein (wsch. behorend bij 36, met RT vondsten)
Code BOOR 21-04
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.29/430.25
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Ridderkerk, in de polder Nieuw Reijerwaard, bedijkt 1441, in de 1373 verdrongen Riederwaard.
Ligging ten n. van de Noldijk, relict van de Waaldijk van de Riederwaard en na 1373 deel van de ringdijk van de Zwijndrechtse Waard.
Bodem komafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein twee percelen bouwland, gescheiden door een sloot. In deze beide akkers bevinden zich ook de aangrenzende sites 36 en 38.

Areaal 50 x 40 m, ongeveer n-z. Het areaal is gebaseerd op boringen rond de plaats van een rijtje (van 2 m) rode LME bakstenen, met de lange zijden tegen elkaar gevleid, onderin een enkele slootkant.

Vondst aan weerszijden van de sloot, verspreid op geploegde grond, enig LME aw: 3 protosteengoed (13e); 21 steengoed, 49 grijs, 25 rood (ca. 14e). Tevens enig RT aw: 1 terra sigillata, 3 blauwgrijs, 2 gladwandig.

Diepte antropogene sporen m.n. 6-21 dm -mv (vgl. 37).

00(dm) bouwvoor met o.m. LME aw en bs-gruis.

03 bruine klei, licht humeus:

lokaal wat fijn hk en bs-gruis.

06/07 grijsbruine, vrij zware klei:

frequent grof hk en bs-gruis.

* Lokaal tot 09/10: een uit diverse lagen samengesteld antropogeen pakket, overwegend bestaande uit vuile, soms baggerige, hk-rijke klei, waarin bs-brokkjes.

* In een slootkant op 09 een concentratie LME bakstenen.

09/10 zeer compacte donkergrijze klei, sterk humeus (ophoging?).

* Lokaal hieronder: mestpakketten, soms fijn gelaagd ('bladerdeeg'), soms kluitiger en vermengd met klei, incidenteel met wat hk en bot, wsch. opgevulde mestkuilen (tot ca. 21).

11/16 zware bruingrijze humeuze klei.

25 einde boringen.

Vondst in een slootkant, wsch. in situ, ten minste 10 bijeenliggende LME bakstenen, formaat 25-26 x 12-13 x 6-7 cm (14e).

Datering ME sporen uit de 14e eeuw, voor 1373. (1)

Context de site betreft de bewoning van de Riederwaard, waarvan weinig bekend is. Zij was verm. geconcentreerd langs de oevers van de omringende rivieren, waaronder de Waal, van waar sinds ca. 1000 het achterland was ontgonnen. Wsch. gaat het hier evenals bij site 37 om een boerderij of bedrijfsgebouw van een aangrenzende omgrachte voorname hofstede (36). Zie site 45 voor de RT vondsten.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 5 (c):
3 x 4 + 5 = 17 punten.

a LME vindplaats, gezien de grondsporen een nederzetting.

b enigszins doorgraven, maar door kleiafzetting na de inundatie van het gebied verder goed afgedekt; organisch materiaal lijkt redelijk bewaard: de aangeboorde mestpakketten verkeerden in goede staat (GWT VI).

c met 37 grenzend aan een LME voorname hofstede (36), wsch. een deel daarvan.
1 extra punt i.v.m. de betekenis voor de bewoningsgeschiedenis van de Riederwaard.

Bestemming voorgesteld wordt een terrein dat de sites 36, 37 en 38 omvat, wettelijk te beschermen als archeologisch monument.

(1) Gezien de RT vondsten en de ligging in de buurt van de Waal (zie o.m. 45) zijn nabij wellicht ook sporen van bewoning in de RT aanwezig.

Cat.nr. 39

Site LME, verm. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-05
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 101.03/429.25
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Rijsoord, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een eilandje in de Waal (De Nes), eens een nes aan de l-oever, omringd door een oude bocht en een jonge afsnijding aan de z-kant. De Nes wordt doorsneden en deels overdekt door de rijksweg A16.
Reliëf De nes is een vlak terrein, ca. 1,5 m boven het achterliggende komgebied, ten z. van Rijsoord.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein deels een brede bermstrook (grasland) met fietspad onderlangs de zw-kant van het aardlichaam van de rijksweg. Voorts, over een recent bermstootje, de no-rand van een aangrenzend perceel grasland. Wellicht strekt de site zich verder uit onder de w-kant van de autoweg.

Areaal 50 x 40 m (afgezien van een evt. uitbreiding onder de rijksweg), ongeveer nw-zo. Het areaal is gebaseerd op boringen.

Diepte antropogene sporen (0)-8 dm -mv.
Nb de bermstrook ligt enige decimeters hoger dan het bouwland.
T.p. is de bodem tot ca. 5 dm -mv veelal verstoord.

00(dm) topzode.

03/05 bruine klei, licht humeus, geleidelijk grijzer wordend; frequent wat fijn hk en verbrande klei, incidenteel bot (tot 08). Ook 2 LME aw.

08/12 zandige grijze klei, veelal met dunne vegetatiebandjes.

10-13 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met zand).

20 einde boringen.

Vondst 2 LME aw: 1 kogelpot (11e-13e); 1 grijs (vanaf 13e).

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens verm. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. Deze was vrijwel geheel geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Op De Nes ligt een concentratie LME sites uit deze periode, evenwijdig aan het w-deel van de oude Waalbocht.

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 3 (c):

2 x 2 + 3 = 7 punten.

a LME vindplaats, gezien de zwakke grondsporen is bewoning onzeker.

b wsch. grotendeels vernield dan wel overdekt geraakt bij de verbreding van de rijksweg en de bijbehorende aanleg van de nieuwe bermstrook en -sloot; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een kleine concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes (sites 39-43).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

Cat.nr. 40

Site LME, wsch. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-06
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 101.09/429.33
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Rijsoord, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een eilandje in de Waal (De Nes), eens een nes aan de l-oever, omringd door een oude bocht en een jonge afsnijding aan de z-kant. De Nes wordt doorsneden en deels overdekt door de rijksweg A16.
Reliëf De nes is een vlak terrein, ca. 1,5 m boven het achterliggende komgebied, ten z. van Rijsoord.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein verm. in hoofdzaak de no-kant van het aardlichaam van de vrij recent verbrede rijksweg. Voorts een aangrenzende brede bermstrook (grasland) met fietspad onderlangs deze weg, aan de andere kant begrensd door een brede nieuwe sloot.

Onderzoek in 1975 is door de OWZW bij de toenmalige rand van de bermstrook een kleine LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (III/2). De betreffende akkerrand is nu, na verbreding van de weg, deel van de huidige bermstrook.

Areaal verm. 50 x 50 m, waarvan een strook van 50 x 20 m langs de weg in de huidige bermstrook. Het areaal is gebaseerd op boringen rond de vondstlokatie van 1975 en op gegevens van de OWZW, waaruit o.m. is opgemaakt dat het centrum van de site onder de rijksweg moet worden gezocht.

Vondst 1975: 8 pingsdorp, 1 kogelpot, 1 andenne (11e-13e); 20 paffrath (ca. 12e); 2 protosteengoed (13e); 2 steengoed (ca. 1300); 1 rood (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen (0)-8 dm -mv.
Nb de bermstrook ligt enige decimeters hoger dan het bouwland.
T.p. is de bodem tot ca. 5 dm -mv veelal verstoord.

00(dm) topzode en bouwvoor.

03/05 bruine klei, licht humeus, geleidelijk grijzer wordend: frequent wat fijn hk en verbrande klei (tot 08).

* Incidenteel ca. 05: een laagje zachte, oranje baksteen.

08/11 zeer zandige grijze klei, met dunne vegetatiebandjes.

10-13 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met zand).

20 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens verm. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. Deze was vrijwel geheel geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Op De Nes ligt een concentratie LME sites uit deze periode, evenwijdig aan het w-deel van de oude Waalbocht.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 1 (b), samenhang 3 (c):

3 x 1 + 3 = 6 punten.

a LME vindplaats, mede gezien het eerder onderzoek wsch. een nederzetting.

b wsch. reeds aangetast bij de bouw van de rijksweg, maar door de verbreding daarvan en de aanleg van een bijbehorende nieuwe bermstrook en -sloot bijna geheel vernield; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een kleine concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes (sites 39-43).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

Cat.nr. 41

Site LME, nederzettingsterrein
Code BOOR 21-07
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 101.11/429.42
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Rijsoord, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een eilandje in de Waal (De Nes), eens een nes aan de l-oever, omringd door een oude bocht en een jonge afsnijding aan de z-kant. De Nes wordt doorsneden en deels overdekt door de rijksweg A16.
Reliëf De nes is een vlak terrein, ca. 1,5 m boven het achterliggende komgebied, ten z. van Rijsoord.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein grotendeels een uitgestrekt perceel bouwland. Hierin liggen ook 42 en 43. De zw-kant van de site betreft thans, na verbreding van de rijksweg, een bermstrook met fietspad onderlangs de weg, voorzien van een brede nieuwe bermsloot langs het resterende bouwland. De site strekt zich evt. verder zuidwestwaarts uit tot onder de weg.

Onderzoek in 1975 is t.p. door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (III/7).

Areaal 60 x 40 m (afgezien van een evt. uitbreiding t.p.v. de rijksweg), ongeveer zw-no, waarvan 40 x 30 m in het bouwland en een strook van 30 x 20 m langs de weg in de bermstrook. Het areaal betreft een vrij dichte, ovale LME vondstconcentratie op geploegde grond, afgesneden door de bermsloot, en is verder afgeleid uit boringen.

Vondst 76 pingsdorf, 13 kogelpot, 14 andenne (11e-13e); 131 paffrath (ca. 12e); 10 grijs, 9 rood (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen (0)-8 dm -mv.

Nb de bermstrook ligt enige decimeters hoger dan het bouwland. T.p. is de bodem tot ca. 5 dm -mv veelal verstoord.

00(dm) bouwvoor, met LME aw, en topzode.

03/05 bruine klei, licht humeus, geleidelijk grijzer wordend:

alom veel fijn hk en verbrande klei, incidenteel wat bot (tot 07).

* Lokaal tot ca. 08: vuile, hk-rijke, rulle en soms baggerige klei, incidenteel met veel grof hk en verbrande klei. Ook 1 LME aw.

08/10 kleilig zand, soms met vegetatiebandjes.

10/12 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met zand).

20 einde boringen.

Vondst 1 LME aw, paffrath (ca. 12e).

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens verm. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. Deze was vrijwel geheel geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Op De Nes ligt een concentratie LME sites uit deze periode, evenwijdig aan het w-deel van de oude Waalbocht.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

3 x 3 + 3 = 12 punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.
b doorgraven (bermsloot), enigszins beschadigd bij aanleg van de bermstrook en overigens, in het bouwland, deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een kleine concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes (sites 39-43).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 42

Site LME, nederzettingsterrein
Code BOOR 21-08
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 101.17/429.47
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Rijsoord, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een eilandje in de Waal (De Nes), eens een nes aan de l-oever, omringd door een oude bocht en een jonge afsnijding aan de z-kant. De Nes wordt doorsneden en deels overdekt door de rijksweg A16.
Reliëf De nes is een vlak terrein, ca. 1,5 m boven het achterliggende komgebied, ten z. van Rijsoord.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een groot perceel bouwland. Hierin liggen ook 41 (deels) en 43.
Onderzoek in 1975 is door de OWZW aan de z-kant van de site een groepje bij elkaar gelegen LME vondsten op bouwland aangetroffen, bij de rand van een stuk grasland, dat inmiddels bij het bouwland is getrokken (III/9).

Areaal 70 x 60 m, ongeveer o-w. Het areaal betreft een zeer dichte, ovale LME vondstconcentratie op geploegde grond.

Vondst 163 pingsdorp, 96 kogelpot, 51 andenne (11e-13e); 384 paffrath (ca. 12e); 8 protosteengoed (13e); 3 steengoed, 1 spinklosje steengoed, 5 grijs (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen (0)-8 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME aw.

04 bruine klei, licht humeus, geleidelijk grijzer wordend: alom veel fijn hk, verbrande klei, lokaal wat bs-gruis en lemige brokjes (tot 07). Ook 2 LME aw: 1 pingsdorp, 1 paffrath.

* Lokaal tot 8: vuile, hk-rijke, rulle en soms baggerige klei, waarin bs-brokjes, verbrande klei, lemige brokjes en incidenteel wat bot. Ook 3 LME aw: 1 paffrath, 1 andenne, 1 onduidelijk.

08/09 zandige grijze klei, met (soms venige) vegetatiebandjes.

11/12 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met zand).

20 einde boringen.

Vondst 5 LME aw: 1 pingsdorp, 1 kogelpot, 1 andenne (11e-13e); 1 paffrath (ca. 12e); 1 onduidelijk.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens verm. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. Deze was vrijwel geheel geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Op De Nes ligt een concentratie LME sites uit deze periode, evenwijdig aan het w-deel van de oude Waalbocht.

Waardering zeldzaamheid 4 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

4 x 3 + 3 = 15 punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

1 extra punt voor de omvang van de site (meer huisplaatsen?).

b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een kleine concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes (sites 39-43).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 43

Site LME, nederzettingsterrein
Code BOOR 21-09
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 101.24/429.50
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Rijsoord, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een eilandje in de Waal (De Nes), eens een nes aan de l-oever, omringd door een oude bocht en een jonge afsnijding aan de z-kant. De Nes wordt doorsneden en deels overdekt door de rijksweg A16.

Reliëf De nes is een vlak terrein, ca. 1,5 m boven het achterliggende komgebied, ten z. van Rijsoord.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een groot perceel bouwland. Hierin liggen ook 41 (deels) en 42.

Areaal 50 x 50 m. Het areaal betreft een zeer dichte, cirkelvormige LME vondstconcentratie op geploegde grond.

Vondst 203 pingsdorp, 100 kogelpot, 33 andenne (11e-13e); 332 paffrarth (ca. 12e); 1 protosteengoed (13e); 1 steengoed, 7 grijs, 3 rood (vanaf 13e). Voorts 1 benen dominosteen, 'dubbel 7' (ME?).

Diepte antropogene sporen (0)-8 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME aw.

04 bruine klei, licht humeus, geleidelijk grijzer wordend: alom veel fijn hk en wat verbrande klei, frequent wat bs-gruis en lemige brokjes (tot 07).

* Lokaal tot 06/08: vuile, hk-rijke, vaak rulle en soms baggerige klei, waarin bs-gruis, verbrande klei en leembrokjes en incidenteel wat bot. Ook 2 LME aw.

08 kleiig zand, met (soms venige) vegetatiebandjes.

11 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met zand).

20 einde boringen.

Vondst 2 LME aw: 1 kogelpot, 1 andenne (11e-13e).

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens verm. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. Deze was vrijwel geheel geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Op De Nes ligt een concentratie LME sites uit deze periode, evenwijdig aan het w-deel van de oude Waalbocht.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

3 x 3 + 3 = 12 punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een kleine concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes (sites 39-43).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 44

Site LME, nederzettingsterrein
Code BOOR 21-10
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 101.49/429.46
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Ridderkerk, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een nes (De Noord) aan de r-oever van de Waal, begrensd door de Waal, een strang daarvan en de Pruimendijk, relict van de Waaldijk van de Riederwaard en na de ondergang van dat gebied in 1373 deel van de ringdijk van de Zw. Waard.

Reliëf de nes is een vrij vlak terrein, ca. 1,5 m boven het komgebied aan de overkant van de Waal. Bij de site bestaat het dijktalud uit een lage, brede glooiing.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein deels de no-hoek van een perceel grasland. Voorts, ten n. daarvan, verm. een aangrenzend deel van een kleine boomgaard aan de dijk. Ten o. van beide terreinen tenslotte een aansluitende strook van een tweede weideperceel. Tussen deze weilanden ligt een slootje.

Onderzoek in 1975 is door de OWZW in de genoemde no-hoek, toen bouwland, een kleine LME vondstconcentratie aangetroffen (III/4).

Areaal 50 x 50 m, incl. een verm. uitbreiding in de boomgaard. Het areaal is gebaseerd op boringen rond de vondstlokatie van 1975.

Vondst 1975: 4 pingsdorp, 4 andenne (11e-13e); 5 paffrath (ca. 12e); 2 grijs (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen (0)-8 dm -mv.

00(dm) topzode (v/h bouwvoor).

03 bruine klei, nogal humeus, geleidelijk grijzer wordend: alom wat fijn hk, soms verbrande klei en lemige brokjes, incid. bot (tot 08); soms op ca. 05 wat fosfaatvlekjes.

* Lokaal tot 07/08: tamelijk vuile, hk-rijke, rulle klei, waarin wat bs-gruis, verbrande klei en incidenteel bot.

08 zeer zandige klei, met dunne vegetatiebandjes.

10/13 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met zand).

20 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens verm. ca. 1300.

Context hoewel thans binnen de Zw. Waard gelegen, betreft de site de weinig bekende bewoning van de Riederwaard. Deze was verm. geconcentreerd langs de oevers van de omringende rivieren, van waar sinds ca. 1000 het achterland werd ontgonnen. Een van deze stromen was de (Zuidhollandse) Waal. Anders dan de meeste oeverzones van de Riederwaard heeft die ten z. van de Pruimendijk sinds de 14e eeuw niet aan belangrijke sedimentatie en erosie blootgestaan. Langs de Pruimendijk zijn inderdaad nog meer bewoningssporen uit de tijd van de Riederwaard gevonden. Wellicht gaan er verdere sporen schuil onder het huidige dijklichaam en de erven daarlangs. De Pruimendijk dateert in aanleg, als rivierdijk van de Riederwaard verm. uit de 13e eeuw.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

3 x 3 + 3 = 12 punten.

a LME vindplaats, gezien de grondsporen een nederzetting.

b enigszins doorgraven (sloot), in het voorm. bouwland deels verploegd en in de boomgaard verm. aangetast door doorworteling; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van verspreide LME bewoning voor de overstrooming van de Riederwaard aan de r-oever van de Waal (sites 44 en 46-47; wellicht ook 45).
1 extra punt i.v.m. de betekenis voor de bewoningsgeschiedenis van de Riederwaard.
Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 45

Site RT, evt. nederzettingsterrein (met LME vondsten)
Code BOOR 21-11
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 101.71/429.52
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Ridderkerk, in de polder Oud Reijerwaard, bedijkt 1404, in de 1373 verdronken Riederwaard.

Ligging juist ten n. van de Pruiwendijk, relict van de Waaldijk van de Riederwaard en na 1373 deel van de ringdijk van de Zw. Waard.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein de z-kant van een perceel bouwland, tegen de dijksloot.

Areaal 40 x 25 m. Het areaal betreft een strook met verspreide RT vondsten langs de sloot, op geploegde grond.

Vondst 2 geverfd, 2 blauwgrijs, 1 rood, 3 gladwandig, 9 ruwwandig. Voorts 8 RT of ME aw, grijs en wit gedraaid. Tevens enig LME aw: 2 pingsdorp, 2 kogelpot, 2 andenne (11e-13e); 6 paffrath (ca. 12e); 11 grijs (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen zijn niet aangeboord.

00 (dm) bouwvoor met enig RT aw en LME.

04 bruine klei.

06/07 grijsbruine, wat zandige klei.

12/13 zandige grijze klei, met humeuze, soms venige bandjes.

15/17 sterk humeuze klei met wortelhout, overgaand in venige klei.

20 einde boringen.

Datering ondergrens RT vondsten 1e eeuw; bovengrens 3e eeuw. (1)

Context de site, nabij de oever van de Waal (aan de overkant van de dijk), betreft de verspreide RT bewoning die langs dit water en de Devel, eveneens een rivier van pre-Romeinse ouderdom, aanwezig lijkt te zijn geweest. Van deze bewoning op oeverwallen is slechts weinig bekend. Losse vondsten zijn zeer algemeen, woonplaatsen zijn zeldzaam. Zoals blijkt uit vele baggervondsten uit de Waal, van H.I.-Ambacht tot Heerjansdam, lijken RT woonplaatsen in de ME, totdat het bedoelde rivierdeel 1331/3 was afgedamd, te zijn geërodeerd. Zie de nabije site 47 voor de LME vondsten.

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 2 (c):

$2 \times 4 + 2 = 10$ punten.

a RT vindplaats; gezien het booronderzoek is bewoning zeer onzeker; de site betreft misschien een uitloper van een woonplaats onder of aan de andere kant van het dijklichaam.

b evt. grondsporen zijn verm. goed afgedekt door latere kleiafzettingen.

c element van verspreide RT bewoning aan de Waal (sites 45 en 50; vgl. ook 46 en 47, alsmede 51, 53, 55, 57 en 65, aan de overzijde van de oude rivier).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) Gezien de LME vondsten zijn hier of nabij wellicht sporen van bewoning aanwezig uit de periode voor de overstroming van de Riederwaard.

Cat.nr. 46

Site LME, verm. nederzettingsterrein (met RT vondsten)
Code BOOR 21-12
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 102.12/429.62
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Ridderkerk, in de polder Oud Reijerwaard, bedijkt 1404, in de 1373 verdrinken Riederwaard.

Ligging juist ten n. van de Pruimendijk, relict van de Waaldijk van de Riederwaard en na 1373 deel van de ringdijk van de Zw. Waard.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein de z-kant van een perceel bouwland, tegen de dijksloot.

Areaal 60 x 30 m. Het areaal betreft een vrij vage en lichte, boogvormige LME vondstconcentratie langs de dijksloot, op geploegde grond.

Vondst 23 pingsdurf, 6 kogelpot, 5 andenne (11e-13e); 52 paffrath (ca. 12e); 3 steengoed, 17 grijs, 12 rood (vanaf 13e). Tevens enig RT aw: 1 geverfd, 3 ruwwandig.

Diepte onbekend. In het perceel kon niet worden geboord.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens verm. 14e eeuw.

Context de site betreft de bewoning van de Riederwaard, waarvan weinig bekend is. Zij was verm. geconcentreerd langs de oevers van de omringende rivieren, van waar sinds ca. 1000 het achterland werd ontgonnen. Een van deze stromen was de (Zuidhollandse) Waal. Anders dan de meeste oeverzones van de Riederwaard heeft die ten n. van de Pruimendijk na 1373 niet aan langdurige sedimentatie en erosie blootgestaan. Langs de Pruimendijk zijn inderdaad nog enige bewoningssporen uit de tijd van de Riederwaard gevonden. Wellicht gaan er meer sporen schuil onder het huidige dijklichaam en de erven daarlangs. De dijk dateert in aanleg (als rivierdijk van de Riederwaard) verm. uit de 13e eeuw. Zie de nabije site 45 voor de RT vondsten.

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 3 (c):

2 x 4 + 3 = 11 punten.

a LME vindplaats; gezien de zwakke vondstconcentratie is bewoning onzeker.

b evt. grondsporen zijn verm. goed afgedekt door latere kleiafzettingen.

c element van verspreide LME bewoning van voor de bedijking aan de r-oever van de Waal (sites 44 en 46-47; wellicht ook 45).

1 extra punt i.v.m. de betekenis voor de bewoningsgeschiedenis van de Riederwaard.

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 47

Site LME, nederzettingsterrein (met RT vondsten)
Code BOOR 21-13
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 102.14/429.58
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Ridderkerk, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging aan de Waalzijde van de Pruimendijk, relict van de Waaldijk van de Riederwaard en na de ondergang van dat gebied in 1373 deel van de ringdijk van de Zw. Waard.

Reliëf de site ligt op de dijkhelling, hier een geleidelijke glooiing, ca. 25 m breed en 1-1,5 m hoog. Zuidwaarts van deze helling loopt het terrein geleidelijk verder af naar de Waalbedding.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een klein perceel bouwland (tuinderij) langs de dijk, dat reikt tot aan de weg op de dijkkruin. Ten z. van de site staan op het perceel kassen. Aan weerszijden van het bouwland, langs de dijk, liggen het erf van de tuinderij en een woonperceel.

Areaal 60 x 30 m. Het areaal betreft een dichte LME vondstconcentratie langs de dijk, op onbegroeide grond.

Vondst 14 pingsdorp, 5 kogelpot, 14 andenne (11e-13e); 21 paffrath (ca. 12e); 1 vlaams, 3 protosteengoed (13e); 36 steengoed, 165 grijs, 28 rood (vanaf 13e). Tevens 2 RT aw, verm. gladwandig.

Diepte antropogene sporen (0)-10 dm -mv (hoger op de helling tot 13 dm).
00(dm) tuingrond met LME aw.

03 bruine klei, nogal humeus, geleidelijk grijzer en zandiger wordend: frequent wat fijn hk en bs-gruis.

* Lokaal vanaf 03/07 tot 08/11 (afhankelijk van de plaats op de dijkhelling):

vuile, hk-rijke, rulle, humeuze klei, waarin bs-brokkjes, verbrande klei, soms fosfaatvlekken en incidenteel bot (deels verbrand). Ook 1 LME aw.

10/12 grijsbruine klei, humeus:
frequent wat fijn hk.

11/13 fijn gelaagd pakket, bestaande uit licht humeuze klei, zandbandjes en baggerlaagjes.

15/19 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met zand).
25 einde boringen.

Vondst 1 LME aw, grijs (vanaf 13e).

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens verm. 14e eeuw.

Context de site betreft de bewoning van de Riederwaard, waarvan weinig bekend is. Zij was verm. geconcentreerd langs de oevers van de omringende rivieren, van waar sinds ca. 1000 het achterland werd ontgonnen. Een van deze stromen was de (Zuidhollandse) Waal. Anders dan de meeste oeverzones van de Riederwaard heeft die ten z. van de Pruimendijk sinds de 14e eeuw niet aan belangrijke sedimentatie en erosie blootgestaan. Langs de Pruimendijk zijn inderdaad nog enige bewoningssporen uit de tijd van de Riederwaard gevonden. Wellicht gaan er meer sporen schuil onder het huidige dijklichaam en de erven daarlangs. De dijk dateert in aanleg (als rivierdijk van de Riederwaard) verm. uit de 13e eeuw. Opvallend in dit verband is dat de site deels onder het huidige brede dijktalud ligt. Zie de nabije site 45 voor de RT vondsten.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 4 (c):

3 x 3 + 4 = 13 punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

b lokaal verploegd; org. materiaal is wsch. vrij slecht bewaard (GWT VI).

c element van verspreide LME bewoning voor de overstroming van de Riederwaard aan de r-oever van de Waal (sites 44 en 46-47; wellicht ook 45).

2 extra punten: i.v.m. de betekenis voor de bewoningsgeschiedenis van de Riederwaard i.h.a. en voor de relatie met het dijklichaam in het bijzonder.
Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 48

Site LME en NT, kapelterrein
Code BOOR 21-14
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 103.59/429.93
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Ridderkerk, in de polder Oud Reijerwaard, bedijkt 1404, in de 1373 verdronken Riederwaard.
Ligging v/h tegen de w-kant van de Molendijk, de oude polderdijk aan de kant van rivier De Noord. W.b. de huidige situatie: zie Terrein.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein het object ligt thans (bijna) geheel onder het recent verbrede aardlichaam van de rijksweg A15, ter hoogte van de oprit naar de brug over de Noord. Evt. betreft een deel van de site een grasberm onderlangs het talud.

Onderzoek in 1976 is door de OWZW d.m.v. grondboringen de kapel gelokaliseerd (IV/2; BOOR, dossier OWZW).

Areaal de afmetingen van de kapel zijn niet bekend.
Diepte 1976: 5-7 dm onder het toenmalige maaiveld een laag puin van zachte oranje baksteen, op klei waarin sporadisch bs-brokjes en grof hk. (1)

Datering de uit historische bronnen bekende kapel stamt wsch. uit het begin van de 15e eeuw; zij wordt nog vermeld in 1580 en 1722 (Alders 1982, 27).
Context deze aan St. Antonius gewijde kapel van Oostendam heeft betrekking op de historische bewoning van de polder, die niet lang na de ondergang van de Riederwaard tegen de Zw. Waard (Pruimendijk) is aangedijkt.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 1 (b), samenhang 2 (c):
3 x 1 + 2 = 5 punten.

a jonge LME en NT vindplaats, met een wsch. eenvoudige structuur (kapel).

1 extra punt voor de bijzondere aard.

b verm. bijna geheel vernield dan wel ontoegankelijk geworden bij de recente verbreding van de weg.

c element van de deels nog bestaande, aan de dijken gelegen verspreide oude bebouwing van de polder.

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) In de resterende bermstrook is deze puinlaag niet aangetroffen. Wel is sporadisch enig fijn hk en bs-gruis aangeboord, 5-10 dm -mv.

Cat.nr. 49

Site wsch. LME, een houten constructie (palissade)
Code BOOR 21-15
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.03/428.99
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging bij de l-oever van de Waal, ten n.o. van de aansluiting van de Lange Weg (de oude gemeenschappelijke achterkade van de polders van de waard) op de Waalweg (een polderweg, tevens oude boezemkade).
Reliëf de site ligt aan een uit het achterliggende komgebied spruitende depressie (geulbedding) langs de Lange Weg, uitlopend naar de Waal.
Bodem komafzettingen van Tiel op Hollandveen en geulafzettingen van Tiel.

Terrein het object loopt door een sloot en strekt zich verder uit in de beide aangrenzende percelen bouwland.

Onderzoek ca. 1978 is het object ontdekt door ROB-correspondent P. Rijken, op de bodem en in de kanten van de toen geschoonde sloot (OWZW V/22).

Areaal de lengte van de palissade is onbekend, mogelijk tientallen meters. De houtresten zijn d.m.v. boringen aan weerszijden van de sloot vervolgd over in totaal 6 m. De richting van de palissade, die de sloot schuin snijdt, is ongeveer n-z.

Diepte antropogene sporen 8->18 dm -mv.

00(dm) bouwvoor.

03 bruine lichte klei.

06 gelaagd kleipakket, deels bestaande uit humeuze en baggerige klei: lokaal veel hout vanaf 06/07 tot minstens 18; in de slootkanten is houtwerk zichtbaar vanaf 08 (zie onder).

20 einde boringen.

Vondst in situ, zichtbaar onderin de slootkanten en op de slootbodem, de resten van een dubbele rij palen, waartussen sporen van vlechtwerk.

Datering wsch. LME (zie Context); gezien de diepteligging dateert de constructie van voor de inundatie van de Zw. Waard ca. 1315-1331.

Context het object ligt bij de monding van een uit het achterliggende komgebied (polder Rijsoord en Strevelshoek) op de Waal afwaterend fossiel geulenstelsel. De palissade strekt zich min of meer dwars op de richting van de oude uitwateringsgeul uit en was dus wellicht bedoeld om deze af te sluiten of te reguleren met het oog op de waterhuishouding van het komgebied. Het valt aan te nemen dat de aanleg van een dergelijk werk is geschied in verband met de systematische ontginning van de Zw. Waard, die in de 11e eeuw of iets eerder is begonnen.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 4 (c):

3 x 3 + 4 = 13 punten. (1)

a (wsch.) LME vindplaats, met wsch. eenvoudige structuur (palenrij).

1 extra punt voor de bijzondere aard.

b daar het hout tot grote diepte reikt is het object ondanks het lage grondwaterpeil (GWT VI) verm. voor een belangrijk deel redelijk bewaard.

c element van een LME cultuurlandschappelijke structuur van voor de bedijking (zie ook 66).

1 extra punt i.v.m. de kennelijke betekenis voor de ontstaansgeschiedenis van de Zw. Waard, i.c. het ME ontginningsproces.

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) De definitieve waardering van het object vereist een nader onderzoek, dat in het kader van onze kartering niet kon worden uitgevoerd. Aanbevolen wordt een verkennend archeologisch bodemonderzoek in te stellen om de lengte van het object te bepalen en duidelijkheid te krijgen over functie en ouderdom.

Cat.nr. 50

Site wsch. RT, een houten constructie (verm. een steiger) (1)
Code BOOR 20-02 (ROB 37H-7z)
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 98.87/429.15
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging in een buitenbocht van de Waal, ca. 25 m en verder uit de l-oever, ter hoogte van het w. uiteinde van de Lange Weg (zie noot 1).
Bodem geulafzettingen van Tiel.

Terrein het water van de Waal, tot 1331 een rivier, nadien boezemwater.
Onderzoek in 1967 is het object ontdekt en verloren gegaan bij systematisch baggerzuigen in de Waal voor de zandwinning. Tijdens het werk zijn enige waarnemingen verricht door ROB en BOOR m.b.t. het voorkomen van het object. Het bewuste zanddepot is door amateur-archeologen, in contact met ROB en BOOR, frequent afgezocht op vondsten (ROB 37H-8z; BOOR 20-02; Hoek 1967, RJ). (2)

Areaal 1967: het object bleek ten minste 30 m lang te zijn geweest. De constructie liep min of meer evenwijdig aan de oevers.
Vondst 1967: opgezogen de resten van een dubbele rij zware behakte palen, paarsgewijs verbonden door een of meer met bindwerk bevestigde horizontale dwarsbalken. Idem in het zanddepot veel RT aw, alsook veel LME aw en enig IJT en VME aw. (3)
Diepte 1967: de constructie is minstens 2 m in de toenmalige zandbodem van de Waal gefundeerd geweest.

Datering wsch. RT object, gelet op de constructie van het object en zijn ligging, nogal ver uit de tot 1331 geërodeerde oever van de buitenbocht; een RT datering klopt met de grote hoeveelheid RT-vondsten uit het zanddepot. Een ME datering kan echter niet zonder meer worden uitgesloten.

Context de Waal is (net als de Devel) van pre-Romeinse ouderdom. Verspreide bewoning aan de rivier in de RT (tot ca. 250) mag worden aangenomen gezien de talloze losse vondsten aan het oppervlak langs de oevers. Duidelijke nederzettingsterreinen aan de Waal zijn echter niet bekend: vele RT vondsten die tussen Heerjansdam en Oostendam zijn opgebaggerd, wijzen erop dat voor de afdamming van de rivier RT woonterreinen zijn opgeruimd door de schurende werking van het water.

De constructie is opgevat als het restant van een steiger, behorend bij zo'n verspoelde nederzetting (in dit geval op de l-oever), waarvan ook de vele RT vondsten in het zanddepot getuigen. Wellicht bevonden zich op of bij de nes meer RT woonplaatsen, vgl. de vondsten bij de sites 51, 53 en 55. Zie voor de RT bewoning aan de Waal ook de sites 29 en 45 (vgl. 88 en 113 voor RT sites aan de Devel).

Waardering niet van toepassing, daar het object niet meer bestaat.
Bestemming geen voorstel.

(1) Het object is ook wel beschouwd als restant van een Romeinse brug, in aansluiting op de oude veronderstelling dat de Lange Weg, in welks verlengde de constructie was gelegen, wegens zijn rechte loop een stuk zou kunnen zijn van de uit historische bronnen bekende zuidelijke Romeinse weg van Nijmegen naar de Zuidhollandse kust.

Deze 'brug-theorie' klopt echter niet met de waarneming dat de constructie zich ongeveer evenwijdig aan de oevers uitstreckte, althans niet dwars daarop.

Bij een bodemonderzoek onder de Lange Weg nabij Zwijndrecht zijn indertijd trouwens geen RT sporen aangetroffen (ROB brievenarchief, Zwijndrecht). Als een of andere Romeinse weg (die niet noodzakelijkerwijs recht hoefde te zijn) al via IJsselmonde liep, zal deze over de begaanbare oeverwallen zijn aangelegd en niet door een laag en ontoegankelijk komgebied zijn getrokken. Wel is de rechte loop van de Lange Weg en zijn tracé, dwars door de waard, geheel in overeenstemming met zijn LME functie als achterkade. De weg vormde de landscheiding tussen de polders aan de Waal en de polders die opstrekken vanaf de Devel.

(2) Bij het zandzuigen kwamen de tot dan toe in de rivierbodem gefundeerde palen los en steeg het houtwerk naar de oppervlakte. Waarnemingen onder water zijn niet verricht. Enkele monsters van het aan land gebrachte houtwerk zijn naar de ROB overgebracht.

(3) Baggervondsten uit de Waal uit de genoemde perioden zijn niet beperkt gebleven tot deze site en zijn omgeving (zie 53). Zo is bij onze kartering tijdens baggerwerk in de Waal ten o. van de rijksweg A16 in twee zanddepots enig IJT en VME aw aangetroffen, naast veel RT en LME aw. In 1965/8 was ten z. van de spoorbrug over de Waal, ter hoogte van het dorp Heerjansdam, in baggerdepots al RT en LME aw gevonden, alsmede een fragment Neolithisch aw, t.w. een klokbekerschep (ROB 37H-4z, 14z en 23z; BOOR 20-01).

Cat.nr. 51

Site LME, wsch. nederzettingsterrein (met RT en VME vondsten)
Code BOOR 20-25
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 98.93/429.42
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een nes aan de l-oever van de Waal, aan de Waalkant van een polderweg, tevens oude boezemkade (Waalweg).
Reliëf de nes is een vrij vlak terrein, 15-20 dm boven het achterliggende komgebied. Aan de w-kant van de site helt het terrein geleidelijk af naar de Waaloever.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een perceel bouwland, t.p. doorsneden geweest door een ca. 7 m brede, ongeveer n-z lopende drinkwaterleidingsleuf (zie 53).
Onderzoek in 1975 zijn door de OWZW verspreid over het perceel enige LME vondsten aangetroffen op bouwland (V/2).

Areaal 100 x 50 m, evenwijdig aan de Waal, vrijwel aansluitend op 52. Het areaal betreft een vrij dichte, nogal vage, strookvormige LME vondstconcentratie over het hoogste deel van het perceel, tot bij de zo-hoek van de akker, op geploegde grond.

Vondst 120 pingsdorp, 131 kogelpot, 34 andenne (11e-13e); 152 paffrath (ca. 12e); 6 protosteengoed (13e); 3 steengoed, 9 grijs, 7 rood (vanaf 13e). Tevens enig RT aw: 1 terra sigillata, 3 geverfd, 5 blauwgrijs, 1 rood, 1 ruwwandig. Voorts 1 VME aw (9e-10e), 4 VME of RT aw en 7 ME of RT aw, alles ruwwandig.

Diepte antropogene sporen (0)-13 dm -mv.
00(dm) bouwvoor met o.m. LME aw.
04 vrij zware bruine klei, licht humeus:
frequent veel fijn hk en soms wat verbrande klei. Ook 2 LME aw.
07/09 grijze klei, lokaal humeus/venig:
soms wat grof hk.
11/13 geelbruin zand met kleiige en humeuze bandjes:
incidenteel wat fijn hk.
13/17 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met grijs zand).
30 einde boringen.
Vondst 2 LME aw: 1 grijs, 1 rood (vanaf 13e).

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw, gezien de VME vondst(en) misschien reeds 9e/10e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Op de nes ligt een aantal sites uit deze periode, in een baan evenwijdig aan de Waalbocht, die zich oostelijk voortzet op de oeverwal. Of de VME vondsten van 51 en 55 samenhangen met de start van de ontginning of met een eerdere bewoningsfase (schaarse oeverbewoning in de wildernis) is onduidelijk. Zie 50 voor de RT vondsten (vgl. de nabije sites 53, 55, 58).

Waardering zeldzaamheid 5 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 3 (c):

5 x 2 + 3 = 13 punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconc. en grondsporen wsch. een nederzetting.
2 extra punten: voor de omvang (meer huisplaatsen?) en de RT en VME vondsten.

b plaatselijk geheel vernield bij de aanleg van de leiding en overigens deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes en de aansluitende oeverwal (sites 51-55, 57-58, 60-61, 63-65; wellicht 59, 62).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 52

Site LME, nederzettingsterrein
Code BOOR 20-26
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 98.89/429.51
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijsrechtse Waard.
Ligging op een nes aan de l-oever van de Waal, aan de Waalkant van een polderweg, tevens oude boezemkade (Waalweg).
Reliëf de nes is een vrij vlak terrein, 15-20 dm boven het achterliggende komgebied.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een perceel bouwland. Hierin liggen ook 53 en 54.
Onderzoek in 1975 is t.p. door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (V/3). (1)

Areaal 40 x 40 m, aansluitend op 51 en 52. Het areaal is gebaseerd op boringen rond de vondstlokatie van 1975.

Vondst 1975: 13 pingsdorf, 8 kogelpot, 17 andenne (11e-13e); 25 paffrath (ca. 12e); 7 protosteengoed (13e); 5 steengoed, 15 grijs, 1 rood (vanaf 13e). (2)

Diepte antropogene sporen (0)-12 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME aw.

04 vrij zware bruine klei, licht humeus:

alom wat fijn hk en verbr. klei. Ook LME aw: 1 paffrath, 2 grijs.

* Frequent tot 08/12: humeuze, rulle, hk-rijke, grijze klei, waarin bs-gruis en verbrande klei. Ook LME aw: 1 andenne, 2 grijs, 1 rood.

* Lokaal tot 08: humeuze, compacte klei met enig fijn hk; soms hieronder tot 11: dunne laagjes mest of stro.

07/09 grijze klei, plaatselijk humeus/venig:

incidenteel wat grof hk, bs-gruis en verbrande klei (tot 12).

10/13 geelbruin zand met kleiige en humeuze bandjes.

13/16 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met grijs zand).

25 einde boringen.

Vondst 7 LME aw: 1 andenne (11e-13e); 1 paffrath (ca. 12e); 4 grijs, 1 rood (vanaf 13e).

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Op de nes ligt een aantal sites uit deze periode, in een baan evenwijdig aan de Waalbocht, die zich oostelijk voortzet op de oeverwal.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

3 x 3 + 3 = 12 punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes en de aansluitende oeverwal (sites 51-55, 57-58, 60-61, 63-65; wellicht 59, 62).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

- (1) Toen het perceel eens extra diep was geploegd is door ROB-correspondent P. Rijken t.p. een concentratie (wsch. LME) rood bs-gruis waargenomen.
- (2) Door begroeiing konden bij onze kartering geen vondsten worden geraapt.

Cat.nr. 53

Site LME, wsch. nederzettingsterrein (met RT vondsten)
Code BOOR 20-27
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 98.90/429.60
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een nes aan de l-oever van de Waal, aan de Waalkant van een polderweg, tevens oude boezemkade (Waalweg).
Reliëf de nes is een vrij vlak terrein, 15-20 dm boven het achterliggende komgebied.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.
Terrein een perceel bouwland, t.p. doorsneden geweest door de sleuf voor een waterleiding. In het perceel liggen ook 52 en 54.
Onderzoek in 1973 is t.p. door ROB-correspondent P. Rijken in het vlak en de uitgeworpen grond van een hier ca. 25 m brede sleuf voor een drinkwaterleiding onder de Waal door zeer veel LME aw en enig RT aw aangetroffen (ROB 37H-1z). (1)

Areaal 50 x 50 m, tussen 52 en 54. Het areaal betreft een dichte, vage LME vondstconcentratie op geploegde grond.
Vondst 104 pingsdorp, 119 kogelpot, 102 andenne (11e-13e); 126 paffrath (ca. 12e); 4 vlaams, 34 protosteengoed (13e); 8 steengoed, 131 grijs, 122 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT). Tevens enig RT aw: 9 blauwgrijs, 1 rood, 1 gladwandig, 1 inheems. Voorts 5 RT of LME aw, grijs gedraaid.
Diepte incidenteel zijn in de sleufvulling grote brokken vuile, hk-rijke klei aangeboord, elders antropogene sporen in situ (0)-10 dm -mv.
00(dm) bouwvoor met o.m. LME aw.
04 vrij zware bruine klei, licht humeus:
alom wat (plaatselijk veel) fijn hk en verbrande klei.
* Lokaal tot 08/10 (bij rand oude sleuf): humeuze, rulle, hk-rijke, grijze klei waarin fosfaatvlekjes, verbrande klei en leembrokjes.
* Incidenteel op 06 (idem): een laagje houtsnippers o.i.d.
06/08 grijze klei, veelal licht humeus:
* soms wat fijn en grof hk.
08/10 geelbruin zand met kleiige en humeuze bandjes.
11/13 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met grijs zand).
20 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Op de nes ligt een aantal sites uit deze periode, in een baan evenwijdig aan de Waalbocht, die zich oostelijk voortzet op de oeverwal. Zie 50 voor de RT vondsten (vgl. de nabije sites 51, 55, 58).

Waardering zeldzaamheid 4 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 3 (c):

$4 \times 2 + 3 = 11$ punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconc. en grondsporen wsch. een nederzetting.
1 extra punt voor de relatief vele RT vondsten.

b grotendeels vernield bij aanleg van de leiding en verder deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes en de aansluitende oeverwal (sites 51-55, 57-58, 60-61, 63-65; wellicht 59, 62). **Bestemming** voorgesteld als meldingsgebied.

(1) De sleuf liep door het midden van het perceel noordwaarts en maakte halverwege een knik naar het w. Nabij deze knik, in het op de geprojecteerde zinker gerichte, trechtervormig in breedte en diepte uitlopende westelijke deel van de sleuf, zijn in 1973 de meeste vondsten aangetroffen. Bij de verkenning van 1973 zijn in vlak en profiel van de sleuf geen duidelijke grondsporen waargenomen.

Cat.nr. 54

Site LME, nederzettingsterrein

Code BOOR 20-20

Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 98.94/429.69

Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijsrechtse Waard.

Ligging op een nes aan de l-oever van de Waal, aan de Waalkant van een polderweg, tevens oude boezemkade (Waalweg).

Reliëf de nes is een vrij vlak terrein, 15-20 dm boven het achterliggende komgebied.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een perceel bouwland. Hierin liggen ook 52 en 53.

Onderzoek in 1975 is t.p. door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (V/4).

Areaal 60 x 50 m, evenwijdig aan de Waal, tussen 53 en 55. Het areaal is gebaseerd op boringen rond de vondstlokatie van 1975.

Vondst 1975: 10 pingsdorp, 13 kogelpot, 13 andenne (11e-13e); 9 paffrath (ca. 12e); 11 protosteengoed (13e); 5 steengoed, 21 grijs, 5 rood (vanaf 13e). (1)

Diepte antropogene sporen (0)-10 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME aw.

03/04 vrij zware bruine klei, licht humeus:

alom veel fijn hk, wat verbrande klei en bs-gruis.

* Frequent tot 06/09: soms humeuze en rulle, soms baggerige, hk-rijke klei, waarin fosfaatvlekjes, bs-gruis, verbrande klei, leembrokjes, schelpgruis en bot (soms verbrand). Ook LME aw: 1 grijs, 1 rood.

05/07 grijze klei, lokaal humeus:

soms wat grof hk, verbrande klei, bs- en schelpgruis. Ook 2 LME aw: 2 kogelpot (vele fragmenten).

07/10 geelbruin zand met kleiige, humeuze en venige bandjes.

10/12 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met grijs zand).

20 einde boringen.

Vondst 4 LME aw: 1 kogelpot zwart (div. fragmenten), 1 kogelpot rood (11e-13e); 1 grijs, 1 rood (vanaf 13e).

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Op de nes ligt een aantal sites uit deze periode, in een baan evenwijdig aan de Waalbocht, die zich oostelijk voortzet op de oeverwal.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

3 x 3 + 3 = 12 punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes en de aansluitende oeverwal (sites 51-55, 57-58, 60-61, 63-65; wellicht 59, 62).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) Door begroeiing konden bij onze kartering geen vondsten worden geraapt.

Cat.nr. 55

Site LME, nederzettingsterrein (met RT en VME vondsten)
Code BOOR 21-16 (ROB 37H-1z)
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.05/429.80
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een nes aan de l-oever van de Waal, aan de landzijde van een oude boezemkade (Waalweg), die hier een haakse bocht maakt.
Reliëf de nes is een vrij vlak terrein, 15-20 dm boven het achterliggende komgebied.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een perceel bouwland. Hierin ligt (deels) ook 56.

Onderzoek door de STIBOKA is t.p. op bouwland een LME vondstconcentratie aangetroffen (ROB 37H-1z, gemeld in 1968).
In 1973 heeft de OWZW alhier o.m. enige proefputjes gegraven (ROB brievenarchief, Alblasterdam; "Archeologen werken in Zuid-Holland", tentoonstellingsgids RMO Leiden 1975, 56). De vindplaats ligt met 56 en 57 in een door de STIBOKA als oude woongrond aangegeven areaal (De Vries e.a. 1985). (1)

Areaal 60 x 50 m, evenwijdig aan de Waal, aansluitend op 56 en nabij 54. Het areaal betreft een dichte en nogal vage, strookvormige LME vondstconcentratie, op gefreesde grond.

Vondst 91 pingsdorp, 130 kogelpot, 39 andenne (11e-13e); 212 paffrath (ca. 12e); 12 protosteengoed (13e); 46 steengoed, 204 grijs, 1 spinklosje grijs, 78 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT).
Tevens vrij veel NT aw (vooral 16e-17e).
1973: ook enig RT aw en enig VME aw (9e-10e) en 1 VME bronzen riemtong (9e-10e).

Diepte 1973: antropogene sporen tot ca. 12 dm -mv. (2)

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw, gezien de VME vondsten misschien reeds 9e/10e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300. (3)

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Op de nes ligt een aantal sites uit deze periode, in een baan evenwijdig aan de Waalbocht, die zich oostelijk voortzet op de oeverwal. Of de VME vondsten van 51 en 55 samenhangen met de start van de ontginning of met een eerdere bewoningsfase (schaarse oeverbewoning in de wildernis) is onduidelijk. Zie 50 voor de RT vondsten (vgl. de nabije sites 51, 53, 58) en zie 56 voor de jongere LME en NT vondsten (vgl. noot 3).

Waardering zeldzaamheid 4 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

4 x 3 + 3 = 15 punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting. 1 extra punt voor de RT en VME vondsten.

b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes en de aansluitende oeverwal (sites 51-55, 57-58, 60-61, 63-65; wellicht 59, 62).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

- (1) In 1973 en 1977 is door de OWZW in dit en aangrenzende akkerpercelen een aaneengesloten LME vondstconcentratie gekarteerd, die het gehele gebied van de door ons gekarteerde sites 55, 56 en 57 omvat (OWZW V/6; V/16; V/17). De omtrek van deze vondstconcentratie correspondeert met het door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerde areaal.
- (2) Bij onze kartering konden t.p. geen boringen worden gezet.
- (3) Gezien de ligging bij 56 en de jongere vondsten zijn t.p. wellicht ook jongere LME grondsporen en/of NT grondsporen aanwezig.

Cat.nr. 56

Site LME en NT, nederzettingsterrein
Code BOOR 21-37
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.08/429.78
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een nes aan de l-oever van de Waal, aan de landzijde van een oude boezemkade langs de bedding (Waalweg).
Reliëf de nes is een vrij vlak terrein, 15-20 dm boven het achterliggende komgebied.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein drie percelen bouwland: de o-kant van de akker waar 55 ligt, de no-hoek van het perceel ten z. daarvan en oostwaarts van de beide terreinen de w-kant van het perceel waar 57 ligt. De drie akkers worden door sloten gescheiden.

Onderzoek in 1981/2 zijn door de Stichting Oud Ridderkerk, i.s.m. met het BOOR en ROB-correspondent P. Rijken, langs deze en aanliggende geschoonde sloten veel LME en NT vondsten gedaan; tevens zijn in 1981 door het BOOR aan het oppervlak LME vondsten geraapt (BOOR 21-37; Van Trierum e.a. 1988, 70 [nr.119], 92 [nr.234] en 100 [nr.139]). De site ligt met 55 en 57 in een door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd areaal (De Vries e.a. 1985). (1)

Areaal 80 x 50 m, min of meer dwars op de Waal, aansluitend op 55 en 57. Het areaal is gebaseerd op boringen rond de vondstlokaties van 1981/2 (diverse punten langs de sloten). (2)

Vondst 1981/2: uit de baggerspecie en van de slootkanten zeer veel LME en NT aw, alsook vele bakstenen (alles vanaf 14e tot in 16e).

Diepte antropogene sporen (0)-12 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME aw en NT aw en bs-gruis.

03/04 bruine klei, licht humeus:

alom veel bs-gruis en (soms grof) hk. Ook 1 LME aw: grijs.

* Frequent tot 07/12: vuile, rulle, humeuze, hk-rijke klei, waarin fosfaatvlekjes, bs-gruis en verbrande klei, verbrand bot en kiezels. Ook LME aw: 2 rood.

07/08 grijze klei, soms licht humeus:

lokaal wat hk en bs-gruis.

10/12 bruin zand, soms met humeuze of venige kleibandjes.

12/14 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met grijs zand).

20 einde boringen.

Vondst 3 LME aw: 1 grijs, 2 rood (vanaf 13e).

Datering ME en NT sporen vanaf de 14e tot in de 17e eeuw. (3)

Context de site betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was tot ver in de NT geconcentreerd aan de ringdijk en aan de (onbedijkte) oevers van Waal en Devel. Alhier lag tot begin 17e eeuw wsch. een klein gehucht, dat met enige verspreide woonplaatsen oostwaarts op de oeverwal de bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht Strevelshoek uitmaakte. Anders dan in het nabije Rijsoord heeft zich in dit ambacht geen dorp ontwikkeld. (4) Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. De nabije sites 55 en 57 betreffen deze fase (vgl. noot 3).

Waardering zeldzaamheid 4 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

4 x 3 + 3 = 15 punten.

a jonge LME en NT vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

1 extra punt voor de omvang (meer huisplaatsen).

b deels verploegd en enigszins doorgraven (sloten); LME grondsporen zijn misschien lokaal verstoord bij de NT bewoning; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van de deels nog bestaande verspreide bewoning van Strevelshoek na de bedijking aan de Waal (sites 56, 59, 62).

1 extra punt voor de situering tussen LME sites van voor de bedijking.

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) In 1973 en 1977 is door de OWZW in dit en aangrenzende akkerpercelen een aaneengesloten LME vondstconcentratie gekarteerd, die het gehele gebied van de door ons gekarteerde sites 55, 56 en 57 omvat (OWZW V/6; V/16; V/17). De omtrek van deze vondstconcentratie correspondeert met het door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerde areaal.

(2) In 1981/2 zijn op verschillende, enkele tientallen meters van elkaar gelegen lokaties onderin de slootkanten (ca. 9-12 dm -mv) concentraties LME en NT bakstenen (deels wellicht in situ) waargenomen (de coördinaten van de afzonderlijke punten zijn bekend bij het BOOR).

(3) Gezien de ligging tussen 55 en 57 en de oudere vondsten zijn t.p. verm. ook LME sporen aanwezig van voor de overstroming van de Zw. Waard ca. 1315.

(4) Beweerd wordt dat zich hier eertijds een veer over de Waal bevond, op een route van Heerjansdam naar Rotterdam, via de Waalweg en (aan gene zijde van de Waal) de 15e eeuwse Hordijk. De enige oude brug over de Waal, te Rijsoord, is in 1617 aangelegd als onderdeel van de route Dordrecht-Rotterdam over het eiland. De ambachtsheren van Rijsoord, die in dat dorp een voorname hofstede bezaten (OWZW VI/4; lokatie onzeker) hadden veelal ook Strevelshoek in bezit.

Cat.nr. 57

Site LME, nederzettingsterrein (wellicht ook NT)
Code BOOR 21-36
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.13/429.83
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevvelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een nes aan de l-oever van de Waal, aan de landzijde van een oude boezemkade langs de bedding (Waalweg).
Reliëf de nes is een vrij vlak terrein, 15-20 dm boven het achterliggende komgebied.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een perceel bouwland, hier doorsneden geweest door een ca. 10 m brede, ongeveer z-n lopende sleuf voor een gasleiding onder de Waal door. In het perceel ligt (deels) ook 56.

Onderzoek in 1981 zijn t.p. door het BOOR wat LME vondsten van het bouwland geraapt (BOOR 21-36; Van Trierum e.a. 1988, 70 [nr.118] en 92 [nr.234]). De site ligt met 55 en 56 in een door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd areaal (De Vries e.a. 1985). (1)

Areaal 50 x 50 m, aansluitend op 56 en nabij 58. Het areaal betreft een dichte, vrij vage LME vondstconcentratie op geploegde grond.

Vondst 77 pingsdorp, 88 kogelpot, 40 andenne (11e-13e); 178 paffrath (ca. 12e); 11 protosteengoed (13e); 47 steengoed, 52 grijs, 97 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT). Tevens vrij veel NT aw (vooral 16e-17e).

Diepte antropogene sporen (0)-10 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME en enig NT aw.

04 bruine klei, licht humeus:

alom fijn hk en bs-gruis, incidenteel wat verbrande klei en bot. Ook LME aw: 1 kogelpot, 1 paffrath.

* Lokaal tot 07/09: wat vuile, humeuze, hk-rijke grijze klei, waarin bs-gruis en verbrande klei. Ook LME aw: 1 paffrath, 1 andenne.

07/08 grijze klei, veelal zandig:

incidenteel fosfaatvlekjes en wat fijn hk en bs-gruis.

09/10 bruin zand met humeuze of venige kleibandjes.

12/13 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met grijs zand).

20 einde boringen.

Vondst 4 LME aw: 1 kogelpot, 1 andenne (11e-13e); 2 paffrath (ca. 12e).

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300. (2)

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Op de nes ligt een aantal sites uit deze periode, in een baan evenwijdig aan de Waalbocht, die zich oostelijk voortzet op de oeverwal. Zie 56 voor de jongere LME en NT vondsten (vgl. noot 2).

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 3 (c):

3 x 2 + 3 = 9 punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

b lokaal geheel vernield bij de aanleg van de leiding en overigens deels verploegd; wellicht zijn grondsporen ook plaatselijk verstoord bij de latere bewoning nabij; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes en de aansluitende oeverwal (sites 51-55, 57-58, 60-61, 63-65; wellicht 59, 62). Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) In 1973 en 1977 is door de OWZW in dit en aangrenzende akkerpercelen een aaneengesloten LME vondstconcentratie gekarteerd, die het gehele gebied van de door ons gekarteerde sites 55, 56 en 57 omvat (OWZW V/6; V/16; V/17). De omtrek van deze vondstconcentratie correspondeert met het door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerde areaal.

(2) Gezien de ligging bij 56 en de jongere vondsten zijn t.p. wellicht ook jongere LME sporen en/of NT sporen aanwezig.

Cat.nr. 58

Site LME, verm. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-17
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.20/429.83
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een nes aan de l-oever van de Waal, aan de landzijde van een oude boezemkade langs de bedding (Waalweg).
Reliëf de nes is een vrij vlak terrein, 15-20 dm boven het achterliggende komgebied van Strevelshoek.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een perceel bouwland aan de weg.
Onderzoek in 1975 is t.p. door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (V/9).

Areaal 60 x 50 m, evenwijdig aan de Waal, nabij 57. Het areaal betreft een vrij vage, nogal lichte LME vondstconcentratie op geploegde grond.
Vondst 30 pingsdorp, 12 kogelpot, 13 andenne (11e-13e); 34 paffrath (ca. 12e); 3 protosteengoed (13e); 19 steengoed, 35 grijs, 20 rood (vanaf 13e).

1975: ook 1 RT aw, gladwandig.
Diepte antropogene sporen (0)-10 dm -mv.
00(dm) bouwvoor met LME aw.
04 bruine klei, vrij zwaar, licht humeus:
frequent wat fijn hk, incidenteel wat bs-gruis en verbrande klei.
Ook LME aw: 1 grijs.
* Incidenteel tot 07/08: ietwat vuile, sterk humeuze, hk-rijke klei.
07/08 grijze klei, veelal zandig:
incidenteel wat hk en bs-gruis.
09/10 bruin zand met soms humeuze of venige kleibandjes.
11/13 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met grijs zand).
20 einde boringen.
Vondst 1 LME aw, grijs (vanaf 13e).

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.
Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Op de nes ligt een aantal sites uit deze periode, in een baan evenwijdig aan de Waalbocht, die zich oostelijk voortzet op de oeverwal. Zie 50 voor de RT vondst (vgl. de nabije sites 51, 53, 55).

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

2 x 3 + 3 = 9 punten.

a LME vindplaats, gezien de nogal vage en zwakke sporen is bewoning onzeker.
b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).
c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes en de aansluitende oeverwal (sites 51-55, 57-58, 60-61, 63-65; wellicht 59, 62).
Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

Cat.nr. 59

Site huiswerf (bewoond), NT en wsch. LME
Code BOOR 21-18
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.47/429.73
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Waal, aan de landzijde van een oude boezemkade langs de bedding (Waalweg).

Reliëf de site ligt op een zich oost- en westwaarts verbredende oeverwal langs de Waal, hier een ca. 60 m brede welving met de kruin 10 dm boven het achterliggende komgebied.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein de werf ligt aan de weg op een bewoond erf. Het centrum is bebouwd met een oude boerderij. De flanken zijn grotendeels bebouwd (o.m. met kassen aan de achterkant) en overigens meest verhard.

Onderzoek in 1974 is het terrein verkend door de OWZW (V/14). Het erf is door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd (De Vries e.a 1985).

Areaal de ovale ophoging meet 60 x 40 m en ligt evenwijdig aan de kade en dwars op de kavelrichting.

Hoogte het woonplatform ligt ca. 5 dm hoger dan het land langs de weg en heeft glooiende flanken.

Zicht de niet sterk geprononceerde ophoging is minder goed te herkennen door het grondgebruik. Het aanzicht lijdt vooral onder de kassen aan de achterzijde. Werf en boerderij vormen een eenheid doordat de lengterichting overeenstemt. De ophoging wordt geaccentueerd doordat de Waalweg zich voorlangs om de ophoging heenbuigt, terwijl de wegsloot zich ten dele achterom voortzet. (1)

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 74, noot 2). (2)

Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De huiswerven 59 en 62 behoren met site 56 tot de schaarse oude bewoning, langs de Waal, van het kort na de bedijking gevormde ambacht. Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. De nabije sites betreffen deze oudere fase (vgl. noot 2).

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.

Bestemming geen voorstel.

(1) De belevingswaarde van de ophoging zou op eenvoudige wijze sterk kunnen worden vergroot door de aanleg van een slootje in de z-berm van de weg, zodat voor de werf langs een opvallende, gebogen randstructuur ontstaat.

(2) Gezien de ligging tussen 58 en 60, op een oeverwal, zijn onder(in) de ophoging wellicht LME sporen van voor de overstroming ca. 1315 aanwezig.

Cat.nr. 60

Site LME, wsch. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-19
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.69/429.61
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Waal, aan de landzijde van een oude boezemkade langs de bedding (Waalweg).

Reliëf de site ligt op een zich oostwaarts verder verbredende oeverwal langs de Waal, hier een ca. 100 m brede welving met de kruin 13 dm boven het achterliggende komgebied. Aan de n-kant van de site helt de oeverwal licht af naar de kade.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een perceel bouwland aan de weg.

Onderzoek in 1975 is t.p. door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (V/8).

Areaal 50 x 50 m, min of meer aansluitend op 61. Het areaal betreft een vrij dichte LME vondstconcentratie op geploegde grond.

Vondst 38 pingsdorp, 26 kogelpot, 22 andenne (11e-13e); 45 paffrath (ca. 12e); 8 protosteengoed (13e); 10 steengoed, 41 grijs, 31 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT).

Diepte onbekend. T.p. konden geen boringen worden uitgevoerd.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. In het gebied is op de oeverwal en de ten westen gelegen hoge nes een reeks sites uit deze periode gekarteerd.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

3 x 3 + 3 = 12 punten.

a LME vindplaats, gezien de vondstconcentratie wsch. een nederzetting.

b wsch. deels verploegd; org. materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes en de aansluitende oeverwal (sites 51-55, 57-58, 60-61, 63-65; wellicht 59, 62).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 61

Site LME, wsch. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-20
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.77/429.56
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Waal, aan de landzijde van een oude boezemkade langs de bedding (Waalweg).

Reliëf de site ligt op een zich oostwaarts verder verbredende oeverwal langs de Waal, hier een ca. 120 m brede welving met de kruin 13 dm boven het achterliggende komgebied. Aan de n-kant van de site helt de oeverwal licht af naar de kade.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een perceel bouwland aan de weg.

Areaal 80 x 50 m, evenwijdig aan de Waal, min of meer aansluitend op 60. Het areaal betreft een dichte, vrij vage LME vondstconcentratie op geploegde grond.

Vondst 64 pingsdorf, 32 kogelpot, 62 andenne (11e-13e); 99 paffrath (ca. 12e); 21 protosteengoed (13e); 10 steengoed, 41 grijs, 31 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT).

Diepte onbekend. T.p. konden geen boringen worden uitgevoerd.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. In het gebied is op de oeverwal en de ten westen gelegen hoge nes een reeks sites uit deze periode gekarteerd.

Waardering zeldzaamheid 4 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

4 x 3 + 3 = 15 punten.

a LME vindplaats, gezien de vondstconcentratie wsch. een nederzetting.

1 extra punt voor de omvang (meer huisplaatsen?).

b wsch. deels verploegd; org. materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes en de aansluitende oeverwal (sites 51-55, 57-58, 60-61, 63-65; wellicht 59, 62).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 62

Site huiswerf (bewoond), NT en wsch. LME
Code BOOR 21-21
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.85/429.52
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Waal, aan de landzijde van een oude boezemkade langs de bedding (Waalweg).
Reliëf de site ligt op een zich oost- en westwaarts versmallende oeverwal langs de Waal, hier een ca. 150 m brede welving met de kruin 16 dm boven van het achterliggende komgebied. Aan de n-kant van de werf helt de oeverwal licht af naar de kade.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.
Terrein de werf ligt van de weg af op een bewoond ruim erf. Het centrum is bebouwd met een grote oude boerderij. De flanken zijn deels onbebouwd (groot grasveld aan de voorkant).
Onderzoek in 1974 is het terrein verkend door de OWZW (V/15). Het erf is door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd (De Vries e.a 1985).
Areaal de ovale ophoging meet 80 x 60 m en is naar de weg gericht, evenwijdig aan de kavelrichting.
Hoogte het woonplatform ligt ca. 10 dm boven het terrein langs de kade en heeft brede, glooiende flanken.
Zicht de omvangrijke, geprononceerde ophoging op het gaaf bewaarde erf is uitstekend zichtbaar. Werf en monumentale boerderij vormen een eenheid doordat de lengterichting overeenstemt. De ligging op het hoogste gedeelte van de zeer goed waarneembare oeverwal is uitermate karakteristiek.

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 74, noot 2). (1)
Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De huiswerven 59 en 62 behoren met site 56 tot de schaarse oude bewoning langs de Waal van het kort na de bedijking gevormde ambacht. Ook voor de waard ca. 1315 overstromde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. De nabije sites betreffen deze oudere fase (vgl. noot-1).

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.
Bestemming geen voorstel.

(1) Gezien de ligging tussen 61 en 63, op een oeverwal, zijn onder(in) de ophoging wellicht LME sporen van voor de overstroming ca. 1315 aanwezig.

Cat.nr. 63

Site LME, wsch. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-22
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.94/429.50
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Waal, aan de landzijde van een oude boezemkade langs de bedding (Waalweg).

Reliëf de site ligt op een zich oostwaarts verder versmallende oeverwal langs de Waal, hier een ca. 150 m brede welving met de kruin 14 dm boven het achterliggende komgebied. Aan de n-kant van de site helt de oeverwal licht af naar de kade.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een perceel bouwland aan de weg.

Areaal 50 x 50 m. Het areaal betreft een vrij vage en vrij lichte LME vondstconcentratie op geploegde grond.

Vondst 30 pingsdorf, 16 kogelpot, 15 andenne (11e-13e); 64 paffrath (ca. 12e); 11 protosteengoed (13e); 1 steengoed, 14 grijs, 5 rood (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen (0)-12 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME aw.

03/04 bruine klei, licht humeus:

frequent wat fijn hk, soms wat verbrande klei en bs-gruis.

* Lokaal tot 06/09: ietwat vuile, humeuze, hk-rijke, grijze klei, waarin bs-gruis, verbrande klei en bot.

07/08 grijze klei:

incidenteel wat fijn hk en bs-gruis.

09/11 geelbruin zand met kleiige en humeuze bandjes.

13/15 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met grijs zand).

25 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. In het gebied is op de oeverwal en de ten westen gelegen hoge nes een reeks sites uit deze periode gekarteerd.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

3 x 3 + 3 = 12 punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconc. en grondsporen wsch. een nederzetting.

b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes en de aansluitende oeverwal (sites 51-55, 57-58, 60-61, 63-65; wellicht 59, 62).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 64

Site LME, verm. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-23
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.06/429.45
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Strevelshoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Waal, aan de landzijde van een oude boezemkade langs de bedding (Waalweg).
Reliëf de site ligt op een zich oostwaarts verder versmallende oeverwal langs de Waal, hier een ca. 120 m brede welving met de kruin 11 dm hoger is dan het achterliggende komgebied. Aan de n-kant van de site helt de oeverwal licht af naar de kade.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.
Terrein een tuinbouwperceel achter enige woningen aan de weg, grotendeels met kassen bebouwd. Wellicht strekt de site zich westwaarts uit tot in een aangrenzend bewoond erf, t.p. met schuren bebouwd.

Areaal 40 x 30 m (excl. een evt. uitbreiding op het ten w. gelegen erf), evenwijdig aan de Waal. Het areaal betreft een vage en lichte LME vondstconcentratie over het gehele terrein tussen de woonpercelen en de kassen zuidwaarts, op onbegroeide grond. (1)
Vondst 4 pingsdorp, 5 kogelpot, 4 andenne (11e-13e); 9 paffrath (ca. 12e); 9 protosteengoed (13e); 2 steengoed, 19 grijs, 2 rood (vanaf 13e).
Diepte antropogene sporen (0)-8 dm -mv.
00(dm) bouwvoor met LME aw.
04 bruine klei, humeus:
frequent vrij veel fijn hk, incidenteel wat verbrande klei, bs-gruis, lemige brokjes en verbrand bot. Ook LME aw: 1 paffrath.
06/07 grijze klei:
soms wat grof hk, bs-gruis en lemige brokjes.
09/10 geelbruin zand, vaak met kleiige en humeuze bandjes.
11/12 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met grijs zand).
20 einde boringen.
Vondst 1 LME aw, paffrath (ca. 12e).

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.
Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. In het gebied is op de oeverwal en de ten westen gelegen hoge nes een reeks sites uit deze periode gekarteerd.

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

2 x 3 + 3 = 9 punten.

a LME vindplaats, gezien de vage en zwakke sporen is bewoning onzeker.
b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).
c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes en de aansluitende oeverwal (sites 51-55, 57-58, 60-61, 63-65; wellicht 59, 62).
Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) Op de braakliggende grond in de kassen zijn geen vondsten aangetroffen.

Cat.nr. 65

Site LME, verm. nederzettingsterrein (met een Neolithische vondst en verm. RT vondsten)

Code BOOR 21-24

Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.19/429.31

Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Rijsoord, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.

Ligging op de l-oever van de Waal, aan de landzijde van een oude boezemkade langs de bedding (Waalweg).

Reliëf de site ligt op de deels geëgaliseerde oostelijke uitloper van een oeverwal langs de Waal, hier ca. 7 dm hoger dan het achterliggende komgebied, direct ten o. van een ca. 5 dm diepe en 40 m brede, n-z lopende depressie (geulbedding) die deze uitloper scheidt van de eigenlijke oeverwal. De w-kant van de site helt licht af naar deze depressie, waardoorheen een oude molensloot naar de kade loopt. (1)

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein een tuinbouwperceel langs de oude molensloot en oostwaarts daarvan de deels met kassen bebouwde w-kant van een ander tuinbouwperceel. M.n. dit tweede perceel lijkt te zijn geëgaliseerd (de n-kant wat afgegraven, de rest wat opgehoogd).

Areaal 80 x 50 m, incl. een aangenomen uitbreiding t.p.v. de kassen, evenwijdig aan de Waal. Het areaal betreft een lichte en vage LME vondstconcentratie op onbegroeid land, ten w. en z. van de kassen.

Vondst 27 pingsdorf, 9 kogelpot, 4 andenne (11e-13e); 26 paffrath (ca. 12e); 11 protosteengoed (13e); 7 steengoed, 18 grijs, 8 rood (vanaf 13e). Tevens 5 RT of ME aw, ruwwandig (evt. deels VME). Voorts 1 laat-Neolithische vuurstenen 'notched' klingkrabber op afslag (verm. fase Michelsberg/Hazendonk).

Diepte LME antropogene sporen (0)-10 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met o.m. LME aw.

03 bruine klei, licht humeus:
alom wat fijn hk, soms wat verbrande klei en bs-gruis.

* Incidenteel tot 05/06: humeuze klei, waarin wat hk (soms grof) en bs-gruis. Ook LME aw: 1 grijs.

05/08 grijze klei:
soms wat fijn hk.

07/11 sterk humeuze klei, plaatselijk weinig, soms met laagjes geelbruin zand. (Langs de wetering vanaf 09 tot 14 venige klei.)

10/14 grijze klei, afwisselend minder en meer humeuze lagen, soms hout.

25 einde boringen.

Vondst 1 LME aw, grijs (vanaf 13e).

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300. (2)

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. In het gebied is op de oeverwal en de ten westen gelegen hoge nes een reeks sites uit deze periode gekarteerd. Het vuurstenen artefact, een van de zeer weinige Neolithische vondsten van IJsselmonde die niet van een donk afkomstig zijn (vgl. 50, noot 3), is wsch. hier gedeponeed door de Waal. (3) Zie 50 voor de RT vondsten.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

3 x 3 + 3 = 12 punten.

a LME vindplaats, gezien de vage en zwakke sporen is bewoning onzeker.

1 extra punt voor de omvang. (Als enkele losse vondst is het vuurstenen artefact niet bij de waardering betrokken.)

b lokaal door grondbewerking, kassenbouw en egalisatie aangetast dan wel overdekt geraakt; LME org. resten zullen veelal zijn vergaan (GWT VI).

c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking op de nes en de aansluitende oeverwal (sites 51-55, 57-58, 60-61, 63-65; wellicht 59, 62).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) De wetering komt uit bij de standplaats van een verdwenen poldermolen aan de Waalweg (OWZW VI/5; wellicht in oorsprong 15e eeuw). Hier staat nu een woonhuis (verbouwd gemaalhuis: vgl. 114).

(2) Evt. prehistorische sporen (zie noot 3) dateren verm. uit 4000-2000 v.C.

(3) Uit de geologische kaarten 37-O en 38-W blijkt dat de Waal deels de bedding van oude Gorcum-geulen heeft gekozen. De oevers van deze geulen vormden geschikte nederzettingsterreinen. Het ligt dus voor de hand aan te nemen dat de vuurstenen krabber afkomstig is van een Neolithische woonplaats op door de Waal opgeruimde Gorcum-oeverafzettingen. Voorzover de betreffende afzettingen niet door de Waal zijn opgeruimd, kunnen hier of in de omgeving onder de afzettingen van Tiel dus ook Neolithische sporen in situ worden aangetroffen.

Cat.nr. 66

Site wsch. LME, greppelpatroom (evt. nederzettingsterrein)
Code BOOR 21-25
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.52/428.98
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Rijsoord, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging in de omgeving van de l-oever van de Waal, ten z.w. van de kleine, oude landelijke woonkern van Rijsoord aan de Waal.
Reliëf de site ligt aan de rand van een komgebied in wat golvend terrein. Rond de lokatie is het terrein gemiddeld wat hoger dan elders.
Bodem komafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein twee percelen grasland, gescheiden door een sloot.
Onderzoek ontdekt als donkere vlek op een luchtfoto. In 1976 zijn op het terrein door de OWZW boringen gezet (VI/7; BOOR, dossier OWZW).

Areaal de vlek op de foto is vierkant en betreft een gebied van 60 x 60 m. Het vierkant staat schuin t.o.v. de bestaande strokenverkaveling vanaf de Waal (zie Context).

Diepte antropogene sporen zijn bij onze kartering niet aangeboord. (1)
00(dm) topzode.
03 bruine zandige klei.
07/09 grijze, zware klei.
09/12 vaak kleilig veen met hout, soms licht humeuze grijze klei.
15/20 grijze klei, afgewisseld met lagen humeuze/venige klei.
25 einde boringen.

Datering wsch. LME object; gezien de cultuurlandschappelijke context (zie onder) dateren de sporen van voor de overstroming van de Zw. Waard ca. 1315.

Context de stand van het vierkant komt overeen met de richting van een fossiele strokenverkaveling, ook te zien op luchtfoto's van het gebied, die meer nw-zo opstrekt vanaf de Waaloever dan de huidige, in oorsprong 14e eeuwse (zie Kaartbijlage 2). De foto's tonen de vullingen van kavelsloten die voor de overstroming van de waard ca. 1315 bestonden. De verkaveling is verm. bij de systematische ontginning van het gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot stand gekomen. Aan de Waal, ten w. van de site is een reeks vindplaatsen uit deze tijd gekarteerd (zie bijv. 65). Wsch. zijn ook onder de bebouwing van Rijsoord, even ten n. van de site, sporen van deze bewoning aan de Waal aanwezig. (2)

Waardering zeldzaamheid 1 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 3 (c):

1 x 4 + 3 = 7 punten. (3)

a wsch. LME vindplaats, gezien het booronderzoek is bewoning zeer onzeker; uit de luchtfoto kan slechts de aanwezigheid van greppels worden afgeleid.

b enigszins doorgraven (sloot) maar verder schijnbaar gaaf.

c wsch. element van een LME cultuurlandschappelijke structuur van voor de bedijking, samenhangend met (evt. onderdeel van) veronderstelde LME bewoning aan de Waal uit deze periode onder de huidige bebouwing van Rijsoord.

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) Onderzoek 1976: hk aangeboord van 5 tot ten minste 12 dm -mv. Door ons is in 2 van de 15 boringen, op 5 en 10 dm -mv, enig zeer fijn hk aangeboord.

(2) De w- en o-kant van het vierkant zijn evenwijdig aan de richting van de fossiele verkaveling. Opvallend is dat de nog bestaande perceelsloten van het kavelblok tegen de w-kant van de Rijsoordse Steeg (even ten o. van de site)

haaks op de fossiele verkavelingslijnen staan. De n-kant en de z-kant van het vierkant hebben dus dezelfde richting als deze sloten.

Bij onderzoek door de OWZW rond site 55 zijn greppelvullingen ontdekt die wsch. ook tot deze oude verkaveling behoren (OWZW VI/8; BOOR, dossier OWZW) en waarin LME aw werd aangetroffen uit de tijd voor de bedijking van de waard (o.m. pingsdorf).

(3) Onderzoek van de site d.m.v. een proefsleufje is gewenst, omdat nog niet duidelijk is wat de vlek 'voorstelt'. Ook kan dan de nodige archeologische informatie worden verkregen over de oude verkaveling.

Cat.nr. 67

Site LME, evt. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-26
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.70/428.35
Gemeente Ridderkerk

Gebied ambacht Rijsoord, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging aan de Rijsoordse Steeg (een rechte polderweg en tevens oude ambachtsgrens) nabij de aansluiting op de Lange Weg (de oude gemeenschappelijke achterkade van de polders van de waard).
Reliëf de site ligt in een komgebied, hier bijna 10 dm lager dan de oeverzone langs de Waal bij de kern van Rijsoord.
Bodem komafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein een perceel bouwland aan de weg.

Areaal 50 x 30 m, ongeveer dwars op de weg gericht. Het areaal betreft een uiterst vage en lichte LME vondstconcentratie op geploegde grond, over een zeer zwakke (antropogene?) terreinverhoging.

Vondst 7 grijs, 13 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT). Tevens wat NT aw.
Diepte t.p. zijn tot 20 dm -mv geen antropogene sporen aangeboord.

Datering ondergrens ME sporen 14e eeuw; bovengrens 15e eeuw, evt. later.

Context de site betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was tot ver in de NT geconcentreerd aan de ringdijk en op de hoge oevers van Waal en Devel. Ook voor de overstroming van de waard ca. 1315 waren de komgebieden niet of nauwelijks bewoond. De site ligt ver van de oude dorpskom aan de Waal van het kort na de bedijking gevormde ambacht. (1)

Waardering zeldzaamheid 1 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 2 (c):

1 x 3 + 2 = 5 punten.

a jonge LME vindplaats, gezien het booronderzoek is bewoning zeer onzeker.

b evt. grondsporen zijn verm. deels verploegd.

c uit de omgeving zijn alleen enige LME losse vondsten bekend.

1 extra punt voor de uitzonderlijke ligging, in één komgebied.

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) Er zijn in het landinrichtingsgebied slechts vijf ME sites gekarteerd in komgebieden (67, 75-77, 106), waarvan twee (75 en 106) min of meer zekere woonplaatsen zijn.

Cat.nr. 68

Site huiswerf (bewoond), NT en wsch. LME
Code BOOR 21-27
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 101.84/429.32
Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht

Gebied Sandelingen ambacht, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Waal, aan de landzijde van een oude boezemkade langs de bedding (Achterambachtse Weg).

Reliëf de site ligt op een oeverwal langs de Waal, hier een ca. 150 m brede welving met de platte (afgevlakte) top ca. 10 dm boven het achterliggende komgebied.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein de werf ligt aan de weg op een bewoond erf. Het centrum is bebouwd met een oude boerderij (Hogenberg). De flanken zijn deels onbebouwd.

Onderzoek in 1976 is het terrein verkend door de OWZW (IX/10). (1)

Areaal de ovale ophoging meet 50 x 35 m en ligt evenwijdig aan de weg en dwars op de kavelrichting.

Hoogte het woonplatform ligt ca. 10 dm boven het omliggende terrein en heeft tamelijk smalle, glooiende flanken.

Zicht de ophoging op het gaaf bewaarde erf is uitstekend zichtbaar. Werf en monumentale boerderij vormen een eenheid doordat de lengterichting overeenstemt.

Diepte antropogene sporen (0)-14 dm -mv, in de z-flank.

00(dm) topzode met recent aw en glas.

03 bruine, licht humeuze zandige klei (ophogingspakket, ongelaagd?): frequent vrij veel fijn hk en wat bs-gruis. Ook 2 LME aw.

09/11 bruin-grijze klei, plaatselijk humeus: soms wat fijn hk, incidenteel fosfaatvlekjes, fijn bs-gruis en verbrande klei (tot 14).

15/17 vrij zware grijze klei met wat hout.

16/18 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met grijs zand).

30 einde boringen.

Vondst 2 LME aw: 1 andenne (11e-13e); 1 rood (vanaf 13e).

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 74, noot 2). (2)

Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De werven 68-70 en 72-74 behoren tot de oude bewoning, langs de Waal, van het kort na de bedijking gevormde ambacht. De Hogenberg ligt een eind ten w. van de andere genoemde woonplaatsen. Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. De opgeboorde andenne-scherf betreft deze fase (vgl. noot 2).

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.

Bestemming geen voorstel.

(1) Op grond van historisch onderzoek wordt in de buurt van de site de plaats gezocht van een voorname hofstede van na de bedijking, vermeld in de 14e eeuw (OWZW IX/12). Door de OWZW is als lokatie de boomgaard achter de huiswerf gesuggereerd. Een raai boringen bij onze kartering, vanaf de boerderij door de boomgaard tot in het ten z. daarvan gelegen perceel, heeft echter geen antropogene sporen opgeleverd.

(2) Gezien de opgeboorde andenne-scherf en de ligging op een oeverwal zijn onder(in) de ophoging wellicht LME sporen van voor de overstroming ca. 1315 aanwezig.

Cat.nr. 69

Site huiswerf (bewoond), NT en wsch. LME
Code BOOR 21-28
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 102.21/429.41
Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht

Gebied Sandelingen ambacht, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een nes (De Noorden) langs de l-oever van de Waal, aan de Waalkant van de Achterambachtse Weg, een oude boezemkade.
Reliëf de nes is een vrij vlak terrein, ca. 15 dm boven het achterliggende komgebied.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein de werf ligt enigszins van de weg af op een bewoond ruim erf. Het centrum is bebouwd met een in de huidige vorm 19e-20e eeuwse boerderij (Rossenburg). De flanken zijn deels onbebouwd.

Onderzoek in 1976 is het terrein verkend door de OWZW (IX/9).

Areaal de ovale ophoging meet 50 x 40 m en ligt evenwijdig aan de weg en dwars op de kavelrichting.

Hoogte het woonplatform ligt ca. 10 dm boven het omliggende terrein en heeft glooiende flanken.

Zicht de ophoging op het vrij gave erf is goed zichtbaar en verleent een historische dimensie aan de traditionele bebouwing, temeer daar de lengterichting van werf en boerderij overeenstemmen.

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 74, noot 2). (1)

Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De werven 68-70 en 72-74 behoren tot de oude bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht, in hoofdzaak een bestaand lint over de nes, aan de Waalkant van de weg, oostwaarts doorlopend tot in H.I.-Ambacht. Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. De nabije site 71 betreft deze oudere fase (vgl. noot 1).

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.

Bestemming geen voorstel.

(1) Gezien de ligging bij 71, op een hoge nes, zijn onder(in) de ophoging evt. LME sporen van voor de overstroming ca. 1315 aanwezig.

Cat.nr. 70

- Site** huiswerf (bewoond), LME en NT
Code BOOR 21-29
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 102.30/429.44
Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht
- Gebied** Sandelingen ambacht, in de 1331 bedijkte Zwijsrechtse Waard.
Ligging op een nes (De Noorden) langs de l-oever van de Waal, aan de Waalkant van de Achterambachtse Weg, een oude boezemkade.
Reliëf de nes is een vrij vlak terrein, ca. 15 dm boven het achterliggende komgebied.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.
- Terrein** de werf ligt nabij de weg op een bewoond ruim erf. Het centrum is onbebouwd, deels verhard en overigens in gebruik als moestuin. De flanken zijn ten dele bebouwd, met een klein recent woonhuis en een tot boerderij verbouwde oudere schuur. (1)
- Onderzoek** in 1975 zijn op een flank van de werf door de OWZW op bouwland LME en NT vondsten aangetroffen (IX/2). Het erf is door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd (De Vries e.a. 1985).
- Areaal** de ovale ophoging meet 60 x 40 m en is naar de weg gericht, evenwijdig aan de kavelrichting.
Hoogte het woonplatform ligt ca. 10 dm boven het omliggende terrein en heeft glooiende flanken.
Zicht de werf is voorzover onbebouwd uitstekend zichtbaar. Hoewel de lengterichting van de ophoging en de verbouwde schuur daarnaast overeenstemmen, lijdt het aanzicht onder het versnipperde grondgebruik en de onsamenvangende bebouwing van het terrein.
- Vondst** op de onbegroeide grond van de werf naast wat NT aw ook enig LME aw: 10 grijs, 2 rood (vanaf 13e).
Diepte antropogene sporen (0)-13 dm -mv, in het centrum van de werf.
00(dm) tuingrond met NT aw en bs-brokjes en LME aw.
* Incidenteel tot 06: een pakket NT bs-puin (zie noot 1).
03 bruine, licht humeuze klei (ophogingspakket, ongelaagd?): frequent vrij veel hk en wat bs-gruis. Enig NT aw en 2 LME aw.
* Lokaal tot 08/09: vuile, soms humeuze, soms baggerige, hk-rijke klei, waarin bs-brokjes.
08/10 bruingrijze klei, veelal humeus en soms compact: incidenteel wat hk (tot 13).
12/14 grijze klei.
15/18 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met grijs zand).
30 einde boringen.
Vondst 2 LME aw, grijs (vanaf 13e). Voorts enig NT aw.
- Datering** de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 74, noot 2). (2)
Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De werven 68-70 en 72-74 behoren tot de oude bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht, in hoofdzaak een bestaand lint over de nes, aan de Waalkant van de weg, oostwaarts doorlopend tot in H.I.-Ambacht. Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. De nabije site 71 betreft deze oudere fase (vgl. noot 2).

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.
Bestemming geen voorstel.

(1) Op de werf stond een oude boerderij, met dezelfde lengterichting als de ophoging. Na in WO II te zijn gesloopt is met het afbraakmateriaal het huis aan de achterkant van de werf gebouwd. Funderingen van de boerderij zijn nog in de ophoging aanwezig.

(2) Gezien de ligging bij 71, op een hoge nes, zijn onder(in) de ophoging evt. LME sporen van voor de overstroming ca. 1315 aanwezig.

Cat.nr. 71

Site LME, verm. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-30
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 102.35/429.53
Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht

Gebied Sandelingen ambacht, in de 1331 bedijkte Zwijsrechtse Waard.
Ligging op een nes (De Noorden) langs de l-oever van de Waal, aan de Waalkant van de Achterambachtse Weg, een oude boezemkade.
Reliëf de nes is een vrij vlak terrein, ca. 15 dm boven het achterliggende komgebied.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een laagstamboomgaard achter het perceel van 70. Wellicht beslaat de site oostwaarts een deel van het erf waar 72 ligt.

Areaal 50 x 30 m (excl. een evt. uitbreiding op het ten o. gelegen erf), evenwijdig aan de Waal. Het areaal is gebaseerd op boringen in de omtrek van verspreide LME vondsten op onbegroeide grondrepen onder de bomenrijen.

Vondst 3 pingsdorf, 1 kogelpot (11e-13e); 8 paffrath (ca. 12e); 2 protosteengoed (13e); 1 steengoed, 10 grijs, 21 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT). Tevens enig NT aw.

Diepte antropogene sporen (0)-11 dm -mv.

00(dm) topzode met LME aw.

03 bruine klei, licht humeus:

frequent wat fijn hk, NT aw en bs-brokjes.

* Incidenteel tot 08/09: wat vuile, rulle, humeuze, hk-rijke klei, waarin bs-gruis, verbrande klei en bot. Ook 2 LME aw.

05/06 grijze klei:

soms wat fijn hk en bs-gruis, incidenteel bot.

10/11 zandige klei, soms humeus gelaagd:

incidenteel wat fijn hk (tot 11).

14/15 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met grijs zand).

20 einde boringen.

Vondst 2 LME aw, grijs (vanaf 13e).

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300. (1)

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Anders dan op de nes van Strevelshoek (zie bijv. 51) zijn op het bouwland van De Noorden verder slechts wat losse vondsten uit deze periode aangetroffen. Wsch. gaan LME bewoningssporen van voor de bedijking schuil onder de in oorsprong oude lintbebouwing, deels op werven (69-70, 72-74). De jongere vondsten zullen in verband staan met de nabije huiswerven (vgl. noot 1).

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 2 (c):

2 x 3 + 2 = 8 punten.

a LME vindplaats, gezien de vage en zwakke sporen is bewoning onzeker.

b deels doorwoeld en doorworteld (boomgaard); organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van verspreide LME bewoning van voor de bedijking, verondersteld op De Noorden (zie Context).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) Gezien de vondsten en de ligging nabij 70 en 72 zijn t.p. wellicht ook jongere LME sporen en/of NT sporen aanwezig.

Cat.nr. 72

Site huiswerf (bewoond), NT en wsch. LME
Code BOOR 21-31
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 102.39/429.49
Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht

Gebied Sandelingen ambacht, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een nes (De Noorden) langs de l-oever van de Waal, aan de Waalkant van de Achterambachtse Weg, een oude boezemkade.
Reliëf de nes is een vrij vlak terrein, ca. 15 dm boven het achterliggende komgebied.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein de werf ligt op een woonperceel (voorm. erf), ver van de weg. Het centrum is bebouwd met een monumentale oude boerderij (Palmhoeve). De flanken zijn grotendeels onbebouwd. (1)

Onderzoek in 1976 is het terrein verkend door de OWZW (IX/8). Het erf is door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd (De Vries e.a. 1985).

Areaal de ovale ophoging meet 70 x 40 m en ligt evenwijdig aan de weg en dwars op de kavelrichting.

Hoogte het woonplatform ligt ca. 15 dm boven het omliggende terrein en heeft glooiende flanken.

Zicht de forse ophoging op het gaaf bewaarde, voormalige erf is goed zichtbaar. Werf en monumentale boerderij vormen een eenheid doordat de lengterichting overeenstemt.

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 74, noot 2). (2)

Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De werven 68-70 en 72-74 behoren tot de oude bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht, in hoofdzaak een bestaand lint over de nes, aan de Waalkant van de weg, oostwaarts doorlopend tot in H.I.-Ambacht. Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. De nabije site 71 betreft deze oudere fase (vgl. noot 2).

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.

Bestemming geen voorstel.

(1) Misschien strekt een deel van 71 zich uit in het erf achter de ophoging.

(2) Gezien de ligging bij 71, op een hoge nes, zijn onder(in) de ophoging evt. LME sporen van voor de overstroming ca. 1315 aanwezig.

Cat.nr. 73

Site huiswerf (bewoond), NT en wsch. LME
Code BOOR 21-32
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 102.50/429.47 (1)
Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht

Gebied Sandelingen ambacht, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een nes (De Noorden) langs de l-oever van de Waal, aan de Waalkant van de Achterambachtse Weg, een oude boezemkade.
Reliëf De nes is een vrij vlak terrein, ca. 15 dm boven het achterliggende komgebied.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein de werf ligt nabij de weg op een bewoond erf. Het centrum is bebouwd met een oude monumentale boerderij. De flanken zijn deels onbebouwd.

Onderzoek in 1976 is het terrein verkend door de OWZW (IX/7). Het erf is door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd (De Vries e.a. 1985).

Areaal de ovale ophoging meet 40 x 30 m en ligt evenwijdig aan de weg en dwars op de kavelrichting.

Hoogte het woonplatform ligt ca. 10 dm boven het omliggende terrein en heeft vrij smalle, glooiende flanken.

Zicht de ophoging is op het vrij gaaf bewaarde erf is goed zichtbaar. Werf en monumentale boerderij vormen een eenheid doordat de lengterichting overeenstemt.

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 74, noot 2). (2)

Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De werven 68-70 en 72-74 behoren tot de oude bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht, in hoofdzaak een bestaand lint over de nes, aan de Waalkant van de weg, oostwaarts doorlopend tot in H.I.-Ambacht. Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. Wsch. gaan op De Noorden bewoningssporen uit deze fase schuil onder de in oorsprong oude lintbebouwing, deels op werven (vgl. noot 2).

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd. -

Bestemming geen voorstel.

(1) De coördinaten van de OWZW (102.55/429.48) betreffen een bijbehorende schuur, niet op de werf gelegen.

(2) Gezien de ligging op een hoge nes zijn onder(in) de ophoging evt. LME sporen van voor de overstroming ca. 1315 aanwezig.

Cat.nr. 74

- Site** huiswerf (bewoond), LME en NT
Code BOOR 21-33.
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 102.58/429.41 (1)
Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht
- Gebied** Sandelingen ambacht, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een nes (De Noorden) langs de l-oever van de Waal, aan de Waalkant van de Achterambachtse Weg, een oude boezemkade.
Reliëf de nes is een vrij vlak terrein, ca. 15 dm boven het achterliggende komgebied.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.
- Terrein** de werf ligt aan de weg op een bewoond erf. Op de o-helft van de ophoging staat een klein 19e eeuws woonhuis met tuin. De andere helft wordt als moestuin gebruikt.
- Onderzoek** in 1976 is het terrein verkend door de OWZW (IX/5). Het erf is door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd (De Vries e.a. 1985).
- Areaal** de ongeveer ronde ophoging meet 40 x 40 m.
Hoogte het woonplatform ligt ca. 10 dm boven het omliggende terrein en heeft glooiende flanken.
Zicht de bultige ophoging is goed zichtbaar en geeft een historische dimensie aan de eenvoudige traditionele bebouwing. Het aanzicht lijdt wel onder de aanwezigheid van kassen aan de achterzijde.
- Vondst** op de onbegroeide grond van de werf naast veel NT ook vrij veel LME aw: 2 kogelpot (11e-13e); 4 paffrath (ca. 12e); 4 steengoed, 70 grijs, 13 rood (vanaf 13e).
- Diepte** antropogene sporen (0)-12 dm -mv, in de w-helft van de werf.
00(dm) bouwvoor met NT en LME aw.
04 bruine klei, licht humeus (ophogingspakket, ongelaagd?): frequent veel fijn hk en bs-gruis, lokaal fosfaatvlekjes, soms wat verbrande klei en bs-brokken (NT en verm. LME). Ook enig NT aw en 1 LME aw.
08/10 bruingrijze klei: incidenteel wat fijn hk en bs-gruis (tot 12).
12/14 grijze zandige klei, soms met humeuze bandjes.
17 geulafzettingen (grijze klei, gelaagd met grijs zand).
25 einde boringen.
Vondst 1 LME aw, rood (vanaf 13e). Voorts enig NT aw.
- Datering** de ophoging kan al zijn aangelegd in de 14e eeuw. (2)
Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De werven 68-70 en 72-74 behoren tot de oude bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht, in hoofdzaak een bestaand lint over de nes, aan de Waalkant van de weg, oostwaarts doorlopend tot in H.I.-Ambacht. (3) Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. Het oudere LME aw betreft deze eerdere fase (vgl. noot 2).
- Waardering** gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.
Bestemming geen voorstel.

(1) De site ligt aan de grens van het landinrichtingsgebied.

(2) Enige honderden meters ten o. van de site, in de kom van H.I.-Ambacht, staat de Waalneshoeve, een monumentale oude boerderij met een zgn. 'stenen kamer' uit de 14e eeuw, op de enige werf in de Zw. Waard die archeologisch uitgebreid is onderzocht. Bij dit onderzoek, door de OWZW, bleek dat deze ophoging bij de Waal wsch. kort na de bedijking van de waard is opgeworpen, althans niet dateert van daarvoor (Alders 1982; OWZW XIV/1).

Op IJsselmonde zijn buiten de Zw. Waard nog enkele huiswerven onderzocht. Ook daar bleken de ophogingen als zodanig te dateren van na de bedijking van het betreffende gebied (zie bijv. 1 en 23).

Mede gezien het feit dat de bedijking van de Zw. Waard heeft plaatsgevonden na een inundatie van enige decennia, voor welke periode een bewoningshiaat mag worden aangenomen, en voorts in aanmerking genomen dat het zeer onwaarschijnlijk lijkt dat ophogingen van voor de overstroming, gesteld dat die al bestonden, tijdens de inundatie bewaard zouden zijn gebleven, gaan wij er dan ook van uit dat de thans aanwezige werven in de waard van na de bedijking dateren. Het gaat o.i. hier dus niet om voormalige 'terpen', die in onbedijkte gebieden woonplaatsen tegen hoge vloedten moesten beschermen, zoals bekend uit streken die geheel onder mariene invloed stonden.

Aangezien vele werven in de Zw. Waard zijn aangelegd aan de oevers van Waal en Devel, vaak op oude oeverwallen, die ook voor de inundatie uitgelezen woonplaatsen vormden, kunnen zich onder(in) de ophogingen echter wel degelijk bewoningssporen in situ bevinden van voor de overstroming ca. 1315. Omdat de werven met lokaal voorhanden grond zullen zijn opgeworpen, is het voorkomen van ouder ME materiaal in het ophogingspakket evenmin verwonderlijk.

Hoewel proefputjes en boringen in een aantal werven aan Waal en Devel soms inderdaad af hebben opgeleverd van voor de bedijking van de Zw. Waard, wordt dit materiaal dus als secundair worden beschouwd zolang niet is aangetoond dat het primair is gerelateerd aan woonniveau's in het ophogingspakket.

(3) Ook in de oostelijke voortzetting van dit bewoningslint, in de kom van H.I.-Ambacht, zijn huiswerven aanwezig. Niet ver ten o. van de site bevond zich de ambachtsheerlijke hofstede van H.I.-Ambacht (OWZW X/5), naast de nog bestaande dorpskerk. Beide dateren van na de bedijking, uit de 14e eeuw.

Cat.nr. 75

Site LME, wsch. nederzettingterrein (met een wsch. VME vondst)
Code BOOR 21-39
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 102.22/427.74
Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht

Gebied Hendrik Ido ambacht, in de 1331 bedijkte Zwiendrechtse Waard.
Ligging even ten w. van de Reeweg (v/h Ambachtsche Steeg, een rechte polderweg, tevens oude ambachtsgrens), nabij de aansluiting op de Lange Weg (de oude gemeenschappelijke achterkade van de polders van de waard).

Reliëf de site ligt in een komgebied, hier ca. 15 dm lager dan de meest nabije oeverzone langs de Waal.

Bodem komafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein een bermstrook (grasland) met sloot onderlangs de aardebaan van een over de rijksweg A16 voerende recente weg. Wellicht strekt de site zich oostwaarts verder uit onder het aardlichaam en westwaarts in een deel van het bijbehorende grasplein.

Onderzoek in 1975, bij het graven van de wegsloot, is t.p. door de OWZW in de uitgeworpen grond een concentratie LME aw aangetroffen (X/1).

Areaal onbekend (zie Terrein).

Vondst 1975: 6 kogelpot, 3 andenne (11e-13e); 1 paffrath (ca. 12e); 2 grijs, 7 rood (vanaf 13e). Idem tevens 1 wsch. VME aw, verm. badorf (9e-10e).

Diepte onbekend. Gelet op het grondgebruik zijn geen boringen gezet.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw (gezien de wsch. VME vondst misschien reeds 9e/10e eeuw); bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. De niet ver van elkaar in een komgebied gelegen sites 75-77 vormen een uitzondering. Zij duiden erop dat midden in de waard toch minstens enige bewoning aanwezig was, mogelijk aan een secundaire ontginningsas, evenwijdig aan of langs de Lange Weg. (1) De VME vondst is de enige bekende uit de komgebieden van de Zw. Waard. Aan de oevers van Waal en Devel zijn sporadisch VME vondsten gekarteerd (zie 51, 55, resp. 86, 87).

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 1 (b), samenhang 3 (c):

3 x 1 + 3 = 6 punten.

a LME vindplaats, gezien het eerder onderzoek wsch. een nederzetting.

b bij de wegaanleg (bijna) geheel vernield dan wel overdekt geraakt.

c element van enige verspreide LME sites van voor de bedijking aan de n-kant van de Lange Weg (sites 75-77).

1 extra punt voor de uitzonderlijke ligging, in een komgebied.

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) In komgebieden liggen verder nog de sites 67 en 106. Van de vijf genoemde sites zijn overigens alleen deze en 106 min of meer zekere woonplaatsen.

Cat.nr. 76

Site LME, evt. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-40
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 102.36/427.58
Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht

Gebied Schildmans ambacht, in de 1331 bedijkte Zwijsrechtse Waard.
Ligging even ten o. van de Reeweg (v/h Ambachtsche Steeg, een rechte polderweg, tevens oude ambachtsgrens), niet ver van de aansluiting op de Lange Weg (de oude gemeenschappelijke achterkade van de polders van de waard).

Reliëf de site ligt in een komgebied, hier ca. 15 dm lager dan de meest nabije oeverzone langs de Waal.

Bodem komafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein deels de z-rand van een perceel bouwland. Wsch. beslaat de site ook de n-kant van een zuidwaarts aangrenzend perceel met kassen. Tussen de percelen ligt een sloot. In de akker ligt tevens 77.

Onderzoek in 1975 is op de z-rand van het akkerperceel door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (X/8).

Areaal verm. 40 x 40 m, incl. een aangenomen uitbreiding onder de kassen. Het areaal is geschat, uitgaande van de gegevens van de OWZW. Aan de rand van de akker zijn wat LME vondsten aangetroffen, verspreid op geploegde grond.

Vondst 1 kogelpot, 2 andenne (11e-13e); 3 paffrath (ca. 12e); 4 grijs, 3 rood (vanaf 13e). (1)

Diepte antropogene sporen zijn niet aangeboord.

00(dm) bouwvoor met enig LME aw.

03 bruine klei, vanaf 07 geleidelijk bruingrijs wordend.

12/13 veen.

20 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. De niet ver van elkaar in een komgebied gelegen sites 75-77 vormen een uitzondering. Zij duiden erop dat midden in de waard toch minstens enige bewoning aanwezig was, mogelijk aan een secundaire ontginningsas, evenwijdig aan of langs de Lange Weg. (2)

Waardering zeldzaamheid 1 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

1 x 3 + 3 = 6 punten.

a LME vindplaats, gezien het booronderzoek is bewoning zeer onzeker.

b enigszins doorgraven (sloot), overigens deels overdekt met kassen; in het bouwland zijn evt. grondsporen verm. deels verploegd.

c element van enige verspreide LME sites van voor de bedijking aan de n-kant van de Lange Weg (sites 75-77).

1 extra punt voor de uitzonderlijke ligging, in een komgebied.

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) Onderzoek 1975: uit de bouwvoor LME aw, wsch. vooral 13e eeuws en later (de vondsten zijn verm. verloren gegaan).

(2) In komgebieden liggen verder nog de sites 67 en 106. Van de vijf genoemde sites zijn overigens alleen 75 en 106 min of meer zekere woonplaatsen.

Cat.nr. 77

Site LME, evt. nederzettingsterrein (met RT vondsten)
Code BOOR 21-41
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 102.58/427.49
Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht

Gebied Schildmans ambacht, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging ten o. van de Reeweg (v/h Ambachtsche Steeg, een rechte polderweg, tevens oude ambachtsgrens) bij de aansluitende Lange Weg (de oude gemeenschappelijke achterkade van de polders van de waard).
Reliëf de site ligt in een komgebied, hier ca. 15 dm lager dan de meest nabije oeverzone langs de Waal.
Bodem komafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein een perceel bouwland. Hierin ligt (deels) ook 76.
Onderzoek in 1975 is t.p. door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (X/7).

Areaal 50 x 50 m. Het areaal is geschat, op grond van gegevens van 1975. In het bouwland zijn enige verspreide LME vondsten op geploegde grond aangetroffen.

Vondst 1 kogelpot, 7 andenne (11e-13e); 1 protosteengoed (13e); 5 grijs, 10 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT).
1975: ook enig RT aw. (1)

Diepte antropogene sporen zijn niet aangeboord.

00(dm) bouwvoor met enig LME aw.

03 bruine klei, vanaf 07 geleidelijk bruingrijs wordend.

11/12 veen.

20 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. De niet ver van elkaar in een komgebied gelegen sites 75-77 vormen een uitzondering. Zij duiden erop dat midden in de waard toch minstens enige bewoning aanwezig was, mogelijk aan een secundaire ontginningsas, evenwijdig aan of langs de Lange Weg. (2) Losse RT vondsten zijn bij onze kartering in de komgebieden van de waard wel meer aangetroffen, aanwijzingen voor nederzettingen ontbreken voorsnog; zie 50 en 88 voor de RT bewoning aan de Waal, resp. de Devel.

Waardering zeldzaamheid 1 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

1 x 3 + 3 = 6 punten.

a LME vindplaats, gezien het booronderzoek is bewoning zeer onzeker.

b evt. grondsporen zijn verm. deels verploegd.

c element van enige verspreide LME sites van voor de bedijking aan de n-kant van de Lange Weg (sites 75-77).

1 extra punt voor de uitzonderlijke ligging, in een komgebied.

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) Deze vondsten zijn verm. verloren gegaan.

(2) In komgebieden liggen verder nog de sites 67 en 106. Van de vijf genoemde sites zijn overigens alleen 75 en 106 min of meer zekere woonplaatsen.

Cat.nr. 78

Site LME, verm. nederzettingsterrein
Code BOOR 20-28
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 98.87/427.22
Gemeente Heerjansdam

Gebied ambacht Heerjansdam, in de polder het Buitenland van Heerjansdam, aangedijkt ca. 1435 tegen de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging even ten w. van de Develdam, onderlangs de ringdijk van de waard, in de 'Twaalf Roeden'. (1)
Bodem oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen. (2)

Terrein een klein perceel grasland en een klein perceel bouwland, aan weerszijden van een dwarsslotje.

Areaal 30 x 30 m. Het areaal is gebaseerd op boringen in de omtrek van verspreide LME vondsten in de baggerspecie van het geschoonde dwarsslotje.

Vondst 2 pingsdorp (11e-13e); 14 grijs (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen 11-15 dm -mv.

00(dm) bouwvoor/topzode.

03 bruine klei.

07/08 grijze zandige klei.

11/12 humeuze klei:

frequent wat fijn hk.

* Incidenteel tot 13/15: sterk humeuze klei, waarin vrij veel hk, lemige brokjes en houtsnippers, gelaagd met bandjes mest of stro.
13/15 venige klei, overgaand in veen.

20 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. De site lag bij de r-oever van de Devel, die voordat hij bij de bedijking van de waard werd afgedamd door deze latere polder verder liep. De site kan dus worden gerelateerd aan de LME bewoning die binnen de ringdijk aan dezelfde oever van de Devel is gekarteerd.

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 2 (c):

$2 \times 4 + 2 = 10$ punten.

a LME vindplaats, gezien de incidentele grondsporen is bewoning onzeker.

b enigszins doorgraven (sloot), maar overigens goed afgedekt door een dik kleipakket; misschien zijn bij de LME inundatie grondsporen geërodeerd; organisch materiaal is wsch. goed bewaard (GWT VI).

c element van enige verspreide LME sites van voor de bedijking aan de deels verdwenen r-oever van de Devel onder Heerjansdam (sites 78-79, 82).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) Dit is een ca. 50 m brede strook land onderlangs de buitenkant van de ringdijk van de waard, begrensd door de dijksloot en een evenwijdige grenssloot, in de oude buitenpolders tussen Heerjansdam en Zwijndrecht plaatselijk nog aanwezig. Na de bedijking van de waard gaf de Hollandse graaf in 1334 toestemming aan de dijkplichtige inwoners om voor het halen van grond en rijs t.b.v. het onderhoud een strook grond aan de buitenkant van de dijk te gebruiken. Na het aandijken van de buitengronden tussen Heerjansdam en

Zwijndrecht is deze strook gehandhaafd (gemarkeerd door de grenssloot). De strook wordt in vele kleine stukken verdeeld door een reeks dwarsslotjes, die wellicht de oude indeling van de dijk in onderhoudsvakken voor de dijkplichtigen weerspiegelt.

(2) Voor de afdamming verenigden zich in de latere polder Het Buitenland de rivieren Waal en Devel. Daarna zijn de waterlopen verland en afgedekt door afzettingen van de Oude Maas. De oude haven van Kleine Lindt langs de Veerweg, van Oude Maas naar Develdam is een restgeul van de voorm. stromen (zie Kaartbijlage 2).

Cat.nr. 79

Site LME, nederzettingsterrein
Code BOOR 20-06
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 98.95/427.25
Gemeente Heerjansdam

Gebied ambacht Heerjansdam, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging ten w. van de Develdam, bij de ringdijk van de Zw. Waard. (1)
Reliëf de site ligt op een noordwaarts afhellende, brede en vlakke glooiing langs de dijk, relict van een oeverwal langs de Devel.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein overwegend de zw-hoek van een perceel bouwland dat grenst aan de dijksloot, welke grotendeels is overbouwd door een grote recente schuur. De site beslaat ten w. daarvan een aangrenzende strook van een tweede perceel bouwland. Tussen beide percelen ligt een sloot.

Onderzoek in 1975 is aan de o-kant van de site door de OWZW een groepje LME vondsten op bouwland aangetroffen (XIX/5).

Areaal 50 x 50 m. Het areaal betreft een tamelijk dichte LME vondstconc. rond de schuur, op onbegroeide, deels geploegde grond.

Vondst 2 pingsdurf, 1 andenne (11e-13e); 2 paffrath (ca. 12e); 114 grijs, 18 rood (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen (0)-8 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME aw.

04 bruine klei, licht humeus:
veel fijn hk en bs-gruis.

* Soms tot 07/08: ietwat vuile, humeuze, rulle, hk-rijke grijze klei, waarin bs-gruis, verbrande klei en bot. Ook 1 LME aw.

07/08 grijze klei:
incidenteel wat fijn hk en bs-gruis.

10/12 licht humeuze grijze klei met wat hout.

20 einde boringen.

Vondst 1 LME aw, grijs (vanaf 13e).

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. De site lag bij de r-oever van de Devel, die voordat hij bij de bedijking van de waard werd afgedamd door de polder aan de andere kant van de ringdijk verder liep (vgl. 78).

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 2 (c):

$3 \times 2 + 2 = 8$ punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

b grotendeels overdekt dan wel vernield bij de bouw van de schuur, enigszins doorgraven (sloot) en overigens, in het bouwland, deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van enige verspreide LME sites van voor de bedijking aan de deels verdwenen r-oever van de Devel onder Heerjansdam (sites 78-79, 82).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) In de in 1435 bedijkte polder Het Buitenland, aan de overkant van de ringdijk, verenigden zich oorspr. de rivieren Waal en Devel. Na afdamming van deze stromen zijn de waterlopen t.p. verland. Zie ook 78, noot 2.

Cat.nr. 80

Site huiswerf (bewoond), NT en wellicht LME
Code BOOR 20-29
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 98.97/427.10
Gemeente Heerjansdam

Gebied ambacht Heerjansdam, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de r-oever van de Devel, aan de Develkant van een langs de bedding aanwezige hoge oude boezemkade (Develweg), en tegen de o-kant van de dwars op de kade aansluitende LME Develdam. (1) Rond de dam is dichte lintbebouwing aanwezig, deels recent.

Reliëf direct ten z.o. van de ophoging is een naar het water aflopende glooiing aanwezig.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein de werf ligt tegen de dam, op een bewoond erf in de hoek tussen dam en kade. Deels op de ophoging, deels op de dijkhelling, staat een oude boerderij. De flanken zijn overwegend met bedrijfsgebouwen overdekt en overigens meest verhard.

Onderzoek in 1976 is het terrein verkend door de OWZW (XIX/14).

Areaal de boogvormige werf meet ca. 50 x 40 m (de breedte tot het dijktalud gerekend) en ligt evenals de boerderij langs de dam. Het lijkt erop of de ophoging deels door dam en kade is afgedekt (vgl. noot 1).

Hoogte het woonplatform ligt ca. 15 dm boven het terrein in de bedding langs de kade, reikt tot ca. 40 dm onder de dijk kruin en heeft naar de Devel toe glooiende flanken.

Zicht de werf als zodanig is alleen vanuit de Develbedding zichtbaar. Door secundaire ophoging van aangrenzend terrein zijn elders geen hellingen meer waarneembaar.

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 90, noot 1).

Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. Hoewel de sites 80 en 81 niet in het open land maar aan de dijk liggen, was er noodzaak tot ophoging gezien het lage terrein (bedding) en de wisselende waterstand (boezem). De werf behoort tot de oude bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht, in hoofdzaak een bestaand lint langs de dijk vanaf een kleine kern rond de in oorsprong 14e eeuwse kerk, over de dam doorlopend tot in De Lindt, verder zonder als zodanig herkenbare werven.

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.

Bestemming geen voorstel.

(1) De Develdam is in 1331/3 aangelegd als een deel van de ringdijk van de waard. De boezemkade is in de 18e eeuw opgehoogd t.b.v. een trapsgewijze bemaling van de Develboezem, die een einde moest maken aan problemen met de lozing van polderwater op de Oude Maas. Wapen- en gedenkstenen (16e-18e eeuw) van de gedempte spuisluis zijn in 1971 bij graafwerk ontdekt (ROB 37H-15z; BOOR 20-05). Als zeewering is de ringdijk, c.q. de dam sinds zijn aanleg uiteraard steeds verder verzaamd. Uit het feit dat de dam deels over de ophoging heen schijnt te liggen, kan dus niet worden geconcludeerd dat de werf ouder is dan de dam.

Cat.nr. 81

Site huiswerf (bewoond), NT en wellicht LME
Code BOOR 20-24
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 98.87/426.95
Gemeente Heerjansdam

Gebied ambacht Kleine Lindt, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Devel, aan de Develkant van de Lindeweg, hier een oude boezemkade langs de bedding, en tegen de o-kant van de dwars op deze kade aansluitende LME Develdam. (1)
Reliëf Rond de dam is dichte lintbebouwing aanwezig, deels recent. direct ten n.o. van de ophoging is een vrij steile, naar het water aflopende helling aanwezig.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.
Terrein de werf ligt tegen de dam, op een bewoond erf in de hoek tussen dam en kade. Deels op de ophoging, deels op de dijkhelling, staat een oude boerderij. De flanken zijn overwegend met bedrijfsgebouwen overdekt en overigens meest verhard.
Onderzoek in 1979 is het terrein verkend door de OWZW (XXIV/3).
Areaal de boogvormige werf meet ca. 60 x 40 m (de breedte tot het dijktalud gerekend) en ligt evenals de boerderij langs de dam. Het lijkt erop of de ophoging deels onder de dam schuilgaat. (vgl. 80, noot 1).
Hoogte het woonplatform ligt ca. 15 dm boven het terrein in de bedding langs de kade, reikt tot ca. 40 dm onder de dijk kruin en heeft aan de Devel brede, glooiende flanken.
Zicht de werf als zodanig is alleen vanuit de Develbedding zichtbaar. Door secundaire ophoging van aangrenzend terrein zijn elders geen hellingen meer waarneembaar.

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 90, noot 1).
Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. Hoewel de sites 80 en 81 niet in het open land maar aan de dijk liggen, was er noodzaak tot ophoging gezien het lage terrein (bedding) en de wisselende waterstand (boezem). De werf behoort tot de oude bewoning van het na de bedijking gevormde ambacht, in hoofdzaak een bestaand lint langs de dijk vanaf Achter Lindt, over de dam doorlopend tot in Heerjansdam, verder zonder als zodanig herkenbare werven.

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.
Bestemming geen voorstel.

(1) De dam in de Devel is aangelegd in 1331/3 als onderdeel van de ringdijk van de waard. Zie ook 80, noot 1.

Cat.nr. 82

Site LME, nederzettingsterrein
Code BOOR 21-42
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.20/427.00
Gemeente Heerjansdam

Gebied ambacht Heerjansdam, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op een kleine nes aan de r-oever van de Devel, aan de Develkant van een oude boezemkade langs de bedding (Develweg).
Reliëf de nes is een vrij vlak gebied, ca. 7 dm lager dan de oeverwal aan de overkant (bij 84), niet hoger dan het achterliggende komgebied.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een klein, bijna vierkant perceel bouwland, begrensd door het water en de kade.

Onderzoek in 1975 is t.p. door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (XIX/1).

Areaal 60 x 40 m, evenwijdig aan de Devel. Het areaal betreft een dichte, ovale LME vondstconcentratie op geploegde grond.

Vondst 2 pingsdorp, 7 andenne (11e-13e); 3 paffrath (ca. 12e); 11 protosteengoed (13e); 21 steengoed, 87 grijs, 62 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT); brokjes rode LME baksteen.

Diepte antropogene sporen (0)-7 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME aw.

04 bruine klei, licht humeus:

alom veel hk (ook grof), frequent bs-gruis en wat verbrande klei.

* Frequent tot 06/07: vuile, hk-rijke, soms humeuze, soms baggerige klei, waarin bs-brokjes, verbrande klei, lemige brokjes en bot.

06/08 grijze zandige klei, soms met humeuze laagjes:
incidenteel wat fijn hk (tot 07).

10/12 geulafzettingen (grijze klei en zand, gelaagd).

20 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Onder Heerjansdam zijn langs de (voorm.) r-oever van de Devel enige verspreide sites uit deze periode gekarteerd.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 2 (c):
3 x 3 + 2 = 11 punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. redelijk bewaard (GWT III).

c element van enige verspreide LME sites van voor de bedijking aan de deels verdwenen r-oever van de Devel onder Heerjansdam (sites 78-79, 82).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 83

Site LME, wsch. nederzettingsterrein (met RT vondsten); tevens verm. nederzettingsterrein Mesolithicum en/of Neolithicum, op een donk in de ondergrond

Code BOOR 21-43

Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.61/427.49

Gemeente Heerjansdam

Gebied ambacht Heerjansdam, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.

Ligging op de r-oever van de Devel aan een buitenbocht, bij een polderweg langs de bedding, tevens oude boezemkade (Develweg).

Bodem komafzettingen van Tiel op Hollandveen, dat uitwigt tegen donkzand (Formatie van Kreftenheye).

Terrein twee percelen bouwland, aan weerszijden van een brede wetering.

Onderzoek in 1975 is op het ten w. van de wetering gelegen perceel door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (XIX/16). De donk in de ondergrond is door de RGD gevonden bij grondboringen voor de geologische kartering. (1)

Areaal 80 x 60 m, evenwijdig aan de Devel, overwegend aan de o-kant van de wetering. Het areaal betreft een vage, ovale LME vondstconcentratie binnen het areaal van de donk. Deze beslaat een terrein van ca. 200 x 80 m langs de Devel, reikend tot aan de bedding.

Vondst 40 pingsdorp, 22 kogelpot, 21 andenne (11e-13e); 39 paffrath (ca. 12e); 1 vlaams, 7 protosteengoed (13e); 6 steengoed, 21 grijs, 28 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT). Tevens enig RT aw: 6 blauwgrijs, 2 gladwandig.

Diepte LME antropogene sporen (0)-8 dm -mv.
Nb evt. sporen uit Neolithicum en/of Mesolithicum kunnen worden aangetroffen vanaf ca. 20 dm -mv. (2).

00(dm) bouwvoor met o.m. LME aw.

04 bruine klei, licht humeus:
frequent wat fijn hk en bs-gruis.

* Incidenteel tot 07/08: tamelijk humeuze klei, waarin veel hk (ook grof), wat verbrande klei, bs-gruis en bot.

07/11 grijze zandige klei (nabij de weg, elders zware grijze klei).

11/14 kleilig veen en veen.

22/ ? donkzand.

25 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

De verm. prehistorische sporen dateren uit de periode ca. 6000-2000 v.C.

Context de LME site betreft de bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Aan de buitenbocht alhier is een aantal sites uit deze periode gekarteerd.

De donk betreft de prehistorische bewoning van het gebied van de benedendelta van Maas en Rijn. In Mesolithicum en Neolithicum staken vele van de oude rivierduinen nog uit boven het omringende gebied. Ze vormden zeer geschikte nederzettingsterreinen in de voedselrijke maar natte delta. Op IJsselmonde zijn vijf donken bekend. O.g.v. archeologisch onderzoek van andere donken (ook op IJsselmonde, zie bijv. 34) kan worden aangenomen dat in Mesolithicum en/of Neolithicum op het rivierduin kampementen/woonplaatsen zijn aangelegd. Zie 88 voor de RT vondsten (vgl. de nabije sites 89, 91, 94).

Waardering zeldzaamheid 5 (a), gaafheid 5 (b), samenhang 4 (c):

5 x 5 + 4 = 29 punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconc. en grondsporen wsch. een nederzetting.
2 extra punten voor de verm. aanwezigheid van Steentijdsporen binnen het
areaal van de donk (vgl. 34 en 35).

b de LME site is doorgraven (wetering) en overigens deels verploegd; LME org.
materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

2 extra punten voor de gaafheid van de donk; deze is zo diep begraven onder
veen en klei dat het oude, prehistorische oppervlak wsch. niet door latere
menselijke activiteiten is aangetast. (3)

c element van een kleine concentratie LME sites van voor de bedijking aan de
r-oever van de Devel (sites 83, 89, 91-92; wellicht 90, 93-94).

1 extra punt voor de bijzondere ondergrond (donk).

Bestemming voorgesteld wordt het gebied dat op Kaartbijlage 1 als donk is
aangegeven wettelijk te beschermen als archeologisch monument.

(1) Op Kaartbijlage 1 is het areaal van de donk weergegeven volgens de
Geologische Kaart van Nederland 1:50 000, Blad 37 Oost [i.v].

(2) Bij onze kartering zijn uitbreiding en diepteligging van het zandlichaam
niet systematisch nagegaan. Een nader booronderzoek, resulterend in een
hoogtelijnenkaart van de top van het donkzand is zeer gewenst, mede met het
oog op de voorgestelde bestemming. Een dergelijk geologisch onderzoek geeft
overigens nog geen uitsluitsel over aard, omvang en kwaliteit van de
veronderstelde prehistorische sporen.

(3) De andere donken van IJsselmonde zijn recentelijk alle min of meer
vernield. Hoewel de donk wat kan zijn afgekalfd door de Devel en aangetast
bij het graafwerk voor de wetering, is de gegeven situatie voor IJsselmonde
(en omgeving) dermate bijzonder dat van de grootst mogelijke gaafheid kan
worden gesproken.

Cat.nr. 84

Site LME, nederzettingsterrein (met RT vondsten)
Code BOOR 21-44
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.40/426.84
Gemeente Heerjansdam

Gebied ambacht Kleine Lindt, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Devel aan een buitenbocht.
Reliëf de site ligt op een oeverwal langs de Devel, hier een ca. 50 m brede welving met een vlakke top 4 dm boven het achterliggende komgebied. De naar de Devel aflopende glooiing eindigt in een steile kant.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein een perceel bouwland (tot voor kort grasland).

Areaal 70 x 50 m, evenwijdig aan de Devel. Het areaal betreft een dichte, ovale LME vondstconcentratie op geploegde grond.

Vondst 11 pingsdorp, 10 kogelpot, 12 andenne (11e-13e); 39 protosteengoed (13e); 18 steengoed, 113 grijs, 107 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT). Tevens vrij veel RT aw: 1 terra sigillata, 3 geveerd, 3 blauwgrijs, 11 gladwandig.

Diepte antropogene sporen (0)-7 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met o.m. LME aw.

03 bruine klei, licht humeus:

frequent veel fijn hk en bs-gruis, soms wat verbrande klei.

* Lokaal tot 05/07: vuile, soms humeuze, soms baggerige, hk-rijke klei, waarin bs-gruis, verbrande klei, leembrokjes, schelpgruis, bot en leisteen. Ook 15 LME aw.

05/09 plaatselijk zware grijze klei.

13/17 grijze zandige klei, afwisselend minder en meer humeuze lagen.

22/24 venige klei, licht zandig.

30 einde boringen.

Vondst 15 LME aw: 2 laat pingsdorp (13e); 8 grijs, 3 rood (vanaf 13e); 2 onduidelijk.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300. (1)

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard (i.c. De Lindt) voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Aan de l-oever van de Devel is een aantal wat verspreid liggende sites uit deze tijd gekarteerd. Zie 88 voor de RT vondsten (vgl. de nabije sites 85-87).

Waardering zeldzaamheid 4 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 2 (c):

4 x 3 + 2 = 14 punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

1 extra punt voor de relatief vele RT vondsten, vgl. noot 1.

b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van verspreide LME sites van voor de bedijking aan de l-oever van de Devel (sites 84-87, 111-112).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) Gezien het vrij grote aantal losse RT vondsten zijn hier of in de buurt wellicht ook sporen van RT bewoning aanwezig.

Cat.nr. 85

Site LME, verm. nederzettingsterrein (met RT vondsten)
Code BOOR 21-45
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.66/427.31
Gemeente Heerjansdam

Gebied ambacht Kleine Lindt, in de 1331 bedijkte Zwijsrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Devel aan een binnenbocht.
Reliëf de site ligt op een oeverwal langs de Devel, hier een ca. 80 m brede welving met de kruin 9 dm boven het achterliggende komgebied. De naar de Devel aflopende glooiing eindigt in een steile kant.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein twee smalle percelen bouwland, gescheiden door een slootje.
Onderzoek in 1975 is t.p. door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (XXIV/6).

Areaal 40 x 30 m, evenwijdig aan de Devel. Het areaal betreft een vage, lichte LME vondstconcentratie op geploegde grond. (1)
Vondst 6 pingsdorp, 2 kogelpot, 1 andenne (11e-13e); 5 paffrath (ca. 12e); 1 protosteengoed (13e); 1 steengoed, 4 grijs, 5 rood (vanaf 13e). 1975: ook enig RT aw. (2)
Diepte antropogene sporen (0)-7 dm -mv.
00(dm) bouwvoor met LME aw.
04 bruine klei, licht humeus:
frequent vrij veel fijn hk, wat verbrande klei en bs-gruis.
07/09 grijsbruine zandige klei, soms met humeuze bandjes.
14/16 geulafzettingen (grijze klei en zand, gelaagd).
20 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.
Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard (i.c. De Lindt) voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Aan de l-oever van de Devel is een aantal wat verspreid liggende sites uit deze tijd gekarteerd. Zie 88 voor de RT vondsten (vgl. de nabije sites 84, 86-87).

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 2 (c):
2 x 3 + 2 = 8 punten.
a LME vindplaats, gezien de vage en zwakke sporen is bewoning onzeker.
b enigszins doorgraven (sloot) en overigens deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).
c element van verspreide LME sites van voor de bedijking aan de l-oever van de Devel (sites 84-87, 111-112).
Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) De site reikte oorspr. wellicht verder westwaarts, tot in het erf rond een verdwenen 18e eeuwse poldermolen (Bovenmolen). Dit terrein, thans tuin van een woonperceel, is echter sterk afgegraven, verm. al bij de aanleg van de molenwerf.

(2) Deze vondsten zijn verm. verloren gegaan.

Cat.nr. 86

Site LME, verm. nederzettingsterrein (met wsch. RT en VME vondsten)

Code BOOR 21-46

Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.82/427.30

Gemeente Heerjansdam

Gebied ambacht Kleine Lindt, in de in 1331 bedijkte Zwijsrechtse Waard.

Ligging op de l-oever van de Devel aan een binnenbocht.

Reliëf de site ligt op een oeverwal langs de Devel, hier een ca. 80 m brede welving met de kruin 9 dm boven het achterliggende komgebied. De naar de Devel aflopende glooiing eindigt in een steile kant.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een perceel bouwland.

Onderzoek in 1975 is t.p. door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (XXIV/1).

Areaal 50 x 40 m, evenwijdig aan de Devel. Het areaal betreft een vrij vage, lichte LME vondstconcentratie op geploegde grond.

Vondst 6 pingsdorp, 3 kogelpot, 4 andenne (11e-13e); 12 paffrath (ca. 12e); 1 vlaams, 4 protosteengoed (13e); 4 steengoed, 29 grijs, 6 rood (vanaf 13e). Tevens 6 RT of ME aw, ruwwandig, w.o. 3 wsch. VME (9e-10e).

Diepte onbekend. T.p. konden geen grondboringen worden uitgevoerd.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw (gezien het wsch. VME aw misschien reeds 9e/10e eeuw); bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard (i.c. De Lindt) voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Aan de l-oever van de Devel is een aantal wat verspreid liggende sites uit deze tijd gekarteerd. Of het wsch. VME aw van 86 en 87 samenhangt met de start van de ontginning of met een eerdere bewoningsfase (schaarse oeverbewoning in de wildernis) is onduidelijk. Zie 88 voor het wsch. RT aw (vgl. de nabije sites 84-85, 87).

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 2 (c):

$2 \times 3 + 2 = 8$ punten.

a LME vindplaats, gezien de zwakke vondstconcentratie is bewoning onzeker.

b evt. grondsporen zijn wsch. deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van verspreide LME sites van voor de bedijking aan de l-oever van de Devel (sites 84-87, 111-112).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

Cat.nr. 87

Site LME, verm. nederzettingsterrein (met wsch. RT en VME vondsten)
Code BOOR 21-47
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.99/427.24
Gemeente Heerjansdam

Gebied ambacht Kleine Lindt, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Devel aan een binnenbocht.
Reliëf de site ligt op een oeverwal langs de Devel, hier een ca. 120 m brede welving met de kruin 9 dm boven het achterliggende komgebied. De naar de Devel aflopende glooiing eindigt in een steile kant.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een perceel bouwland.

Areaal 50 x 50 m. Het areaal betreft een vrij vage en lichte LME vondstconcentratie op geploegde grond.

Vondst 10 pingsdorp, 4 kogelpot, 4 andenne (11e-13e); 27 paffrath (ca. 12e); 3 protosteengoed (13e); 4 steengoed, 11 grijs, 15 rood (vanaf 13e). Tevens 9 RT of ME aw, grijs gedraaid en ruwwandig, w.o. 1 ruwwandig wsch. VME (9e-10e).

Diepte onbekend. T.p. konden geen boringen worden uitgevoerd.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw (gezien het wsch. VME aw misschien reeds 9e/10e eeuw); bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard (i.c. De Lindt) voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Aan de l-oever van de Devel is een aantal wat verspreid liggende sites uit deze tijd gekarteerd. Of het wsch. VME aw van 86 en 87 samenhangt met de start van de ontginning of met een eerdere bewoningsfase (schaarse oeverbewoning in de wildernis) is onduidelijk. Zie 88 voor de evt. RT vondsten (vgl. de nabije sites 84-86).

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 2 (c):

2 x 3 + 2 = 8 punten.

a LME vindplaats, gezien de zwakke vondstconcentratie is bewoning onzeker.

b evt. grondsporen zijn wsch. deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van verspreide LME sites van voor de bedijking aan de l-oever van de Devel (sites 84-87, 111-112).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

Cat.nr. 88

Site RT, nederzettingsterrein (met LME vondsten)
Code BOOR 21-48
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.82/426.93
Gemeente Heerjansdam

Gebied ambacht Kleine Lindt, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Devel aan een buitenbocht.
Reliëf de site ligt op een oeverwal langs de Devel, hier een ca. 40 m brede welving met een vlakke top 3 dm boven het achterliggende komgebied. De naar de Devel aflopende glooiing eindigt in een steile kant.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op Hollandveen.

Terrein een perceel bouwland (tot voor kort grasland, vgl. noot 1).

Areaal 70 x 40 m, evenwijdig aan de Devel. Het areaal betreft een dichte, ovale RT vondstconcentratie op geploegde grond.

Vondst 10 terra sigillata, 26 geveerd, 39 gladwandig, 5 terra nigra, 113 blauwgrijs, 53 rood, 68 ruwwandig, 12 dikwandig, 7 vlaams (ca. 2e); voorts 7 fragm. RT tegula; 2 fragm. basaltlava, wsch. RT maalsteen; 2 brokken kalksteen, wsch. RT bouwfragm. Tevens enig LME aw: 4 pingsdorf, 2 andenne (11e-13e); 6 paffrath (ca. 12e).

Diepte antropogene sporen (0)-8 dm -mv. (1)

00(dm) bouwvoor met RT aw en enig LME aw.

04 bruine klei, licht humeus:

alom veel hk en wat verbrande klei.

* Frequent tot 05/08: vuile, rulle, soms humeuze, hk-rijke grijze klei, waarin verbrande klei, bs-gruis en leembrokjes, kiezels en schelpgruis. Ook 4 RT aw.

09/11 grijze klei, afwisselend minder en meer humeus gelaagd.

17/18 venige klei.

20 einde boringen.

Vondst RT aw: 1 terra sigillata, 2 blauwgrijs, 1 rood (ca. 2e).

Datering ondergrens RT sporen 1e eeuw; bovengrens 3e eeuw.

Context de Devel is (net als de Waal) van pre-Romeinse ouderdom. Verspreide bewoning aan de rivier in de RT (tot ca. 250) mag worden aangenomen gezien de talloze losse vondsten langs de oevers aan het oppervlak. Toch zijn er aan de oude stroom slechts enkele nederzettingsterreinen bekend, deze is de enige in het landinrichtingsgebied (113 is een mogelijke tweede). Wellicht zijn voor de afdamming woonterreinen door de schurende werking van het water opgeruimd, zoals ook het geval lijkt te zijn geweest met RT nederzettingen aan de Waal (zie site 50). (2) Zie de nabije sites voor de LME vondsten.

Waardering zeldzaamheid 4 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 2 (c):

4 x 3 + 2 = 14 punten.

a RT vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

b zeer recent deels verploegd, zie noot 1; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van verspreide RT bewoning aan de Devel (sites 88 en 113; vgl. ook de ME sites 83-87, 89, 91, 93, 101, 105, 110-111, met (wsch.) RT vondsten).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) Aan het oppervlak was tijdens onze kartering in 1988 duidelijk te zien dat door recent ploegen intacte RT grondsporen waren aangesneden (vuile klei in de bouwvoor). Het RT woonniveau lijkt toen het perceel nog grasland was dus vrij hoog, op 3-4 dm -mv, hebben gelegen.

(2) Bij dit idee gaan we er van uit dat de RT woonplaatsen -zoals hier- bij voorkeur aan een buitenbocht van de meanderende riviertjes waren gesitueerd. Een ligging aan de stroom biedt immers meer gemak en economisch voordeel dan de situering aan een (modderige) binnenbocht, als de rivier tenminste een rustig regiem kent.

Cat.nr. 89

Site LME, nederzettingsterrein
Code BOOR 21-49
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.95/427.43
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de r-oever van de Devel aan een buitenbocht, tussen de bedding en een evenwijdige polderweg (Develweg, v/h Kerksteeg).
Reliëf de site ligt op de w. uitloper van een oeverwal langs de Devel, een 20-50 m brede welving ten z. van de weg, met de vrij vlakke, verploegde top 4 dm boven het achterliggende komgebied (ten n. van het rangeerterrein Kijfhoek). De glooiing loopt geleidelijk af tot aan het water.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.
Terrein een smal perceel bouwland tussen weg en bedding. Aan de o-kant van het perceel verheft zich de w-flank van een huiswerf (90).
Areaal 80 x 30 m, evenwijdig aan de Devel, aansluitend op 90. Het areaal betreft een dichte, langgerekte LME vondstconcentratie over het midden van het perceel, op geploegde grond.
Vondst 88 pingsdorp, 82 kogelpot, 94 andenne (11e-13e); 230 paffrath (ca. 12e); 19 protosteengoed (13e); 5 steengoed, 131 grijs, 61 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT). Tevens 1 RT aw, geverfd.
Diepte antropogene sporen (0)-8 dm -mv.
00(dm) bouwvoor met o.m. LME aw.
04 bruine klei, licht humeus:
alom veel (soms grof) hk, soms wat verbrande klei en bs-gruis.
* Lokaal tot 05/07: wat vuile, humeuze, hk-rijke grijze klei, waarin verbrande klei, leembrokjes en wat bot.
07/10 grijze klei, veelal met humeuze bandjes:
incidenteel wat fijn hk (tot 08).
11/14 venige klei, overgaand in kleilig veen en veen.
20 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Aan de buitenbocht alhier is een aantal sites uit deze periode gekarteerd. Zie 88 voor de RT vondst (vgl. de nabije sites 83, 91, 94).

Waardering zeldzaamheid 4 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 3 (c):

4 x 2 + 3 = 11 punten.

a LME site; gezien vondstconcentratie en grondsporen zeker een nederzetting. 1 extra punt voor de omvang (meer huisplaatsen?).

b sterk verploegd; org. materiaal is wellicht redelijk bewaard (GWT III-VI).

c element van een kleine concentratie LME sites van voor de bedijking aan de r-oever van de Devel (sites 83, 89, 91-92; wellicht 90, 93-94).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 90

Site huiswerf, LME en NT
Code BOOR 21-50
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.06/427.39
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de r-oever van de Devel aan een buitenbocht, tussen de bedding en een evenwijdige polderweg (Develweg, v/h Kerksteeg), waarlangs hier enige landelijke bebouwing voorkomt.
Reliëf de werf ligt op een hier ca. 70 m brede oeverwal langs de Devel ten z. van de weg, die geleidelijk afloopt tot aan het water. Door allerlei grondwerk (zoals de aanleg van huiswerven en de recente egalisatie van erven aan de weg) is een golvend terrein ontstaan en heeft de ca. 10 dm hoge oeverwal zijn kruinige aspect verloren.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.
Terrein de werf ligt, enigszins van de weg af, grotendeels in een perceel bouwland (tuinderij). De w-flank strekt zich uit tot in de akker waarin 89 ligt. De no-kant gaat schuil onder een opgehoogd recent erf aan de weg, t.p. met kassen bebouwd. Op de werf stond tot in deze eeuw een boerderij.
Onderzoek in 1975 is t.p. door de OWZW een LME en NT vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (XX/7). De site ligt met 91 in een door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerde strook langs de Devel (De Vries e.a. 1985).
Areaal de ovale ophoging meet 70 x 50 m. De w-flank van de werf sluit aan op 89. De werf ligt evenwijdig aan de Devel en de parallelle weg.
Hoogte de werf verheft zich ca. 10 dm boven het terrein langs de Devel. De ophoging heeft op het z. en w. een nogal steile, elders een tamelijk vlakke helling.
Zicht de geprononceerde werf is uitstekend zichtbaar, afgezien van de overdekte en bebouwde no-flank. De ligging pal aan de Develbedding is zeer karakteristiek.
Vondst op de onbegroeide grond van de werf naast zeer veel NT aw ook veel LME aw: 3 pingsdorp, 4 andenne (11e-13e); 8 paffrath (ca. 12e); 3 protosteengoed (13e); 7 steengoed, 104 grijs, 78 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT).
Diepte antropogene sporen 0-13 dm -mv, in het centrum van de werf.
00(dm) tuingrond met NT aw en bs-brokjes, LME aw en recent afval.
* Incidenteel tot 07: een pakket NT bs-puin.
03 bruine licht humeuze klei (ophoging, niet duidelijk gelaagd): alom vrij veel hk en bs-gruis, incidenteel wat bot en NT aw.
* Lokaal tot 06/08: vuile, humeuze, hk-rijke grijze klei, waarin bs-brokjes (NT?). Enig NT aw en 2 LME aw.
08/11 grijze klei:
frequent veel (ook grof) hk, soms fosfaatvlekjes, wat fijn bs-gruis en verbrande klei.
12/13 grijze humeuze klei, aan de top zeer compact, soms met vezelige, humeuze laagjes.
14/20 venige klei, overgaand in kleilig veen. Plaatselijk humeuze of baggerige klei met laagjes riet en gyttja.
30 einde boringen.
Vondst 2 LME aw, grijs (vanaf 13e).

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw. (1)

Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht bevond zich ten dele aan de Develbocht alhier en bestond verder uit een kerkbuurtje verder zuidwaarts aan de Devel. Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. Het oudere LME aw betreft deze eerdere fase (vgl. noot 1).

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 4 (c), beleving 8 (d): $3 \times 4 + 4 + 8 = 24$ punten.

a jonge LME en NT vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

b plaatselijk overdekt geraakt en verder licht aangetast door groundbewerking; wsch. zijn ondiepe LME grondsporen lokaal verstoord bij de NT bewoning; org. materiaal is wsch. slecht bewaard, ook onderin de ophoging (GWT VII).

1 extra punt voor de gaafheid van het ophogingspakket.

c element van een kleine concentratie in oorsprong LME woonplaatsen, meest werven, van na de bedijking aan de r-oever van de Devel (sites 90-94).

1 extra punt voor de ligging tussen oudere LME sites, van voor de bedijking.

d de werf is enigszins overdekt, maar verder uitstekend zichtbaar.

4 extra punten: 2 punten voor de karakteristieke ligging aan het water op een oeverwal en idem voor de zichtbaarheid van andere werven nabij (91, 92, 94).

Bestemming voorgesteld wordt het terrein tussen Devel en Develweg dat de sites 90, 91 en 92 omvat, wettelijk te beschermen als archeologisch monument.

(1) Aan de Devel is geen van de voorkomende huiswerven binnen of buiten het landinrichtingsgebied archeologisch uitgebreid onderzocht. In de Zw. Waard heeft alleen in de ophoging van de Waalneshoeve te H.I.-Ambacht een grondig bodemonderzoek plaatsgevonden, uitgevoerd door de OWZW. Hierbij bleek dat deze huiswerf wsch. kort na de bedijking van de waard is opgeworpen, althans niet dateert van daarvoor (Alders 1982; OWZW XIV/1).

Buiten de Zw. Waard zijn op IJsselmonde nog enkele huiswerven onderzocht. Ook in die gevallen bleken de ophogingen als zodanig te dateren van na de bedijking van het betreffende gebied (zie bijv. 1 en 23).

Mede gezien het feit dat de bedijking van de Zw. Waard heeft plaatsgevonden na een inundatie van enige decennia, voor welke periode een bewoningshiaat mag worden aangenomen, en voorts in aanmerking genomen dat het zeer onwaarschijnlijk lijkt dat ophogingen van voor de overstroming, gesteld dat die al bestonden, tijdens die inundatie bewaard zouden zijn gebleven, gaan wij er dan ook van uit dat de thans aanwezige werven in de waard van na de bedijking dateren. Het gaat o.i. hier dus niet om voormalige 'terpen', die in onbedijkte gebieden woonplaatsen tegen hoge vloedten moesten beschermen, zoals bekend uit streken die geheel onder mariene invloed stonden.

Aangezien vele werven in de Zw. Waard zijn aangelegd aan de oevers van Waal en Devel, vaak op oude oeverwallen, die ook voor de inundatie uitgelezen woonplaatsen vormden (vgl. hier de nabije sites 89 en 91), kunnen zich onder(in) de ophogingen echter wel degelijk bewoningssporen in situ bevinden van voor de overstroming ca. 1315. Omdat de werven met lokaal voorhanden grond zullen zijn opgeworpen, is het voorkomen van ouder ME materiaal in het ophogingspakket evenmin verwonderlijk.

Hoewel proefputjes en boringen in enige werven aan Waal en Devel inderdaad ook aw hebben opgeleverd van voor de bedijking van de Zw. Waard, mag dit materiaal als secundair worden beschouwd zolang niet is komen vast te staan dat het primair is gerelateerd aan woonniveau's in het ophogingspakket.

Cat.nr. 91

Site huiswerf, LME (met RT vondsten)
Code BOOR 21-51
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.17/427.34
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de r-oever van de Devel aan een buitenbocht, tussen de bedding en een evenwijdige polderweg (Develweg, v/h Kerksteeg), waarlangs hier enige landelijke bebouwing voorkomt.
Reliëf de werf ligt op een hier ca. 70 m brede oeverwal langs de Devel ten z. van de weg, die geleidelijk afloopt tot aan het water. Door allerlei grondwerk (zoals de aanleg van huiswerven en de recente egalisatie van erven aan de weg) is een golvend terrein ontstaan en heeft de ca. 10 dm hoge oeverwal zijn kruinige aspect verloren.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein de werf ligt, enigszins van de weg af, overwegend in een perceel bouwland (tuinderij). De w-kant van de werf gaat schuil onder een bewoond recent erf aan de weg, t.p. deels met schuren bebouwd, overigens verhard, dat is opgehoogd tot het niveau van de weg.
Onderzoek in 1975 is t.p. door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (XX/6), waarna men enig bodemonderzoek heeft verricht (proefputjes en boringen). De site ligt met 90 in een door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerde strook langs de Devel (De Vries e.a. 1985).

Areaal 60 x 30 m, incl. de overdekte westflank. De werf ligt evenwijdig aan de Devel en de parallelle weg.
Hoogte de ophoging ligt ca. 6 dm boven het aanliggende terrein langs de Devel. De z-flank (waterkant) is vrij steil, de andere flanken in het bouwland vertonen tamelijk glooiende vlakke hellingen.
Zicht de vrij lage ophoging is goed zichtbaar, afgezien van de overdekte en deels bebouwde w-flank. De ligging pal aan de Develbedding is zeer karakteristiek.
Vondst op de onbegroeide grond van de werf naast wat NT aw veel LME aw: 41 pingsdorp, 44 kogelpot, 27 andenne (11e-13e); 114 paffrath (ca. 12e); 7 protosteengoed (13e); 12 steengoed, 140 grijs, 56 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT).
1975 ook enig RT aw: 1 geveerd, 2 rood, 1 ruwwandig, 1 dikwandig.
Diepte 1975: antropogene sporen (deels ophogingslagen) tot ca. 12 dm -mv.

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 90, noot 1); gezien het onderzoek zijn t.p. ook LME sporen aanwezig van voor de overstroming van de Zw. Waard ca. 1315. In de NT was de werf wsch. niet of nauwelijks bewoond.
Context de ophoging als zodanig betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was in het binnenland geconcentreerd op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht bevond zich ten dele aan de Develbocht alhier en bestond verder uit een kerkbuurtje verder zuidwaarts aan de Devel. De oudere LME vondsten, wsch. ook grondsporen onder(in) de ophoging betreffen de bewoning van de waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren ook toen geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Aan de buitenbocht alhier is een aantal sites uit deze periode gekarteerd. Zie 88 voor de RT vondsten (vgl. de nabije sites 83, 89, 94).

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 5 (c),
beleving 7 (d): $3 \times 4 + 5 + 7 = 24$ punten.

a LME vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

b deels overdekt geraakt en wsch. lokaal beschadigd door de bouw van schuren
etc.; overigens licht aangetast door grondbewerking; organisch materiaal is
wsch. slecht bewaard, ook onderin de ophoging (GWT VI).

1 extra punt voor de overwegende gaafheid van het ophogingspakket.

c element van een concentratie LME sites aan de r-oever van de Devel (sites
83, 89-94), deels reeds of uitsluitend woonplaatsen van voor de bedijking.

2 extra punten voor de samenhang van deze site met de LME bewoning zowel voor
als na de bedijking.

d de lage werf is deels overdekt, maar overigens goed zichtbaar.

4 extra punten: 2 punten voor de karakteristieke ligging aan het water op een
oeverwal en idem voor de zichtbaarheid van andere werven nabij (90, 92, 94).

Bestemming voorgesteld wordt het terrein tussen Devel en Develweg dat de
sites 90, 91 en 92 omvat, wettelijk te beschermen als archeologisch monument.

Cat.nr. 92

Site huiswerf, LME en NT
Code BOOR 21-52
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.30/427.21
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de r-oever van de Devel aan een buitenbocht, tussen de bedding en een evenwijdige polderweg (Develweg, v/h Kerksteeg), waarlangs hier enige landelijke bebouwing voorkomt.
Reliëf de werf ligt op een hier ca. 70 m brede oeverwal langs de Devel ten z. van de weg, die geleidelijk afloopt tot aan het water. Door allerlei grondwerk (zoals de aanleg van huiswerven en de recente egalisatie van erven aan de weg) is een golvend terrein ontstaan en heeft de ca. 10 dm hoge oeverwal zijn kruinige aspect verloren.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.
Terrein de werf ligt bij de weg, grotendeels in een tweetal aansluitende percelen bouwland (tuinderij). Het nw-deel van de werf gaat schuil onder een erf aan de weg dat recent is vergroot, geëgaliseerd en deels met schuren bebouwd.
Onderzoek in 1975 is t.p. door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (XX/8). De site is door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd (De Vries e.a. 1985).
Areaal de omvangrijke, vrij onregelmatige ophoging strekt zich 100 m uit langs de weg en van de weg naar het z.w. 100 m in de percelen bouwland.
Hoogte de ophoging verheft zich ca. 9 dm boven het aanliggende terrein. In het bouwland heeft de werf glooiende flanken. (1)
Zicht de ophoging is goed zichtbaar, afgezien van de overdekte nw-flank. De ligging nabij de Develbedding is zeer karakteristiek.
Vondst op de geploegde grond van de werf naast wat NT aw veel LME aw: 14 pingsdorp, 18 kogelpot, 9 andenne (11e-13e); 32 paffrath (ca. 12e); 4 protosteengoed (13e); 21 steengoed, 115 grijs, 76 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT).
Diepte antropogene sporen (0)-12 dm -mv, in het zo-deel van de werf.
00(dm) tuingrond met NT en LME aw.
03 bruine klei, licht humeus (ophoging, niet duidelijk gelaagd): alom veel fijn hk en bs-gruis en wat bot.
* Soms tot 05/07: sterk humeuze, soms baggerige, hk-rijke klei, waarin bs-brokjes en fosfaatvlekjes. Enig NT aw en 3 LME aw.
07/10 grijze klei: soms wat fijn hk, bs-gruis en verbrande klei, incidenteel fosfaatvlekjes.
11/13 grijze, vrij zandige, humeuze klei, plaatselijk aan de top zeer compact, soms met humeuze en zandige bandjes.
14/16 venige klei, overgaand in kleilig veen.
20 einde boringen.
Vondst 3 LME aw: 1 grijs, 2 rood (vanaf 13e). Voorts enig NT aw.
Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 90, noot 1); gezien het onderzoek zijn t.p. ook LME sporen aanwezig van voor de overstroming van de Zw. Waard ca. 1315.
Context de ophoging als zodanig betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was in het binnenland geconcentreerd op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige

verhoging. De bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht bevond zich ten dele aan de Develbocht alhier en bestond verder uit een kerkbuurtje verder zuidwaarts aan de Devel. De oudere LME vondsten, wsch. ook grondsporen onder(in) de ophoging betreffen de bewoning van de waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren ook toen geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Aan de buitenbocht alhier is een aantal sites uit deze periode gekarteerd.

Waardering zeldzaamheid 4 (a), gaafheid 4 (b), samenhang 5 (c), beleving 8 (d): $4 \times 4 + 5 + 8 = 29$ punten.

a LME en NT vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.

1 extra punt voor de omvang (in oorsprong twee werven? zie noot 1).

b deels overdekt geraakt en wsch. lokaal beschadigd bij de bouw van schuren etc.; verder licht aangetast door de grondbewerking; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard, ook onderin de werf (GWT VI).

1 extra punt voor de overwegende gaafheid van het ophogingspakket.

c element van een concentratie LME sites aan de r-oever van de Devel (sites 83, 89-94), deels reeds of uitsluitend woonplaatsen van voor de bedijking.

2 extra punten voor de samenhang van deze site met de LME bewoning zowel voor als na de bedijking.

d de werf is deels overdekt, maar verder uitstekend zichtbaar.

4 extra punten: 2 punten voor de karakteristieke ligging aan het water op een oeverwal en idem voor de zichtbaarheid van andere werven nabij (90, 91, 94).

Bestemming voorgesteld wordt het terrein tussen Devel en Develweg dat de sites 90, 91 en 92 omvat, wettelijk te beschermen als archeologisch monument.

(1) Tussen het zo- en het nw-deel van de werf is een ca. 3 dm lager 'zadel' aanwezig: wellicht bestaat de werf dus uit verschillende ophogingen die later aan elkaar zijn vastgegroeid.

Cat.nr. 93

Site LME, wsch. nederzettingsterrein (verm. ook NT)
Code BOOR 21-38
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.42/427.08
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging bij de r-oever van de Devel, aan een polderweg die hier een haakse bocht maakt (Develweg, v/h Kerksteeg). Recent is in het verlengde van de weg, langs de z-kant van het rangeerterrein Kijfhoek, een fietspad aangelegd.

Reliëf de site ligt aan de o-kant van een naar het z. en o. breed uitwaaiierende zwakke glooiing, de o. uitloper van een oeverwal langs de Devel. Ten z. van de site loopt deze af naar een verlande kreekbedding, waardoor (verder naar het w.) een oude molensloot loopt, die uitkomt in de Devel (vgl. 94).

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein overwegend een recent aangelegde strook grasland met fietspad, aan de n-kant begrensd door een brede, nieuwe watergang (rand van het NS-emplacement Kijfhoek) en aan de z-kant door een bermsloot. Verder beslaat de site ten z. van deze sloot een aangrenzend deel van een perceel bouwland.

Onderzoek in 1982, bij het graven van de bermsloot en het cunet voor het fietspad, is door de HVB i.s.m. het BOOR in de slootkanten en de uitgeworpen grond veel LME en NT aw ontdekt (BOOR 21-38; Van Trierum e.a. 1988, 70 [nr.120], 92 [nr.235]). (1)

Areaal verm. 40 x 40 m. Het areaal is gebaseerd op de gegevens van 1982 en op boringen, uitgaande van een strook met LME vondsten langs de bermsloot in het bouwland, op geplogde grond.

Vondst 3 pingsdorf, 1 andenne (11e-13e); 7 paffrath (ca. 12e); 13 steengoed, 74 grijs, 16 rood (14e-15e). Voorts enig NT aw. Tevens 1 RT aw, amfoorpunt. (2)

Diepte antropogene sporen (0)-9 dm -mv. (3)

00(dm) bouwvoor met o.m. LME aw.

03 bruine klei, licht humeus:

frequent wat fijn hk en bs-gruis. Ook 2 LME aw.

* Incidenteel tot 06: vuile, hk-rijke grijze klei waarin bs-brokkjes, leisteen en verbrand bot.

06/07 grijze klei:

incidenteel wat fijn hk en bs-gruis.

09/11 venige klei, overgaand in veen.

20 einde boringen.

Vondst 2 LME aw, rood (vanaf 13e).

Datering ME en NT sporen vanaf de 14e tot in de 16e eeuw (vooral gezien de vondsten uit 1982, zie noot 1). (4)

Context de site betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, veelal op een kunstmatige verhoging. De bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht bevond zich ten dele aan de Develbocht nabij deze site en bestond verder uit een kerkbuurtje aan de Devel. Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. Het oudere LME aw betreft deze eerdere fase (vgl. noot 3).

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 4 (c):

$3 \times 2 + 4 = 10$ punten.

a jonge LME en NT vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen wsch. een nederzetting.

b doorgraven (bermsloot), wellicht ook bij aanleg van de watergang langs het NS-rangeerterrein, verder deels vernield dan wel overdekt geraakt bij de aanleg van het fietspad, en overigens deels verploegd.

c element van een kleine concentratie in oorsprong LME woonplaatsen, meest werven, van na de bedijking aan de r-oever van de Devel (sites 90-94).

1 extra punt voor de ligging bij LME sites van voor de bedijking, zie 92.

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) In 1975 zijn door de OWZW rond de lokatie verspreide LME vondsten op bouwland aangetroffen (XX/1).

(2) 1982: in de ontsluiting en uitgeworpen grond veel LME en NT aw, vooral 14e-16e; voorts vele bakstenen (14e-16e) en stukken plavuis (15e-16e) en leipan.

(3) Bij de verkenning in 1982 zijn geen grondsporen waargenomen.

(4) Gezien de oudere LME vondsten en de ligging bij 92, op de uitloper van een oeverwal, zijn t.p. wellicht ook LME sporen van voor de overstroming ca. 1315 aanwezig.

Cat.nr. 94

Site huiswerf (bewoond), NT en wsch. LME
Code BOOR 21-53
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.35/427.05
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging bij de r-oever van de Devel (buitenbocht), naast een daarin uitmondende oude molensloot, aan een polderweg (Develweg, v/h Kerkweg).

Reliëf de site ligt aan de z-kant van een naar het z. en o. breed uitwaaierende zwakke glooiing, de o. uitloper van een oeverwal langs de Devel. Direct ten z. van de site daalt het terrein verder af naar een verlande kreekbedding, waardoor de molensloot loopt.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein de werf ligt aan de weg op een bewoond erf. Het centrum is bebouwd met een in de huidige vorm 19e-20e eeuwse boerderij. De flanken zijn deels onbebouwd. De o-flank reikt tot onder de weg.

Onderzoek in 1976 is het terrein verkend door de OWZW (XX/21).

Areaal de ovale ophoging meet 50 x 30 m (de lengte tot de weg gerekend). De werf is dwars op de weg gericht, evenwijdig aan de molensloot.

Hoogte het woonplatform ligt ca. 5 dm boven het omliggende terrein en vertoont rondom glooiende hellingen.

Zicht de ophoging op het vrij gaaf bewaarde erf is goed zichtbaar. De werf geeft een historische dimensie aan de traditionele bebouwing, temeer daar de lengterichting van werf en boerderij overeenstemmen. Een duidelijke welving van het wegdek voor het erf toont dat de werf zich in feite tot hier uitstrekt (vgl. Terrein).

Vondst verspreid rond het erf, op geploegde grond, naast NT aw ook LME aw: 1 pingsdorp (11e-13e); 1 paffrath (ca. 12e); 2 protosteengoed (13e); 4 steengoed, 8 grijs, 6 rood (vanaf 13e). Tevens 1 RT aw, geverfd.

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 90, noot 1). (1)

Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht, meest op werven, bevond zich ten dele aan de Develbocht bij de site en bestond verder uit een kerkbuurtje verder zuidwaarts aan de Devel. Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. Het oudere LME aw betreft deze eerdere fase (vgl. noot 1).

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.

Bestemming geen voorstel.

(1) Gezien de vondsten bij de werf en de ligging bij 92, op de uitloper van een oeverwal, zijn onder(in) de ophoging wellicht LME sporen van voor de overstroming ca. 1315 aanwezig.

Cat.nr. 95

Site LME, wsch. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-54
Lokatie top. kaartblad 37H, coördinaten 99.94/426.78
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de r-oever van de Devel aan een binnenbocht, ten w. van de kleine oude woonkern van Kijfhoek.
Reliëf de site ligt op een zich oostwaarts verbredende oeverwal langs de Devel, hier een 30-50 m brede welving met de kruin 5 dm boven het achterliggende komgebied. De naar de Devel aflopende glooiing eindigt in een steile kant.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een perceel bouwland.

Onderzoek in 1975 is t.p. door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (XX/4).

Areaal 50 x 30 m, evenwijdig aan de Devel. Het areaal betreft een vage en lichte, langwerpige LME vondstconcentratie op geploegde grond.

Vondst 21 pingsdorp, 16 kogelpot, 14 andenne (11e-13e); 54 paffrath (ca. 12e); 3 protosteengoed (13e); 3 steengoed, 28 grijs, 10 rood (vanaf 13e).

Diepte onbekend. T.p. konden geen boringen worden uitgevoerd.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Aan de r-oever van de Devel is op de oeverwal onder Kijfhoek een aantal sites uit deze periode gekarteerd.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

3 x 3 + 3 = 12 punten.

a LME vindplaats, gezien de vondstconcentratie wsch. een nederzetting.

b wsch. deels verploegd; org. materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VII).

c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking aan de r-oever van de Devel (sites 95-96, 100, 103-105; wellicht 97, 101-102).

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 96

Site LME, nederzettingsterrein
Code BOOR 21-55
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.03/426.68
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de r-oever van de Devel aan een binnenbocht, ten w. van de kleine, oude landelijke woonkern van Kijfhoek.
Reliëf de site ligt op een zich oostwaarts verbredende oeverwal langs de Devel, hier een 30-50 m brede welving met de kruin 5 dm boven het achterliggende komgebied. De naar de Devel aflopende glooiing eindigt in een steile kant.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een perceel bouwland.
Onderzoek in 1975 is t.p. door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (XX/5). De site ligt met 97 t/m 99 in een door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerde strook langs de Devel (De Vries e.a. 1985).

Areaal 70 x 30 m, evenwijdig aan de Devel, aansluitend op 97. Het areaal betreft een langgerekte, vrij vage LME vondstconcentratie op geploegde grond.
Vondst 31 pingsdorp, 4 kogelpot, 27 andenne (11e-13e); 65 paffrath (ca. 12e); 3 protosteengoed (13e); 25 grijs, 13 rood (vanaf 13e).
Diepte antropogene sporen (0)-8 dm -mv.
00(dm) bouwvoor met LME aw.
03/04 bruine klei, licht humeus:
frequent wat hk en bs-gruis, soms wat verbrande klei. Ook 1 LME aw.
* Lokaal tot 06/07: vuile, humeuze, rulle, hk-rijke grijze klei, waarin wat bs-gruis, verbrande klei en bot.
07/09 grijsbruine klei, soms met humeuze bandjes:
incidenteel wat fijn hk (tot 08).
15/17 geulafzettingen (grijze klei en zand, gelaagd).
25 einde boringen.
Vondst 1 LME aw, paffrath (ca. 12e).

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.
Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Aan de r-oever van de Devel is op de oeverwal onder Kijfhoek een aantal sites uit deze periode gekarteerd.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):
3 x 3 + 3 = 12 punten.
a LME vindplaats, gezien vondstconcentratie en grondsporen een nederzetting.
b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VII).
c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking aan de r-oever van de Devel (sites 95-96, 100, 103-105; wellicht 97, 101-102).
Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

Cat.nr. 97

Site huiswerf, LME (wellicht ook NT)
Code BOOR 21-56
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.08/426.65
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de r-oever van de Devel, bij het w-einde van de daarlangs gelegen kleine oude woonkern van Kijfhoek, achter de kerk (zie 99).
Reliëf de site ligt op een zich westwaarts versmallende, hier ca. 80 m brede oeverwal langs de Devel, waarvan de top (zoals te zien in het naburige bouwland) 5 dm boven het achterliggende komgebied reikt. De naar de Devel aflopende glooiing eindigt in een steile kant.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein de werf ligt in een klein, deels door greppels omgeven perceel grasland aan de Devel. Het perceel grenst oostelijk aan 98 en 99 en westelijk aan 96.

Onderzoek in 1976 zijn in het grasland op de werf door de OWZW proefputjes gegraven en boringen gezet (XX/18; BOOR, dossier OWZW). De werf ligt met 96, 98 en 99 in een door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerde strook langs de Devel (De Vries e.a. 1985).

Areaal de ongeveer cirkelvormige ophoging meet 50 x 50 m en reikt tot aan de Develbedding en de perceelgrenzen.

Hoogte de werf verheft zich ca. 15 dm boven de oeverwal en vertoont rondom glooiende flanken.

Zicht de bultige, geprononceerde ophoging is uitstekend zichtbaar. De ligging pal aan de (droge) Develbedding op de goed waarneembare oeverwal is zeer karakteristiek.

Vondst uit de baggerspecie van een geschoond slootje in de droge bedding onderlangs de werf naast wat NT aw ook enig LME aw: 1 pingsdorp, 1 andenne (11e-13e); 2 paffrath (ca. 12e); 1 steengoed, 4 grijs, 5 rood (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen (0)-14 dm -mv, in het centrum van de werf.
00(dm) topzode met enig NT aw. (1)

03 bruine klei, licht humeus (ophoging):
frequent veel fijn hk en bs-gruis, soms wat verbrande klei en lemige brokjes. Ook 2 LME aw.

07/09 geleidelijk grijzere klei, licht humeus (ophoging):
frequent wat fijn hk, bs-gruis, verbrande klei en leembrokjes.
Nb op 11 een groot brok LME rode baksteen.

10/15 compacte grijsbruine klei, licht humeus, soms met humeuze bandjes:
incidenteel vrij veel fijn hk (tot 14).

13/17 geulafzettingen (grijze klei en zand, gelaagd), plaatselijk met
baggerige kleilaagjes en gyttja.

30 einde boringen.

Vondst 2 LME aw, grijs (vanaf 13e); voorts een brok rode LME baksteen.
1976: aangeboord een fundering van zachte rode LME baksteen, ten minste 5 m lang. (2)

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 90, noot 1). (3)
In de NT was deze werf wsch. niet of nauwelijks bewoond (vgl. noot 1).

Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige

verhoging. De bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht bestond in hoofdzaak uit een (nog aanwezig) kerkbuurtje langs de Devel. Ook voor de waard ca. 1315 overstromde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. Het oudere LME aw betreft deze eerdere fase (vgl. noot 3).

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 5 (b), samenhang 4 (c), beleving 9 (d): $3 \times 5 + 4 + 9 = 28$ punten.

a jonge LME vindplaats, gezien vondstconc. en grondsporen een nederzetting.
b wsch. bij de groundbewerking, evt. ook bij NT bewoning enigszins aangetast; org. materiaal is wsch. slecht bewaard, ook onderin de ophoging (GWT VII).
1 extra punt voor de gaafheid van het ophogingspakket.

c element van een nog bestaand, kort LME bewoningslint van na de bedijking aan de r-oever van de Devel (sites 97-99, 101-103).

1 extra punt voor de ligging tussen LME sites van voor de bedijking.

d de hoge werf is uitstekend zichtbaar.

4 extra punten: 2 punten voor de karakteristieke ligging aan de Devel op een oeverwal en idem voor de zichtbaarheid van andere werven nabij (98, 99).

Bestemming voorgesteld wordt het terrein van de werf wettelijk te beschermen als archeologisch monument.

(1) Hoewel sporen van NT bebouwing niet zijn aangeboord, staat op de kaart van Margadant (bijlage bij Regt 1848) op of bij de werf bebouwing aangegeven.

(2) Bij ons booronderzoek is deze fundering niet gelokaliseerd. Het onderzoek door de OWZW in de werf heeft ook ouder LME aw opgeleverd (pingsdorf e.d.), uit de periode voor de overstroming van de waard ca. 1315 (vgl. 90, noot 1).

(3) Gezien de vondsten in de bedding en in de ophoging zelf (zie noot 2) en de ligging tussen 96 en 100, op een oeverwal, zijn onder(in) de ophoging wellicht LME sporen van voor de overstroming ca. 1315 aanwezig.

Cat.nr. 98

Site huiswerf (bewoond), NT en wsch. LME
Code BOOR 21-57
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.12/426.61
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de r-oever van de Devel, aan de w-kant van de daarlangs gelegen kleine oude woonkern van Kijfhoek, naast de kerk (zie 99).

Reliëf de site ligt op een zich westwaarts versmallende, hier ca. 80 m brede oeverwal langs de Devel, waarvan de top (zoals te zien in het naburige bouwland) 5 dm boven het achterliggende komgebied reikt. De naar de Devel aflopende glooiing eindigt in een steile kant.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein de werf ligt aan de weg op een klein woonperceel, pal langs de Develkant. Het centrum van de ophoging is bebouwd met een oud woonhuisje (voorm. kosterwoning). De flanken worden als tuin gebruikt. Ten w. grenst het perceel aan 97, ten n. aan 99.

Onderzoek in 1976 is het terrein verkend door de OWZW (XX/19). De werf ligt met 96, 97 en 99 in een door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerde strook langs de Devel (De Vries e.a. 1985).

Areaal de ovale ophoging meet 40 x 20 m en ligt evenwijdig aan de Devel.
Hoogte de werf verheft zich ca. 10 dm boven de onbebouwde oeverwal ten w. De z-flank (Develkant) is steil, de andere zijden hebben glooiende hellingen.

Zicht de bescheiden ophoging op het gaaf bewaarde woonperceeltje is goed zichtbaar. De werf vormt een eenheid met het historische woonhuis, daar de lengterichting overeenstemt. De ligging aan de (droge) Develbedding, naast het kerkje is zeer karakteristiek.

Vondst uit de baggerspecie van een geschoond slootje in de droge bedding onderlangs de werf naast wat NT aw ook enig LME aw: 1 steengoed, 2 grijs (w.o. een halve kruik), 1 rood (vanaf 13e).

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 90, noot 1). (1)

Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht bestond in hoofdzaak uit een (nog aanwezig) kerkbuurtje langs de Devel. Het huis staat als oude kosterwoning in directe relatie tot het naastgelegen kerkje. Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde was de ME bewoning aan de rivieren geconcentreerd. De nabije sites 96 en 100 betreffen deze fase (vgl. noot 1).

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.

Bestemming geen voorstel.

(1) Gezien de ligging tussen 96 en 100, op een oeverwal, zijn onder(in) de ophoging evt. LME sporen van voor de overstroming ca. 1315 aanwezig.

Cat.nr. 99

Site kerkwerf (bebouwd), LME en NT
Code BOOR 21-58 (ROB 38C-60z)
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.13/426.64
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging bij de r-oever van de Devel, aan de w-kant van de daarlangs gelegen kleine oude woonkern van Kijfhoek, nabij de aansluiting van een polderweg (Develweg, v/h Kerkweg) op een weg langs de bedding (ook Develweg, v/h Korte Steeg), hier tevens oude boezemkade.

Reliëf de site ligt op een zich westwaarts versmallende, hier ca. 80 m brede oeverwal langs de Devel, waarvan de top (zoals te zien in het naburige bouwland) 5 dm boven het achterliggende komgebied reikt.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein de werf betreft een klein, door greppels omgeven kerkhof aan de polderweg. Het centrum van de ophoging wordt ingenomen door een laatgotisch eenbeukig kerkje met smal koor. De flanken zijn in gebruik als begraafplaats. Het kerkhof grenst ten w. en ten z. aan 97, resp. 98.

Onderzoek in 1970 is het terrein verkend door de ROB (38C-60z). De werf ligt met 96 t/m 98 in een door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerde strook langs de Devel (De Vries e.a. 1985).

Areaal de ovale ophoging meet 40 x 25 m en ligt evenwijdig aan de Devel.
Hoogte de werf verheft zich ca. 1,5 m boven de onbebouwde oeverwal ten w. (ca. 1 m boven de nabije kade) en heeft glooiende hellingen.

Zicht de flinke ophoging op het oude kerkhof is zeer goed zichtbaar. De werf vormt een eenheid met het niet-georiënteerde LME kerkje doordat de lengterichting overeenstemt. De ophoging wordt geaccentueerd door greppels langs de kanten van het kerkhof.

Datering de ophoging is ten minste zo oud als het kerkje, in aanleg uit de tweede helft van de 14e eeuw (baksteenformaat: 25 x 12 x 6 cm). (1)

Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht bestond in hoofdzaak uit een (nog aanwezig) buurtje langs de Devel bij dit kerkje. Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. De nabije sites 96 en 100 betreffen deze fase (vgl. noot 1).

Waardering gezien het huidige terreingebruik niet gewaardeerd.

Bestemming geen voorstel.

(1) Gezien de ligging tussen 96 en 100, op een oeverwal, zijn onder(in) de ophoging evt. LME sporen van voor de overstroming ca. 1315 aanwezig.

Cat.nr. 100

Site LME, verm. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-59
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.20/426.61
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging bij de r-oever van de Devel, aan de landzijde van een langs de bedding aanwezige oude boezemkade (Develweg, v/h Korte Steeg), waaraan de kleine oude woonkern van Kijfhoek ligt.
Reliëf de site ligt op een brede oeverwal langs de kade, licht afhellend naar het tot 10 dm lagere achterliggende komgebied, die door allerlei grondwerk (aanleg van kade en huiswerven, egalisatie van erven e.d.) zijn gewelfde voorkomen heeft verloren.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.
Terrein de site betreft de o-kant van een perceel bouwland, maar ligt wsch. hoofdzakelijk in een oostelijk aangrenzend perceel grasland. Tussen beide percelen ligt een kavelslootje.
Onderzoek in 1976 is op de o-rand van het bouwland door de OWZW een LME vondstconcentratie op bouwland aangetroffen (XX/16).
Areaal 50 x 50 m, waarvan 50 x 20 m langs het slootje in het bouwland en 50 x 30 m in het grasland aan de overzijde. Het areaal is gebaseerd op boringen rond de vondstlokatie van 1976.
Vondst verspreid langs het slootje op onbegroeide grond enig LME aw: 12 pingsdorp, 6 kogelpot, 9 andenne (11e-13e); 23 paffrath (ca. 12e); 2 steengoed, 6 grijs, 4 rood (vanaf 13e).
Diepte antropogene sporen (0)-7 dm -mv.
00(dm) topzode en bouwvoor met LME aw.
03/04 bruine klei, licht humeus:
frequent wat fijn hk, bs-gruis en verbrande klei.
* Incidenteel tot 05/07: humeuze klei, waarin wat grof hk en bot.
07/08 grijze wat zandige klei, soms met humeuze bandjes.
10/11 grijze humeuze klei.
12/13 venige klei, overgaand in veen.
20 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.
Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Aan de r-oever van de Devel is op de oeverwal onder Kijfhoek een aantal sites uit deze periode gekarteerd.

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):
2 x 3 + 3 = 9 punten.

a LME vindplaats, gezien de vage en zwakke sporen is bewoning onzeker.
b enigszins doorgraven (sloot) en in het bouwland deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).
c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking aan de r-oever van de Devel (sites 95-96, 100, 103-105; wellicht 97, 101-102).
Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

Cat.nr. 101

Site huiswerf (bewoond), NT en wsch. LME (met RT vondsten)
Code BOOR 21-60 (ROB 38C-59z)
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.32/426.55
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging bij de r-oever van de Devel, aan de landzijde van een langs de bedding aanwezige oude boezemkade (Develweg, v/h Korte Steeg), waaraan de kleine oude woonkern van Kijfhoek ligt.
Reliëf de site ligt op een brede oeverwal langs de kade, licht afhellend naar het tot 10 dm lagere achterliggende komgebied, die door allerlei grondwerk (aanleg van kade en huiswerven, egalisatie van erven e.d.) zijn gewelfde voorkomen heeft verloren.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.
Terrein de werf ligt aan de weg op een bewoond ruim erf. Het centrum is bebouwd met een monumentale boerderij. De brede flanken zijn deels bebouwd en verhard, voor een groot deel echter ook onbebouwd (grasland aan de n-kant).
Onderzoek in 1970 is het terrein verkend door de ROB (38C-59z). Het erf is door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd (De Vries e.a. 1985).
Areaal de ongeveer rechthoekige ophoging meet 80 x 60 m, ligt evenwijdig aan de Devel en reikt tot aan de weg/kade.
Hoogte het woonplatform ligt ca. 15 dm boven het omliggende terrein ten n. van de weg (meer dan 5 dm boven de kade) en heeft aan de landzijden nogal steile kanten.
Zicht de omvangrijke ophoging op het vrij gave erf is vooral vanuit het achterland zeer goed te zien. Werf en boerderij vormen een eenheid doordat de lengterichting overeenstemt.
Vondst uit de baggerspecie van een recent gegraven slootje in de droge bedding onderlangs de kade, ter hoogte van de werf, naast veel NT aw ook veel LME aw: 6 pingsdorp, 5 kogelpot, 4 andenne (11e-13e); 16 paffrath (ca. 12e); 1 protosteengoed (13e); 4 steengoed, 137 grijs, 124 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT).
Tevens enig RT aw: 1 ruwwandig, 2 inheems (1 met zaadafdruk). (1)

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 90, noot 1). (2)
Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De bewoning van het na de bedijking gevormde ambacht bestond in hoofdzaak uit een (nog aanwezig) kerkbuurtje langs de Devel. Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. Het oudere LME aw in de bedding betreft deze eerdere fase (vgl. noot 1). Zie 88 en 113 voor de RT vondsten.

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.
Bestemming geen voorstel.

(1) Verspreid in het bouwland direct ten n. van het erf, op geploegde grond, eveneens LME aw: 6 pingsdorp, 1 kogelpot, 25 paffrath (ca. 12e); 2 andenne (11e-13e); 8 steengoed, 33 grijs (vanaf 13e); 26 rood (idem, evt. deels NT).

(2) Gezien de vondsten bij de werf en de ligging tussen 100 en 103, op een oeverwal, zijn onder(in) de werf wellicht LME sporen van voor de overstroming ca. 1315 aanwezig.

Cat.nr. 102

Site huiswerf (bewoond), NT en wsch. LME
Code BOOR 21-61
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.49/426.48
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging bij de r-oever van de Devel, aan de landzijde van een langs de bedding aanwezige oude boezemkade (Develweg, v/h Korte Steeg), waaraan de kleine oude woonkern van Kijfhoek ligt.
Reliëf de site ligt op een brede oeverwal langs de kade, licht afhellend naar het tot 10 dm lagere achterliggende komgebied, die door allerlei grondwerk (aanleg van kade en huiswerven, egalisatie van erven e.d.) zijn gewelfde voorkomen heeft verloren.
Bodem komafzettingen op oudere oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.
Terrein de werf ligt nabij de weg op een bewoond ruim erf. Het centrum is bebouwd met een monumentale oude boerderij. De flanken zijn voor een groot deel onbebouwd.
Onderzoek in 1976 is het terrein verkend door de OWZW (XX/20). Het erf ligt met 103 in een door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd areaal bij de Devel (De Vries e.a. 1985).
Areaal de licht ovale ophoging meet 60 x 50 m en staat iets van de weg af. De werf is naar de weg gericht, evenwijdig aan de kavelrichting.
Hoogte het woonplatform ligt ca. 10 dm boven het omliggende terrein ten n. van de Develweg (meer dan 5 dm boven de kade) en heeft overwegend glooiende flanken.
Zicht de ophoging op het vrij gave erf is rondom uitstekend zichtbaar. Werf en boerderij vormen een eenheid doordat de lengterichting overeenstemt.
Vondst op geploegde grond langs de oostelijke perceelsloot van het erf naast NT aw ook enig LME aw: 4 pingsdorp, 5 kogelpot, 2 andenne (11e-13e); 5 paffrath (ca. 12e); 1 protosteengoed (13e); 3 steengoed, 12 grijs, 14 rood (vanaf 13e, rood evt. NT).
Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 90, noot 1). (1)
Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht bestond in hoofdzaak uit een (nog aanwezig) kerkbuurtje langs de Devel. Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde, was de bewoning aan de rivieren geconcentreerd. Het oudere LME aw betreft deze eerdere fase (vgl. noot 1).

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.

Bestemming geen voorstel.

(1) Gezien de vondsten bij de werf en de ligging tussen 100 en 103, op een oeverwal, zijn onder(in) de werf wellicht LME sporen van voor de overstroming ca. 1315 aanwezig.

Cat.nr. 103

Site huiswerf (bewoond), LME en NT
Code BOOR 21-62
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.53/426.40
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de r-oever van de Devel aan een buitenbocht, tegen de Develkant van een oude boezemkade langs de bedding (Develweg, v/h Korte Steeg), waaraan de kleine oude woonkern van Kijfhoek ligt.

Reliëf direct ten z.w. van de werf is een steil naar de bedding aflopende helling aanwezig. Aan de z-kant van de ophoging daalt het terrein geleidelijk af naar een verlande kreekbedding (recentelijk deels gedempt) die in de Develbocht uitkomt (vgl. 105).

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein de werf betreft enige kleine woonpercelen aan de weg en enkele aangrenzende bijbehorende stukjes gras- en bouwland (moestuinen e.d.) bij de bedding. De ophoging is langs de weg grotendeels bebouwd.

Onderzoek in 1976 zijn op een flank door de OWZW LME vondsten op bouwland aangetroffen (XX/15). Het erf ligt met 102 in een door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd areaal (De Vries e.a. 1985). (1)

Areaal de boogvormige ophoging meet 60 x 30 m. De werf ligt langs de weg, die zich t.p. enigszins om de ophoging heen buigt.

Hoogte het woonplatform ligt ca. 10 dm boven het omliggende terrein ten z. van de weg en is zo hoog als de kade. De naar de Devel gerichte zw-flank is steil, de z-kant vertoont verder een glooiende helling.

Zicht door ophoging van aangrenzende percelen, vergraving van de werf en de aanwezigheid van bebouwing is de ophoging alleen nog vanuit het z. (bij de Devel) als zodanig herkenbaar. De onsamenhangendheid en het moderne karakter van de bebouwing schaden dit resterende aanzicht zeer. De ligging aan de Devel is zeer karakteristiek.

Vondst in de uitgeworpen grond van een bouwput midden in de werf naast zeer veel NT aw ook vrij veel LME aw: 21 pingsdorp, 12 kogelpot, 8 andenne (11e-13e); 40 paffrath (ca. 12e); 1 protosteengoed (13e); 4 steengoed, 46 grijs, 25 rood (vanaf 13e, rood evt. deels NT).

Diepte antropogene sporen 0-12 dm -mv.

Nb tot 10 dm -mv waargenomen in de profielen van de bouwput.

00(dm) tuingrond met LME en NT aw en recent afval.

* Plaatselijk tot 12: een pakket NT bs-puin.

03/04 bruine humeuze klei (ophoging):

alom veel hk en NT bs-brokjes. Enig NT aw; ook LME aw: 1 paffrath, 2 steengoed, 1 grijs, 1 rood.

05/06 bruine, humeuze, wat vuile klei (ophoging):

frequent wat hk (ook grof) en bs-gruis. Ook LME aw: 2 pingsdorp, 1 steengoed, 2 grijs, 1 rood.

06/08 roestband, waaronder grijsbruine klei (ophoging):

frequent wat hk. Ook LME aw: 1 pingsdorp, 2 paffrath.

10/12 vrij compacte, grijze humeuze klei:

soms wat fijn hk (tot 12).

14/17 venige klei.

20 einde boringen.

Vondst uit de wanden van de bouwput 13 LME aw: 3 pingsdorf (11e-13e);
3 paffrath (ca. 12e); 3 steengoed, 2 grijs, 2 rood (vanaf 13e).
Voorts enig NT aw.

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 90, noot 1); gezien het onderzoek zijn t.p. ook LME sporen aanwezig van voor de overstroming van de Zw. Waard ca. 1315.

Context de ophoging als zodanig betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was in het binnenland geconcentreerd op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en goed beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. De bewoning van het kort na de bedijking gevormde ambacht bestond in hoofdzaak uit een (nog aanwezig) kerkbuurtje langs de Devel. De oudere LME vondsten en grondsporen onder(in) de ophoging betreffen de ME bewoning van de waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren ook toen geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Aan de r-oever van de Devel is op de oeverwal onder Kijfhoek een aantal sites uit deze periode gekarteerd.

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.

Bestemming geen voorstel.

(1) Tot in de 19e eeuw stond ten zuiden van de werf een huis aan de Devel. ROB-correspondent P. Rijken zijn ooit eens LME muntjes getoond die daar in de buurt waren gevonden.

Cat.nr. 104

Site LME, verm. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-63
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.63/426.41
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging bij de r-oever van de Devel, tegen de landzijde van een oude boezemkade langs de bedding (Develweg, v/h Korte Steeg) waaraan de kleine oude woonkern van Kijfhoek ligt. Ter hoogte van de site sluit deze kade aan op een polderweg (ook Develweg).

Reliëf de site ligt op de rand van een komgebied. In het perceel ten n.w. van de site ligt een naar het z.w. lopende verlande kreekbedding, die zich in het perceel van de site vagelijk kenbaar voortzet tot aan de polderweg, even ten o. van de site (vgl. 106). (1)

Bodem komafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein de site ligt in de zw-hoek van een perceel bouwland nabij de weg. Tussen weg en akker ligt een wegsloot.

Areaal 30 x 30 m. Het areaal betreft een lichte en vrij vage LME vondstconcentratie, tot aan de wegsloot, op geploegde grond.

Vondst 3 pingsdorp, 3 andenne (11e-13e); 5 paffrath (ca. 12e); 8 steengoed, 29 grijs, 11 rood (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen (0)-5 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME aw.

03/04 bruine klei, licht humeus:

lokaal wat fijn hk, incidenteel wat verbrande klei (tot 05).

06/07 grijze humeuze klei.

09/11 venige klei, overgaand in kleilig veen en veen.

15 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Aan de r-oever van de Devel is op de oeverwal onder Kijfhoek een aantal sites uit deze periode gekarteerd.

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

2 x 3 + 3 = 9 punten.

a LME vindplaats, gezien de vage en zwakke sporen is bewoning onzeker.

b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. redelijk bewaard (GWT III).

c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking aan de r-oever van de Devel (sites 95-96, 100, 103-105; wellicht 97, 101-102).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) Dit geultje zal ten z. van de weg in een ander stroompje zijn uitgekomen (vermeld onder 103 en 105), dat in de Develbocht uitmondde.

Cat.nr. 105

Site LME, verm. nederzettingsterrein (met verm. RT vondsten)
Code BOOR 21-65
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.56/426.26
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging bij de r-oever van de Devel aan een buitenbocht.
Reliëf de site ligt op de uitloper van een zich zuidwaarts tot een nes verbredende oeverwal langs de Devel, hier een 30-50 m brede welving met de kruin 5 dm boven het achterliggende komgebied. De naar de Devel aflopende glooiing eindigt in een steile kant. Aan de n-kant wordt de site begrensd door een verlande kreekbedding (recentelijk deels gedempt) die in de Develbocht uitkomt (vgl. 103).
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een perceel bouwland.

Areaal 50 x 30 m, evenwijdig aan de Devel. Het areaal betreft een vrij vage en lichte LME vondstconcentratie op geploegde grond, reikend tot nabij de steile Develkant en de voorm. kreekbedding.

Vondst 9 pingsdorp, 4 kogelpot, 6 andenne (11e-13e); 25 paffrath (ca. 12e); 3 steengoed, 15 grijs, 6 rood (vanaf 13e). Tevens 7 RT of ME aw, grijs gedraaid en ruwwandig.

Diepte antropogene sporen (0)-7 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME aw.

03/04 bruine klei, licht humeus:
frequent wat hk en verbrande klei.

* Incidenteel tot 06: humeuze klei, waarin wat fijn hk, verbrande klei, lemige brokjes en bot.

07/08 grijze klei.

10 grijze humeuze klei.

15 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Aan de r-oever van de Devel is op de oeverwal onder Kijfhoek een aantal sites uit deze periode gekarteerd. Zie 88 en 113 voor de verm. RT vondsten.

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

2 x 3 + 3 = 9 punten.

a LME vindplaats, gezien de vage en zwakke sporen is bewoning onzeker.

b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking aan de r-oever van de Devel (sites 95-96, 100, 103-105; wellicht 97, 101-102).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

Cat.nr. 106

Site LME, wsch. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-64
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.91/426.40
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging aan het o-einde van een polderweg (Develweg), bij de aansluiting op de Munnikensteeg, een rechte polderweg en oude ambachtsgrens. (1)
Reliëf de site ligt in een komgebied, ca. 10 dm lager dan de oeverzone van de Devel bij de woonkern van Kijfhoek. Ten n.w. van de site helt het terrein licht af in de richting van een naar het z.w. lopende verlande kreekbedding (vgl. 104).

Bodem komafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein het aan de beide wegen grenzende zo-deel van een perceel bouwland, waarlangs wegsloten liggen.

Areaal 80 x 40 m, evenwijdig aan de Develweg. Het areaal betreft een vrij vage, ovale LME vondstconcentratie op geploegde grond, tot bij de wegsloten.

Vondst 1 pingsdorp, 1 kogelpot (11e-13e); 2 paffrath (ca. 12e); 1 protosteengoed (13e); 13 steengoed, 104 grijs, 22 rood (vanaf 13e); enige brokken rode LME baksteen.

Diepte antropogene sporen (0)-5 dm -mv.
00(dm) bouwvoor met LME aw.
03/04 bruine klei, licht humeus:
plaatselijk wat bs-gruis en fijn hk.
05/06 grijze humeuze klei.
10/11 venige klei, overgaand in veen.
15 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 13e eeuw; bovengrens 15e eeuw. (2)

Context onduidelijk is of de site de ME bewoning betreft van de Zw. Waard (kort) na de bedijking, of (kort) voor de overstroming ca. 1315, een fase die begint met de ontginning in de 11e eeuw of iets eerder. Zowel voor als na de inundatie werden de komgebieden van de waard nauwelijks bewoond. Deze en de sites 67 en 75-77 zijn in het landinrichtingsgebied de enige in komgebieden. Van die 5 sites is echter alleen in dit geval en bij 75 sprake van een (wsch.) nederzetting.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 2 (c):

3 x 3 + 2 = 11 punten.

a LME vindplaats, gezien de vage en zwakke sporen is bewoning onzeker.

1 extra punt voor de grote omvang van de vondstconcentratie.

b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. redelijk bewaard (GWT III).

c uit de directe omgeving zijn slechts losse vondsten bekend.

1 extra punt voor de uitzonderlijke ligging, in een komgebied.

Bestemming voorgesteld als meldingsgebied.

(1) Deze weg, de scheiding tussen de ambachten Kijfhoek en Heer Oudelands Ambacht wordt onderbroken door het NS-terrein Kijfhoek. Naast de oude weg ligt een brede recente verkeersweg.

(2) Dit oudere LME aw was t.p. niet sterker vertegenwoordigd dan op het bouwland in de omgeving.

Cat.nr. 107

Site LME, verm. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-66
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.36/425.88
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de r-oever van de Devel, even ten w. van het voorm. klooster Eemstein (108).

Reliëf de site ligt op een zich naar het n.w. tot een nes verbredende oeverwal langs de Devel, hier een ca. 70 m brede welving met de kruin 7 dm boven het achterliggende komgebied. De naar de Devel aflopende glooiing eindigt in een steile kant.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein het zo-deel van een perceel bouwland.

Areaal 50 x 30 m, evenwijdig aan de Devel. Het areaal betreft een lichte en vrij vage, langwerpige LME vondstconcentratie op geploegde grond, tot nabij de steile Develkant.

Vondst 11 pingsdorp, 5 kogelpot, 4 andenne (11e-13e); 32 paffrath (ca. 12e); 1 protosteengoed (13e); 3 steengoed, 5 grijs, 6 rood (vanaf 13e).

Diepte onbekend. T.p. konden geen grondboringen worden uitgevoerd.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. De vindplaats hoort bij een reeks sites uit deze tijd op de r-oeverwal van de Devel in Heer Oudelands Ambacht, vanaf de 'Luizenbult' (ROB 38C-57z) in het oosten tot hieromtrent (vgl. 110). (1)

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 3 (c):

2 x 3 + 3 = 9 punten.

a LME vindplaats, gezien de vage vondstconcentratie is bewoning onzeker.

b evt. grondsporen zijn wsch. deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking aan de r-oever van de Devel, bijna geheel buiten het landinrichtingsgebied (zie Context; sites 107, 110; wellicht 108).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) De sporen van dit bewoningslint zijn recentelijk vernield bij de aanleg van een Zwijndrechtse nieuwbouwwijk en een park, ten o. van de Munnikensteeg. Bij die aanleg is ook een aantal huiswerven opgeruimd.

Cat.nr. 108

Site LME en NT, kloosterterrein (Eemstein)
Code BOOR 21-75 (ROB 38C-29z)
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.50/425.88 (1)
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de r-oever van de Devel, tegen de w-kant van de Munnikensteeg, een rechte polderweg, tevens oude ambachtsgrens, lopend van de Devel naar de Lange Weg (de oude gemeenschappelijke achterkade van de polders van de waard). Langs de o-kant van het oude weggetje ligt nu een brede recente verkeersweg.

Reliëf de site ligt grotendeels op een ca. 70 m brede oeverwal langs de Devel, waarvan de top (zoals te zien in het naburige bouwland) 7 dm boven het achterliggende komgebied reikt. Aan de Develkant is een steil naar de bedding aflopende kant aanwezig.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen van Tiel, op geulafzettingen van Tiel en op Hollandveen.

Terrein het kloosterterrein betreft een enkel perceel met verschillende gebruikers. Het wordt overwegend als bedrijfsterrein gebruikt (o.a. autodump) en er staan diverse werk- en opslagplaatsen. Zeer recent is ook een woonhuis op het terrein gebouwd. De lokatie van een kloosterschuur (coörd. 100.55/425.96) bevindt zich op een tweede perceel, in een onbebouwd deel van het ten n. aansluitende erf (zie 109).

Onderzoek in 1895/6 is op het kloosterterrein door de Ver. Oud Dordrecht een grote opgraving uitgevoerd. De directe omgeving, voorzover gelegen binnen het landinrichtingsblok (incl. het erf van 109), is door de STIBOKA als oude woongrond gekarteerd (De Vries e.a. 1985). Het terrein is in 1967 en 1970 door de ROB verkend (38C-29z). (2)

Areaal de site beslaat een ongeveer rechthoekig, door slootjes en geboomte omgeven, hooggelegen perceel langs de Munnikensteeg, dat zich uitstrekt tot aan de Devel. De lengte is 130 m, de breedte varieert van 80 m (aan de Devel) tot 100 m (aan de n-kant). Het areaal van de voorm. kloosterschuur is ca. 12 x 32 m en sluit aan op het kloosterterrein.

Zicht het zeer karakteristiek aan de Devel (met aan de w-kant een goed zichtbare oeverwal) en de LME ambachtsgrens gelegen perceel valt direct op door zijn hoge ligging, het gevolg van de aanwezigheid van een dik pakket afbraakpuin, en de begroeiing met hoog opgaand geboomte. Het perceel wordt verder geaccentueerd door de greppels rondom. Aan het voorheen 'romantische' geheel wordt echter sterk afbreuk gedaan door het terreingebruik, de aard van de bebouwing en de aanwezigheid van een brede nieuwe verkeersweg langs de oude Munnikensteeg.

Diepte 1896: resten van het LME klooster tot ca. 20 dm -mv.
Vondst 1896: uitgegraven de funderingen van het klooster; opgegraven veel aw en andere objecten uit de bestaansperiode. Recente bestudering van de oude opgravingsplattegrond (Overvoorde 1896) bracht aan het licht dat grondslagen ten n. van het klooster een kloosterschuur betreffen (OWZW XX/22; Alders 1982, 16).

Datering het klooster is kort na 1421 (Elizabethvloed) uit de omgeving van het overstroomde Dubbeldam (in de Grote of Zuidhollandse Waard) hiernaartoe verplaatst, bij krijgshandelingen in 1572 verbrand en nadien gesloopt. (3)

Context Eemstein was een plattelandsklooster van de Augustijner orde, gesticht vanuit Dordrecht en sterk met deze stad verbonden. Het klooster had een zekere regionale betekenis als centrum van de Moderne Devotie, een 15e eeuwse spirituele stroming waaruit veel kerkhervormers en humanisten zijn voortgekomen. De ligging van het klooster volgt het oude nederzettingspatroon in de Zw. Waard, dat o.m. werd gekenmerkt door woonplaatsen op de hoge oevers van Waal en Devel. Eemstein lag geïsoleerd van de oude woonkern van Kijfhoek aan de Devel en bevond zich aan het w-einde van de verspreide bewoning, ook langs de Devel, van Heer Oudelands Ambacht, deels op werven. Hoewel rond het klooster geen echt buurtschap aanwezig lijkt te zijn geweest, wijzen nabije sites in het landinrichtingsgebied, 106 en 109 aan de Munnikensteeg, wellicht op een zekere bewoningsverdichting. Ook voor de waard ca. 1315 overstroomde was de bewoning aan de aanwezige rivieren geconcentreerd. De nabije sites 107 en 110 betreffen deze eerdere fase (vgl. noot 3).

Waardering zeldzaamheid 6 (a), gaafheid 2 (b), samenhang 4 (c), beleving 8 (d): $6 \times 2 + 4 + 8 = 24$ punten.

a jonge LME en NT vindplaats, gezien het eerder onderzoek een nederzetting. 3 extra punten: voor de omvang, de bijzondere aard en de complexiteit.

b door alle graafwerk ongetwijfeld zeer sterk aangetast.

1 extra punt voor de wsch. aanwezigheid (afgedekt) van de eerder opgegraven LME en NT funderingen.

c aansluitend bij verspreide LME bewoning van na de bedijking aan de r-oever van de Devel in Heer Oudelands Ambacht (buiten het landinrichtingsgebied).

2 extra punten: voor de ligging tussen LME sites van voor de bedijking en voor de historische betekenis van het klooster voor IJsselmonde.

d redelijk zichtbaar als verhoging in het land.

5 extra punten: 1 punt voor de accentuering door de omgevende sloot, 2 punten voor de karakteristieke ligging aan het water op een oeverwal en idem voor de zichtbaarheid van twee huiswerven nabij (site 109 en een ophoging aan de rand van het Munnikenpark, juist buiten het landinrichtingsgebied).

Bestemming voorgesteld wordt het kloosterterrein wettelijk te beschermen als archeologisch monument.

(1) De site ligt aan de grens van het landinrichtingsgebied.

(2) Een geplande nieuwe opgraving door dr. J. Renaud kort na WO II is niet doorgegaan (ROB brievenarchief, Zwijndrecht). Nadien is het terrein, buiten de opgravingsbevoegde instellingen om, meermalen geëxploiteerd geweest als een soort 'oudheidkundige mijn' voor het 'delven' van bij collectionneurs gewilde keramiek als vroege majolica. Een deel van de opgegraven objecten is later vanuit het commerciële circuit in openbare collecties terecht gekomen (BOOR, dossier HVZ).

(3) Gezien de ligging tussen 107 en 110, op een oeverwal, zijn onder en/of tussen de resten van het klooster wellicht ook LME sporen van voor de overstroming ca. 1315 aanwezig.

Cat.nr. 109

Site huiswerf (bewoond), NT en wsch. LME
Code BOOR 21-76
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.53/425.98
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Kijfhoek, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging direct ten n. van het voorm. klooster Eemstein (108), aan de w-kant van de Munnikensteeg, een rechte polderweg en oude ambachtsgrens, lopend van de Devel naar de Lange Weg (de oude gemeenschappelijke achterkade van de polders van de waard. (1)

Reliëf de site ligt aan de rand van een komgebied, dat noordwaarts geleidelijk afloopt naar een verlande (recentelijk deels gedempte) kreekbedding (vgl. 104, 106).

Bodem komafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein de werf ligt van de weg af, op een bewoond ruim erf dat aan de z-kant aansluit op het terrein van Eemstein (108). Het centrum van de ophoging is bebouwd met een monumentale oude boerderij. De flanken zijn overwegend onbebouwd (meest grasland).
Nb de onbebouwde z-kant van het erf betreft de lokatie van de kloosterschuur van Eemstein (zie 108).

Onderzoek in 1976 is het terrein verkend door de OWZW (XX/17). Het erf ligt in een door STIBOKA als oude woongrond gekarteerd areaal op en rond Eemstein (De Vries e.a. 1985).

Areaal de ovale ophoging meet 70 x 60 m, staat van de weg af achter op het oude erf (thans overwegend grasland) en ligt min of meer evenwijdig aan de weg.

Hoogte het woonplatform ligt ca. 18 dm boven het omliggende terrein.

Zicht de hoge werf is uitstekend zichtbaar en vormt een eenheid met de boerderij doordat de lengterichting overeenstemt.

Datering de ophoging kan al dateren uit de 14e eeuw (zie 90, noot 1).

Context de werf betreft de bewoning van de bedijkte Zw. Waard. Deze was met het oog op overstromingen tot ver in de NT geconcentreerd aan en op de toevlucht biedende ringdijk en in het binnenland op de hoge oevers van Waal en Devel, om have en beter te beschermen veelal op een kunstmatige verhoging. Uitzonderlijk is dat deze werf niet aan een oever is gesitueerd. De werf ligt pal achter een 15e eeuws kloosterterrein (108) aan de Devel. (2)

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.

Bestemming geen voorstel (thans reeds meldingsgebied, met 108).

(1) Deze weg, de scheiding tussen de ambachten Kijfhoek en Heer Oudelands Ambacht wordt onderbroken door het NS-terrein Kijfhoek. Naast de oude weg ligt thans een brede recente verkeersweg.

(2) Gezien de opvallende situering lijkt er een relatie te zijn tussen het klooster (108) en de werf. In dat geval ligt een datering in de 15e eeuw voor de hand. Is de ophoging misschien aangelegd als een wijk-, c.q. bergplaats voor de kloosterbewoners en -bezittingen (vee, graan, kostbaarheden) bij overstroming?

Cat.nr. 110

Site LME, wsch. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-78
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.58/425.84 (1)
Gemeente Zwijndrecht

Gebied Heer Oudelands Ambacht, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de r-oever van de Devel, aan de o-kant van de oude Munnikensteeg, een rechte polderweg, tevens oude ambachtsgrens. Langs de o-kant van de oude Munnikensteeg ligt een brede recente verkeersweg (evenseens Munnikensteeg geheten).

Reliëf de site lag op een oeverwal langs de Devel, thans afgevlakt.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein thans de o-kant van een recente verkeersweg met een aangrenzende brede bermstrook en fietspad (Munnikensteeg). Voorheen lag de site in een strook bouwland langs de (oude) Munnikensteeg, nabij een huiswerf (buiten het landinrichtingsgebied).

Onderzoek in 1978, bij graafwerk in de berm langs de nieuwe weg, is t.p. door ROB-correspondent P. Rijken enig LME aw ontdekt in een sleufje en de uitgeworpen grond daarvan (OWZW XXI/31).

Areaal onbekend.

Vondst 1978: 2 pingsdorp, 1 kogelpot, 4 andenne (11e-13e); 5 paffrath (ca. 12e); 3 protosteengoed (13e); 1 grijs (vanaf 13e). Idem tevens 1 RT aw, terra sigillata.

Diepte 1978: in het profiel van het sleufje een vuile kleilaag, op ca. 8-9 dm -mv.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. De vindplaats hoort bij een reeks sites uit deze tijd op de r-oeverwal van de Devel in Heer Oudelands Ambacht, vanaf de 'Luizenbult' (ROB 38C-57z) in het oosten tot hieromtrent (vgl. 110). (2) Zie 88 en 113 voor de RT vondst.

Waardering zeldzaamheid 3 (a), gaafheid 1 (b), samenhang 3 (c):

3 x 1 + 3 = 6 punten.

a LME vindplaats, gezien het eerder onderzoek wsch. een nederzetting.

b wsch. vrijwel geheel vernield dan wel overdekt geraakt bij de aanleg van de weg en verder graafwerk.

c element van een concentratie LME sites van voor de bedijking aan de r-oever van de Devel, bijna geheel buiten het landinrichtingsgebied (zie Context; sites 107, 110; wellicht 108).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) De site ligt op de grens van het landinrichtingsblok.

(2) De sporen van dit bewoningslint zijn recentelijk vernield bij de aanleg van een Zwijndrechtse nieuwbouwwijk en een park, ten o. van de Munnikensteeg. Bij die aanleg is ook een aantal huiswerven opgeruimd.

Cat.nr. 111

Site LME, verm. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-79
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.09/426.48
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Groote Lindt, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Devel aan een buitenbocht.
Reliëf de site ligt op een oeverwal langs de Devel, hier een ca. 40 m brede welving met de kruin 4 dm boven het achterliggende komgebied. De naar de Devel aflopende glooiing eindigt in een steile kant.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein twee percelen grasland.

Onderzoek in 1975 is aan de w-kant van het oostelijke perceel door de OWZW een kleine LME vondstconcentratie aangetroffen op bouwland (nu grasland) (XXV/4).

Areaal 40 x 20 m, evenwijdig aan de Devel. Het areaal is gebaseerd op boringen rond de vondstlokatie van 1975.

Vondst 1975: 2 paffrath (ca. 12e); 1 protosteengoed (13e); 4 grijs, 1 rood (vanaf 13e). Idem tevens 1 RT aw, blauwgrijs. (1)

Diepte antropogene sporen (0)-8 dm -mv.

00(dm) topzode.

04 bruine klei, licht humeus:

soms wat hk (ook grof), verbrande klei en lemige brokjes.

07/08 grijze klei, licht zandig.

11/12 grijze klei, afwisselend minder en meer humeus gelaagd.

25/35 venige klei, overgaand in kleilig veen.

40 einde boringen.

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard (i.c. De Lindt) voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Langs de l-oever van de Devel is een aantal nogal verspreid liggende sites uit deze periode gekarteerd. Zie 88 en 113 voor de RT vondst.

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 2 (c):

2 x 3 + 2 = 8 punten.

a LME vindplaats, gezien de vage en zwakke sporen is bewoning onzeker.

b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van verspreide LME sites van voor de bedijking aan de l-oever van de Devel (sites 84-87, 111-112).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

(1) Doordat zich hier nu grasland bevindt konden bij onze kartering geen vondsten worden geraapt.

Cat.nr. 112

Site LME, verm. nederzettingsterrein
Code BOOR 21-80
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.20/426.42
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Groote Lindt, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Devel aan een buitenbocht.
Reliëf de site ligt op een oeverwal langs de Devel, hier een ca. 30 m brede welving met de kruin 4 dm boven het achterliggende komgebied. De naar de Devel aflopende glooiing eindigt in een steile kant.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen van Tiel op Hollandveen.

Terrein een smal perceel bouwland langs de Devel, ter breedte van de oeverwal, dat aan de landzijde wordt begrensd door een evenwijdig aan het water lopend perceelslootje. In dit perceel ligt ook 113.

Areaal 60 x 30 m, evenwijdig aan de Devel. Het areaal betreft een vage, langwerpige LME vondstconcentratie op geploegde grond.

Vondst 11 pingsdorp, 4 kogelpot, 4 andenne (11e-13e); 12 paffrath (ca. 12e); 9 steengoed, 26 grijs, 10 rood (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen (0)-8 dm -mv.

00(dm) bouwvoor met LME aw.

04 bruine klei, licht humeus:

frequent wat fijn hk, incidenteel wat bs-gruis en verbrande klei. Ook 2 LME aw.

* Incidenteel tot 06: humeuze klei, waarin vrij veel fijn hk, wat bs-gruis, verbrande klei en verbrand bot.

06/07 grijze klei, licht zandig:

soms wat fijn hk (tot 08).

10/12 grijze klei, afwisselend minder en meer humeus gelaagd.

20 einde boringen.

Vondst 2 LME aw: 1 andenne (11e-13e); 1 paffrath (ca. 12e).

Datering ondergrens ME sporen 11e eeuw; bovengrens wsch. ca. 1300.

Context de site betreft de ME bewoning van de Zw. Waard (i.c. De Lindt) voor de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstrooming ervan ca. 1315. De woonplaatsen waren geconcentreerd langs de oevers van de aanwezige rivieren. Langs de l-oever van de Devel is een aantal nogal verspreid liggende sites uit deze periode gekarteerd.

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 2 (c):

2 x 3 + 2 = 8 punten.

a LME vindplaats, gezien de vage en zwakke sporen is bewoning onzeker.

b deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van verspreide LME sites van voor de bedijking aan de l-oever van de Devel (sites 84-87, 111-112).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

Cat.nr. 113

Site RT, evt. nederzettingsterrein (met LME vondsten)
Code BOOR 21-81
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.38/426.34
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Groote Lindt, in de in 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Devel, aan een binnenbocht.
Reliëf de site ligt op een oeverwal langs de Devel, hier een ca. 50 m brede welving met de kruin 6 dm boven het achterliggende komgebied. De naar de Devel aflopende glooiing eindigt in een steile kant.
Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein een smal perceel bouwland langs de Devel, ter breedte van de oeverwal, aan de landzijde begrensd door een evenwijdig aan het water lopend perceelslootje. In dit perceel ligt ook 112.

Areaal 20 x 20 m. Het areaal betreft een kleine en lichte RT vondstconc. op de kruin van de oeverwal, op geploegde grond.

Vondst 1 terra sigillata, 6 blauwgrijs, 9 ruwwandig, 1 dikwandig. Voorts 7 RT of LME aw, grijs gedraaid. Tevens enig LME aw: 1 pingsdorp (11e-13e); 2 paffrath (ca. 12e); 2 grijs (vanaf 13e).

Diepte antropogene sporen zijn niet aangeboord.

00(dm) bouwvoor met o.m. RT aw.

04 bruine klei, licht humeus.

07 grijze klei, licht zandig.

10/11 grijze klei, afwisselend minder en meer humeus gelaagd.

26/28 venige klei.

30 einde boringen.

Datering ondergrens RT sporen 1e eeuw; bovengrens 3e eeuw.

Context de Devel is (net als de Waal) van pre-Romeinse ouderdom. Verspreide RT bewoning (tot ca. 250) aan de oevers mag worden aangenomen gezien de vele losse vondsten aan het oppervlak. Slechts enkele nederzettingsterreinen zijn echter bekend (site 88 is het enige zekere in het landinrichtingsgebied). Wellicht zijn voor de afdamming woonterreinen door de schurende werking van het water opgeruimd, zoals ook het geval lijkt te zijn geweest met RT nederzettingen aan de Waal (zie site 50). Zie 112 voor de LME vondsten.

Waardering zeldzaamheid 2 (a), gaafheid 3 (b), samenhang 2 (c):

2 x 3 + 2 = 8 punten.

a RT vindplaats, gezien het booronderzoek is bewoning zeer onzeker.

b evt. grondsporen zijn wsch. deels verploegd; organisch materiaal is wsch. slecht bewaard (GWT VI).

c element van verspreide RT bewoning aan de Devel (sites 88 en 113; vgl. ook de ME sites 83-87, 89, 91, 93, 101, 105, 110-111 met (wsch.) RT vondsten).

Bestemming voorgesteld als attentiegebied.

Cat.nr. 114

Site molenwerf (bewoond), NT en wellicht LME
Code BOOR 21-82
Lokatie top. kaartblad 38C, coördinaten 100.10/425.87
Gemeente Zwijndrecht

Gebied ambacht Groote Lindt, in de 1331 bedijkte Zwijndrechtse Waard.
Ligging op de l-oever van de Devel, aan de landzijde van de Lindeweg, hier een oude boezemkade langs de bedding. De werf ligt aan het uiteinde van een oude molensloot, recht uit de achterliggende polder komend.
Reliëf de site ligt op een (door de aanleg van de kade?) nauwelijks meer zichtbare oeverwal langs de Devel. Het terrein naast de werf ligt ca. 7 dm boven het achterliggende komgebied.

Bodem komafzettingen op oeverafzettingen op geulafzettingen van Tiel.

Terrein de werf ligt bij de weg op een klein woonperceel dat vrijwel geheel wordt ingenomen door de ophoging. De werf is bebouwd met een tot woonhuis verbouwd gemaaltje, op de plaats van de voorm. molen. Het terrein is aan de wegzijde verhard.

Onderzoek het terrein is indertijd verkend door de OWZW (XXV/8).

Areaal de ophoging meet ca. 30 x 20 m en reikt tot aan de weg.

Hoogte de werf komt tot ca. 10 dm boven het aangrenzende land uit.

Zicht de bultige ophoging is goed zichtbaar en wordt nog geaccentueerd door de wegsloot, die zich achter om de ophoging heen buigt. Het 19e eeuwse gemaalhuis, dat indirect herinnerde aan de eerdere functie van het perceeltje is door verbouwing helaas niet meer als zodanig herkenbaar.

Datering een molen hier wordt voor het eerst vermeld in 1550 (Van der Gouw 1969, 159), maar kan toen reeds langere tijd hebben bestaan (zie Context).

Context de molen, die het polderwater uitsloeg in de Develboezem, behoorde wsch. tot de eerste generatie windwatermolens in de Zw. Waard. De introductie van windbemaling in de waard wordt door sommigen ca. 1540 geplaatst, door anderen reeds voor 1400 (Jorissen 1955, 50; Alders 1982, 20).

Waardering gezien het gebruik als woonplaats niet gewaardeerd.

Bestemming geen voorstel.

Rijksdienst voor het Oudheidkundig
Bodemonderzoek - Bibliotheek

* 0 0 0 0 0 0 5 9 2 5 *

rsn: 74303

bc:0000005925

BOOR 8